

Treball, precarietat i resistències

Una aproximació local i heterogènia
des dels col·lectius de la Plana

.....
[Coord. **Raül Beltran** i **Comú**]

Primera edició: maig del 2010.

Títol: Treball, precarietat i resistències.

Una aproximació local i heterogènia des dels col·lectius de la Plana.

Coordinació: Raül Beltran i Josep Beltran "Txori" (Comú)

Autoria: Xarxa Feminista de la Plana, Josep Lluís Blazquez, CGT-la Plana, SOV de la Plana-CNT, COS-la Plana, la discreta antropòloga, Grup anarquista Ànima Llibertària, Nil Rotger (Col·lectiu Crisi), Chema Berro, Casal Popular de Castelló, Observatori Social de Castelló i Raül Beltran.

Revisió i correcció: Jordi Caballero, Tania Manchado, Sergi Salvador i Comú.

Maquetació: Tòfol Cruz (Comú)

Edita: Comú

carrer d'Amunt 167 | 12001 Castelló de la Plana
Apartat de correus 249 | 12080 Castelló de la Plana
districomu@hotmail.com
www.myspace.com/distribucio

Dipòsit legal: B-24193-2010

Impressió a Book-print (L'Hospitalet de Llobregat)

	LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS Reconeixement-no comercial-compartir sota la mateixa llicència 3.0
Sou lliure de copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra.	
Reconeixement: Heu de reconèixer els crèdits de l'obra de la manera especificada per l'autor o el llicenciadador (però no d'una manera que suggereixi que us donen suport o rebeu suport per l'ús que feu l'obra).	
No comercial: No podeu utilitzar aquesta obra per a finalitats comercials.	
Compartir Igual: Si altereu o transformeu aquesta obra, o en genereu obres derivades, només podeu distribuir l'obra generada amb una llicència idèntica a aquesta.	

INDEX

Intro	5
-------------	---

APUNTS I REFLEXIONS INTRODUCTÒRIES

I. Algunes qüestions prèvies per a la reflexió	9
II. Divisió sexual del treball	27
III. Crisi del model social i econòmic a Castelló	31
IV. Aportant algunes dades	39
V. Foc al basar.....	43
VI. Fer front a la derrota	47
VII. De la crisi del creixement a l'era postcapitalista	65

VISIONS COL·LECTIVES DES DE LA PLANA

VIII. La revolució pendent: socialitzar el manteniment de la vida ...	69
IX. Els canvis actuals en relació al món laboral	85
X. El treball: una eterna condemna	93
XI. El món del treball avui a les comarques de Castelló	107
XII. No al treball assalariat	115
XIII. Manifest 1er de Maig del 2010	119

APUNTS DE LLUITES OBRERES COMARCALS

XIV. La vaga que no va ser. Entrevista	121
XV. Resposta obrera als nous ritmes de treball	127
XVI. Notes per a una crònica del moviment assembleari comarcal	133

Intro

Treball, precarietat i resistències

Col·lectiu Comú

Treball assalariat, treball domèstic, atur o precarietat resulten paraules que des de fa temps han esdevingut enclavaments centrals de les reivindicacions col·lectives i maldecaps individuals. Qüestions al voltant de les quals s'han vertebrat una part important de les lluites obreres i agendes dels moviments socials. Termes al voltant dels quals les persones ordenem, millor o pitjor, bona part de la nostra quotidianitat i articlem també part de la nostra identitat individual i/o col·lectiva. Mots, en definitiva, d'un protagonisme rellevant a la nostra experiència vital. Pensem només per exemple en el tema de moltes de les converses que habitualment tenim, i molt més ara en l'actual context de crisi; o la manera en que el *curro* ordena els nostres temps,...

Conscients d'això i arran dels treballs previs a la matèria del nostre amic, company i sociòleg Raül Beltran, i de les trobades d'aquest amb Comú, va eixir la idea d'abordar aquests temes —treball assalariat, treball domèstic, atur, precarietat, sindicalisme, moviment obrer,...— de manera local i col·lectiva. Fer una invitació a diferents persones, col·lectius i sindicats de la Plana per aproximar-nos a les seues visions i interpretacions del treball i tot el que aquest articula al seu voltant. Ens semblava interessant estimular un espai de trobada i testimoniatge comú, com és aquest llibre, mitjançant

el qual aproximar-nos a les diferents lectures que sobre el treball —i adjacents— es fa des de col·lectius i organitzacions d'ací. El resultat trobem que és heterogeni, i potser podríem haver cercat aprofundir una mica més en aspectes que no s'acaben de cobrir (cooperativisme, autogestió, filosofia,...), però també vam decidir delimitar una mica a l'àmbit de Castelló i rodalies, i allò que des d'ací es podia generar. Pensàvem que era important donar protagonisme a les aportacions locals, i a partir d'ací fer lectura —encara que siga esbiaixada o limitada— i anàlisi de part del què hi ha, es debat i s'escriu a la Plana del 2010. Per altra banda, ens semblava interessant continuar en la idea d'aportar enclavaments de confluència i debat de veus crítiques a nivell local, una mica en sintonia amb el que s'intenta fer també des del Casal Popular de Castelló; i alhora, col·laborar també en desenvolupar materials de suport i memòria dels i pels nostres col·lectius, i per extensió, per a tota aquella persona interessada en el que es rondina per ací. Avisem, no hi ha cap intenció amb aquests materials de fer grans aportacions i elucubracions teòriques; es tracta més bé d'un llibre humil a la recerca de punxar i ordenar una mica el pensament i la reflexió activista de base de la nostra comarca; que si no ho fem nosaltres, qui ho ha de fer? *Speaking in silver*: cercar sinergies i propiciar discursos des d'allò local.

A banda de les aportacions de col·lectius i organitzacions, el llibre també es completa amb altres aportacions individuals. D'entrada, una sèrie de textos a mode d'apuntes i reflexions introductòries, que serveixen una mica per centrar-nos amb dades, aproximacions i lectures més personals a la qüestió del treball, precarietat, crisi i misèries relacionades. I per altra banda, tancant el llibre, hem volgut afegir una sèrie d'aportacions orientades més a la memòria d'experiències obreres concretes, com són les lluites a les fàbriques de les dècades dels 60 i 70, o els conflictes i moment actual a la indústria del taulell. Aportacions breus i puntuals, però que cal considerar com a prou valuoses si atenem a la manca de testimonis escrits o a la desmemòria i silenci còmplice dels mitjans de comunicació locals envers tensions i situacions d'abusos, com els que viuen les i els treballadors de la ceràmica a les nostres comarques.

TREBALL I MISÈRIES DIVERSES

En aquesta part del món organitzada sota els paràmetres del sistema capitalista, el treball esdevé enclavament de centralitat a partir del qual s'organitzen les relacions de poder i integració al sistema. Amb el desmantellament de valors comunitaris i formes de supervivència tradicionals —que tampoc és que foren la canya—, el forat pel qual ha de passar la majoria de la població que no és propietària dels grans mitjans de producció és el treball. La majoria de les persones per tal de cobrir les seues necessitats han de recórrer a vendre la seua força de treball. Quan l'empresari contracta una persona, paga un salari pel producte, el temps invertit i les

plusvàlues generades. Allò de “*ets tu qui fa productes i per això tu cobres un sou que no t’arriba per comprar aquests productes, i vas tirant de la carreta com a bou*” que simplificaven en forma de cançó els Inadaptats. És una mica l’esquema clàssic que primer ens ve al cap. Però que tanmateix si gratem una mica, pot mutar en diferents variables d’un ample concepte: el treball no mercantilitzat i no reconegut de la mestressa de casa; els afectes mercantilitzats, però sense drets, de la puta; les hores extres i maldecaps no remunerats a la cooperativa autogestionària; la identitat col·lectiva; la “classe”; els estereotips o les jerarquies mentals associades envers determinades ocupacions;... Variables que han d’ajudar-nos a entendre el treball com a qüestió complexa, mutable i diversa. I alhora, totes les variables que queden als marges d’aquest actual esquema productiu, econòmic i identitari; aquells sectors de “marginades i marginats” que no “produeixen” sota els seus paràmetres, i que per tant, si no produeixen, no poden consumir o es qüestiona la seua pertinença a una identitat suposadament combativa,...

Bo, doncs a això tractem un amica d’acostar-nos a les següents pàgines, i amb això pretenem també obrir noves vies de debat, pràctica i caminar. Tot per fer.

Només ens queda per últim agrair la participació amable i entusiasta de les nostres companyes i companys de viatge: Xarxa Feminista de la Plana, SOV-CNT de la Plana, CGT, COS, Ànima Llibertària, Nil Rotger i Col·lectiu Crisi, Josep Lluís Blàzquez, la discreta antropòloga, Casal Popular de Castelló, Observatori Social de Castelló i Raül Beltrán, i a Chema Berro a qui agraim especialment que des de la llunyania geogràfica haja acceptat participar en aquest projecte. Tampoc volem oblidar-nos de donar les gràcies a les persones que han col·laborat corregint o revisant part d’aquestes pàgines. Màxim respecte.

Castelló de la Plana, maig del 2010.

I

Algunes qüestions prèvies per a la reflexió:

La centralitat social (i política) del treball

Raül Beltran

Al següent text, es presenta una reflexió sobre alguns aspectes relacionats amb el concepte de treball, i amb la situació actual de les relacions de treball al nostre context. En un primer apartat, es comenten algunes qüestions sobre el concepte de treball i la seua evolució social i cultural fins l'actualitat, destacant la importància d'aquesta categoria per explicar molts aspectes de l'estructura i el conflicte social. En segon lloc, parlarem dels canvis més importants i representatius que han esdevingut a les darreres dècades al món del treball, sobretot pel que fa a les condicions de treball i l'existència de la classe treballadora. En concret, destaca la introducció de noves tecnologies a la producció, que permeten d'una banda la flexibilització (i precarització) de les relacions laborals, i d'una altra banda, la internacionalització dels processos productius i els mercats (el que entenem per globalització).

A continuació, ens detindrem en la qüestió del debat sobre la “fi del treball”, ja que és una discussió que s'ha desenvolupat de forma paral·lela a aquestes transformacions del món del treball. Un debat que es basa en una lectura excessivament optimista, quan no obertament manipuladora, de les potencialitats de les noves formes de producció. Com veurem, la negació del treball no implica un “alliberament col·lectiu” d'aquest (com alguns

defensen), sinó una redefinició dels modes de treballar a gran escala (cosa que ha succeït de forma continuada al llarg de la història); per últim, als darrers apartats, ens detindrem a analitzar algunes característiques del model productiu i laboral a l'estat espanyol i al País Valencià. Tractarem d'il·lustrar com ha estat eixa transformació al nostre entorn, amb especial atenció, com s'ha dit, a les condicions de treball. En concret, veurem quins són les efectes de l'anomenada "modernització espanyola" dels anys 80 i 90 del segle XX, de l'entrada a la Unió Europea i de l'adopció de polítiques neoliberals per part d'un govern presumptament socialdemòcrata. Aquesta anàlisi ens servirà per reflexionar sobre la situació actual i alguns reptes de futur. Aspectes aquests que es desenvoluparan de forma sintètica a l'últim apartat de conclusions.

EL TREBALL COM A CONCEPTE I CATEGORIA SOCIAL

Sembla obvi, però tota societat humana, per resultar viable en el temps, necessita treballs. Treballs entesos com habilitats humanes -manuales i intel·lectuals- posades en moviment per transformar l'entorn en què hi habitem, i indispensables per al sosteniment i desenvolupament de la vida. En paraules de Karl Marx, el treball és per a l'ésser humà *"el procés en el qual aquest realitza, regula i controla, mitjançant la seua pròpia acció, el intercanvi de matèries amb la naturalesa"*. Al mateix temps, aquesta relació -cognitiva i pràctica- entre naturalesa i ésser humà *"posa en acció les forces que formen la seua corporeïtat, els braços i cames, la ment i la mà, per a d'aquesta manera, assimilar, baix una forma útil per a la seua pròpia vida, les matèries que la naturalesa proveeix."*

Sembla obvi, doncs. Però el fet d'assumir que el treball, en el sentit que hem apuntat, és indispensable per a la vida humana, no implica acceptar una determinada forma històrica d'organitzar aquest treball. Per tant, és indispensable distingir quan parlem de treball en sentit capitalista (una forma històrica), i quan parlem de treball(s) en sentit abstracte o general (com activitats socialment útils o indispensables per a la vida).

El primer concepte, fa referència a unes condicions històriques determinades de realització i organització social del treball. El treball sota el capitalisme esdevé una mercaderia que es compra al mercat, on acudeixen a oferir-lo aquelles persones que no tenen (perquè s'han vist privades) altre mitjà de subsistència garantit. En aquest context, com sabem, el treball esdevé relació d'exploació i alienació de les capacitats productives i reproductives de la societat, al servei del benefici dels propietaris dels mitjans indispensables per a aquesta producció/reproducció. El segon concepte, defineix una condició ontològica, que dóna forma i és origen, de l'ésser social humà, sent una característica natural mitjançant la qual se satisfan col·lectivament les diferents necessitats socials i individuals (materials,

emocionals i afectives). Aquest concepte genèric de treball és el que ha patit l'evolució històrica que ha donat forma a la societat capitalista del treball assalariat.

El treball sota la societat capitalista occidental es converteix en element vertebrador de la vida social i política. El conflicte social obert per la proletarització, amb la consolidació del moviment obrer, desemboca en la integració de sindicats i partits, erigits en representats dels interessos col·lectius obrers, a les estructures estatals, una vegada derrotades les aspiracions revolucionàries de bona part del segle XIX i principis del XX.

D'aquesta forma, es consoliden les formules polítiques i econòmiques que donaran forma a l'Estat de Benestar¹. La classe obrera s'integra al sistema capitalista de forma plena, renunciant a l'ideal revolucionari, a canvi de diverses contrapartides que convertiran els i les treballadores en ciutadans i ciutadanes. El treball passa a considerar-se ocupació, ja que, a banda del salari, tindre un lloc de treball també dóna accés als beneficis de les polítiques socials, i és la base econòmica sobre la qual es construeix tota l'estructura del sector públic estatal (sanitat, educació, polítiques socials, infraestructures, etc.).

Per tant, en aquest context, definit per alguns historiadors com els *anys daurats del capitalisme* (des de la fi de la II Guerra Mundial fins la crisi dels anys 70), la gran majoria del moviment obrer pren un gir reformista i es veu bloquejat per les polítiques socialdemòcrates i integradores, comproment-se en el sosteniment de l'Estat i la pau social.

L'obrer-massa de les grans fàbriques fordistes, afiliat al sindicat i votant de partits obrers, amb llocs de treball garantits, ben remunerats i generalment de per vida, esdevé el subjecte principal del moviment obrer durant aquelles dècades. És el subjecte encarregat de sostindre el "*desarrollisme*" dels anys 50 i 60 a tot l'Occident, de la reconstrucció de l'Europa de postguerra. Aquest subjecte col·lectiu és el que es troba en crisi a l'actualitat, i és el que cal refórmular.

TRANSFORMACIONS AL MÓN DEL TREBALL (DES DE 1970)

La crisi del moviment obrer, a partir de la fractura de les seues bases socials, és produïda en bona mesura per les transformacions esdevingudes durant aquestes tres dècades. Transformacions que, parcialment, són una reacció del sistema capitalista a la combativitat experimentada pels moviments dels anys 60 i 70. Els exemples europeus més notables d'aquests moviments són el Maig francès, els anys de plom italians, els primers moments de la revolució portuguesa i de la lluita antifranquista, etc. Tanmateix, cal tindre en compte altres dimensions del conflicte, com les dinàmiques imperialistes nord-americanes que també provoquen moviments de reacció,

principalment el moviment guerriller i insurgent a l'Amèrica Llatina i la guerra del Yom Kipur entre els estats àrabs i Israel (que provocarà la crisi de petroli del 1973).

Vegem que caracteritza aquestes transformacions en el capitalisme per reorganitzar la seua hegemonia:

1. Les noves tecnologies:

A mode de resum, podem començar destacant l'enorme importància que ha tingut la implantació a gran escala de noves tecnologies als processos productius. Alguns/es analistes parlen de la tercera revolució industrial, la que es desenvolupa arran la dècada dels anys 70 fins l'actualitat. Aquesta revolució tecnològica, comença a determinades indústries punteres (automòbil, aeronàutica, components electrònics, etc.) així com a sistemes de gestió d'informació i telecomunicacions, per estendre's progressivament a tots els àmbits productius i a totes les esferes de la vida. Són les anomenades Tecnologies de la InfoComunicació (TIC): ordinadors, microprocessadors, components electrònics, màquines de control numèric, satèl·lits, xarxes telemàtiques, etc. I no solament irrompen al món de la producció i el treball, sinó òbviament també al del consum, transformant també els estils de vida de la població. Amb la introducció d'aquestes noves tecnologies al món del treball, sobretot al de l'organització empresarial, es plantegen noves formes de produir, facilitades per aquesta innovació tecnològica. Alguns exemples són:

La producció “Just in time” o toyotisme : Iniciada a la fàbrica automobilística japonesa Toyota i exportada després a d'altres indústries, es basa en una descentralització de la cadena de muntatge, gràcies a les màquines programables, al treball en equip i a una producció planificada on no existeixen els *stocks*². Aquesta nova organització, impossible sense màquines programables de producció i gestió de recursos, permet un increment espectacular de la productivitat i dels ritmes de treball i explotació. Abunden els estudis sobre els efectes d'aquests ritmes per als obrers: estrès, malalties, trastorns nerviosos, arribant a un augment de casos de suïcidi.

La producció flexible: Les facilitats a nivell de transport, de producció, de comunicacions i de gestió, que aporten les TIC, permeten una organització empresarial menys rígida i centralitzada que la fàbrica o empresa tradicional fordista. Les empreses poden adoptar ara fórmules de fragmentació i divisió dels seus processos productius: separació de departaments, producció segons demanda, externalització de funcions, subcontractació, etc.

L'empresa en xarxa o els districtes industrials: Serien exemples de producció flexible. Actualment, una gran empresa sols manté el nucli

central de la producció: disseny i màrqueting, política financera, gestió i administració, mentre que la resta es produeix a altres empreses o xarxes d'empreses més petites, que treballen per a l'empresa matriu de forma subcontractada. Al mateix temps, hi ha exemples de cooperació o aliança entre petites i mitjanes empreses per organitzar la producció de determinats béns, recolzant-se en noves tecnologies.

En definitiva, la implantació de les TIC ha transformat les formes de treballar a tots els sectors, no solament a la indústria, també a l'agricultura, els transports, els serveis, la construcció, etc.

2. La flexibilització laboral:

Aquesta revolució tecnològica (o científico-tècnica), com no podia ser d'altra forma, ha tingut el seu impacte sobre les condicions de treball de la classe obrera. Ja que les TIC han permès una gran flexibilitat en la producció, gestió i distribució de mercaderies i serveis, és lògic pensar que el treball necessari per produir aquestes mercaderies i serveis s'ha pogut flexibilitzar també, sempre segons els interessos patronals. De fet, aquesta és una de les condicions per les quals funcionen els nous models empresarials, podent ajustar les plantilles de treballadors a les condicions de competència dels mercats.

L'anomenada pels gestors empresarials com a mà d'obra o recursos humans, s'ha convertit en un recurs variable, que s'ha d'abaratir de qualsevol forma, i del qual s'ha de poder prescindir segons els dictats del mercat. Així doncs, la flexibilització laboral és una necessitat de les noves formes de producció globalitzades. Una necessitat que han resolt les doctrines neoliberals, encarregades les darreres dècades de desregular els mercats de treball, reduint el paper del Dret del Treball i de les legislacions de protecció del treball i de la classe treballadora que caracteritzaren l'Estat de Benestar.

3. La globalització econòmica:

Al mateix temps, la conjunció de noves tecnologies i de les doctrines neoliberals, han permès un fenomen d'integració mundial de mercats, transcendent l'àmbit de les fronteres estatals. El procés conegut com a Globalització econòmica es basa doncs en aquests dos pilars, i permet el funcionament econòmic a nivell planetari. Les polítiques de les institucions internacionals (i antidemocràtiques), com ara l'FMI (Fons Monetari Internacional), el BM (Banc Mundial) i l'OMC (Organització Mundial del Comerç), s'han encarregat d'implantar les doctrines de privatització d'empreses i serveis públics, la liberalització econòmica, la desregularització del mercat de treball, etc. Tota una sèrie de reformes que han propiciat un abaratiment del cost de producció (mà d'obra barata i sense protecció, saqueig

de matèries primeres, desaparició d'impostos i taxes, etc.), al temps que fomenten el lliure moviment de mercaderies, sense fronteres.

Un altre fenomen de la Globalització també és el moviment de treballadors/es, majoritàriament de forma clandestina, des dels països pobres cap als rics. Els darrers anys, com a producte de les crisis econòmiques i socials als països perifèrics, conseqüència del saqueig i la rapinya de les potències imperialistes i els seus interessos multinacionals, milions de persones han fugit del caos i la pobresa per establir-se com a mà d'obra barata o semi-esclava als països rics. Els treballadors i treballadores immigrants tanquen el cercle de les noves relacions de producció capitalistes a nivell global.

EL DEBAT SOBRE LA FI DEL TREBALL.

A l'hora de revisar el debat que té lloc a alguns contextos polítics i acadèmics sobre la *fi del treball*, hem de tenir en compte les dues acepcions del treball que apuntàvem abans. Així, durant els darrers 30 anys, a partir de les transformacions al món del treball que hem assenyalat, alguns intel·lectuals i teòrics han iniciat una carrera per sentenciar la fi del treball, i la consegüent desaparició de la classe obrera. En síntesi, les tesis que afirmen aquesta desaparició del treball parteixen de diversos fets: 1) **el desenvolupament tecnològic**, que permet una major productivitat amb menys treball humà; 2) **la desindustrialització dels espais geogràfics més desenvolupats econòmicament**; 3) **l'acurtament del temps de vida dedicat al treball**, tenint en compte l'allargament del període d'estudis i les sortides prematures del mercat de treball via prejubilacions o acomiadaments; i 4) **l'erosió del moviment obrer i la pèrdua d'importància cultural i política de la classe treballadora**.

Amb aquests arguments principals, aquests autors defensen:

1. **La pèrdua de pes del treball sobre la vida personal i col·lectiva**, i l'aparició d'altres fonts de satisfacció i identitat: consum, subcultures, espais d'oci, etc.

2. **La reducció del que es considerava classe treballadora en sentit clàssic** (el proletariat industrial masculí de la gran fàbrica, organitzat en sindicats i partits propis), així com la progressiva desaparició del treball manual i no qualificat, característic també de l'època de la proletarització del treball. Amb el consegüent increment de les anomenades classes mitjanes o noves classes mitjanes.

3. **L'aparició de noves fonts d'ocupació, gràcies a les noves tecnologies i demandes socials**: l'extensió dels serveis, la terciarització de l'economia, el treball qualificat, etc. Així, augmentaria l'ocupació a àmbits

considerats més qualificats com el disseny, la informàtica, enginyeria, els serveis a les persones, el treball intel·lectual, les comunicacions, etc. Amb el que alguns parlen de l'hegemonia del treball cognitiu sobre el manual.

4. La reducció de la importància política i cultural de la classe treballadora: a partir de la crisi dels sindicats, de les formacions polítiques obreristes i de les manifestacions culturals obreres i populars. La política ara esdevé ciutadana i individualista, i la cultura de masses ha eclipsat la cultura popular.

Si bé en termes generals algunes observacions poden ser encertades, val a dir que aquests arguments resulten un tant precipitats en les seues conclusions, pintant sovint panorames quasi futuristes³, i que pequen almenys de:

-Tecnologistes: L'excessiva confiança en les noves tecnologies amaga els costos ecològics del desenvolupament, així com els efectes perversos de les mateixes sobre els teixits socials i la vida. Al mateix temps, com és evident, l'aparició de les noves tecnologies al treball, lluny d'esdevenir alliberadores, sovint impliquen una major explotació i control dels obrers per part de la patronal. Les tecnologies no són neutres, estan al servei de qui les controla i n'és el propietari. Finalment, els guanys que aporten l'ús de les noves tecnologies a la producció no se socialitzen (p.e.: reduir el temps de treball i mantenir el salari), sinó que passen a augmentar els beneficis empresarials.

-Etnocentristes: Si bé durant els darrers 30 anys les societats occidentals més desenvolupades econòmicament han vist reduir les seues indústries manufactureres, ho han fet a costa de deslocalitzar i industrialitzar altres regions del món⁴. És cert que moltes indústries intensives en mà d'obra s'han traslladat a altres països per reduir costos de producció, i per tant s'han reduït els "proletariats industrials nacionals" als països desenvolupats. No obstant, les nostres societats segueixen vivint gràcies a la producció industrial d'aquestes regions del planeta, deslocalitzada com a efecte dels mecanismes de la globalització econòmica. És a aquelles regions on es dona actualment un massiu procés de proletarització industrial.

-Reduccionistes: no tenen en compte la divisió internacional i sexual del treball: com hem dit, aquests arguments no tenen en compte la gran transformació productiva que ha esdevingut al món durant aquestes dècades. La globalització capitalista ha permès crear cadenes internacionals de producció i reproducció, de moviments de matèries primeres, de mercaderies i persones. Les grans fàbriques abans arrelades als estats nacionals, ara es troben fragmentades en diferents regions i especialitzades en processos productius, per tal d'abaratir costos i incrementar els guanys i

l'exploració. Per altra banda, per sostindre aquestes cadenes de producció, s'ha incentivat la mobilització de mà d'obra dels països perifèrics als centrals en aquells sectors productius no externalitzables o deslocalitzables⁵. Un clar exemple són les cures a les persones i els serveis domèstics. Milers de dones provinents principalment d'Amèrica Llatina s'han desplaçat a les nostres ciutats a fer feines de cura, de neteja, hostaleria, etc, que no es poden traslladar als seus països. Altres exemples són la construcció o l'agricultura, activitats que s'han de desenvolupar de forma localitzada.

-Mite de la terciarització: Quan es parla de les economies avançades, una característica és el major pes del sector serveis sobre l'industrial, i per descomptat l'agrícola. Es parla que el sector serveis és més qualificat, menys manual, millor remunerat, amb major reconeixement social i més satisfactori per a les persones. Darrere aquesta realitat, s'amaga un sector serveis que sovint és el més precari, amb salaris més baixos, pitjors condicions de treball, i no precisament qualificat i satisfactori. Al sector serveis podem trobar des de l'hostaleria (amb treballs temporals o estacionaris, mal remunerats, etc.), el comerç, l'administració o el sector públic, fins els transports o moltes activitats per a les indústries que s'externalitzen a empreses independents (neteja, seguretat, logística, manteniment, etc.) per abaratir costos i intensificar l'exploració. Els darrers anys, és el sector serveis el que més ha crescut, però també on es donen les pitjors condicions de treball.

Altres formes de treball: Una conseqüència de les transformacions productives ha estat l'aparició de noves formes de treballar, basades en noves formes de relació amb les empreses i el capital. Són emergents les figures dels treballadors intermitents, subcontractats, autònoms dependents, submergits, temporals, etc.

Hem posat alguns exemples que contradiuen les tesis de la fi del treball (i de la classe treballadora), almenys les versions més radicals. Com és evident, el que estem presenciant és una recomposició de la classe treballadora sobre unes bases diferents a les que han caracteritzat les dècades centrals del segle XX. Principalment, les reformes neoliberals, recolzades sobre la revolució tecnològica de les TIC, han possibilitat la desarticulació del moviment obrer, destruint les estructures que el dotaven de personalitat col·lectiva. A partir d'aquí, s'imposen les relacions laborals individualitzades, la competència pels llocs de treball, la fallida de la negociació i representació col·lectiva, la pèrdua de drets socials i laborals, etc. Però sobretot, es desarma el potent aparell ideològic obrer que donava al moviment una visió radical i revolucionària, el qual oferia alternatives de ruptura amb la societat capitalista. La fi del treball (i de la classe treballadora) ens recorda massa evidentment aquell eslògan propagandístic de

“la fi de les ideologies”, que no seria més que el triomf del capitalisme neoliberal.

LA SITUACIÓ A L'ESTAT ESPANYOL...

L'*Informe Petras*⁶, va estudiar l'impacte de les polítiques liberalitzadores i de convergència europea sobre l'estructura social de l'estat espanyol. En especial les conseqüències per a la jove classe treballadora, i les condicions en què aquesta accedia al mercat de treball en comparació amb la generació dels seus pares i mares. Petras va anomenar aquest procés de canvi en les condicions sociolaborals com el *procés de modernització del capitalisme espanyol*, i va consistir en una estratègia engegada pel govern “socialista” de Felipe González als anys 80 dirigida a “*liberalitzar l'economia, aprofundir en la inserció d'Espanya en la divisió internacional del treball (integració a la CEE) i crear un nou règim regulador*”.

Aquest procés de modernització, en un context mundial de crisi del model fordista i de l'Estat de Benestar, implica doncs per una banda la integració de l'estat espanyol a les xarxes econòmiques mundials a través de la UE, i per l'altra la desregularització i liberalització de l'economia, incloent-hi de manera especial el mercat de treball. Aquesta estratègia (encaminada a reduir les rigideses de la producció industrial-fordista i la intervenció i control de les estructures franquistes sobre el mercat de treball) consisteix bàsicament en un procés de liberalització i flexibilització econòmica que es perllonga des dels Pactes de la Moncloa al 1977 fins l'actualitat. Un procés d'integració i modernització econòmica on “*las medidas clave incluían la liberalización de los mercados, privatización de empresas públicas y bancos, libre convertibilidad y flexibilización del mercado laboral*”.

Amb aquests criteris polítics i econòmics d'arrel neoliberal, s'engega i desenvolupa el procés modernitzador. Un procés que, en la vessant del mercat de treball, consisteix en una sèrie de reformes en la legislació laboral que transformarà radicalment el model de regulació institucional entre el capital i el treball. Anem a vore ara, en termes generals, en què han consistit aquestes reformes i quins efectes o resultats han causat sobre la classe treballadora a l'estat espanyol.

Per destacar els punts més importants, trobem la primera gran reforma de l'Estatut dels Treballadors de 1984 encaminada a flexibilitzar el mercat (amb quasi 20 models diferents i varietats de contractació) i que permet, des de mitjans dels 80 fins l'actualitat, que “*l'ocupació creada en les etapes de creixement econòmic engreixarà el sector precari del mercat de treball. Una ocupació ja no suposa l'eixida de la inestabilitat, sinó la consolidació de la inestabilitat*.”⁷.

El 1994 es produeix la segona gran reforma de l'Estatut, on es faciliten els acomiadaments individuals i col·lectius, es desregula la negociació col·lectiva, i es legalitzen les empreses de treball temporal (ETTs), produint-se una sistematització de la flexibilització en les relacions laborals. Aquests canvis promouen per una banda la inserció de nous treballadors/es (principalment joves i dones) al mercat de treball, en condicions d'instabilitat i amb una considerable desprotecció, i per altra banda, faciliten la sortida (acomiadaments i prejubilacions) d'aquells treballadors vinculats a l'anterior model de relacions laborals. Podem parlar d'una segmentació del mercat de treball que s'ha anat aguditzant en les últimes dos dècades. En aquest sentit, el panorama a finals dels anys 90 era alarmant: *“Avui la instabilitat afecta a 3 milions d'aturats, 3'2 milions d'eventuals i quasi 1 milió de contractats a temps parcial, o en situació d'atur parcial, segons com es mire. Més de set milions de treballadors/es, sis de cada deu, estan mancats d'una relació estable i suficient amb el mercat de treball que, en general, constitueix la seua única font de recursos.”* (A. Bilbao, 1999).

Podem assenyalar doncs, l'aparició d'un biaix generacional i de gènere que diferencia i defineix dos segments ocupacionals. Una diferenciació que es basa en la separació al món laboral entre aquells mercats de treball institucionals, regulats i intervinguts per sindicats i administracions públiques, i regits per unes normes formals o informals que determinen les pautes de funcionament (mobilitat, promoció, drets socials, salaris, convenis col·lectius...), i aquells no estructurats que es regeixen per una relació capital-treball basada en el salari, sense altres obligacions o regulacions, i on no hi ha presència de sindicats o normes institucionals⁸.

Així, els i les joves treballadores que accedeixen durant els anys 80 i 90 al mercat de treball, sota el procés de desregulació i modernització, representen un segment secundari en comparació a la generació dels seus pares, que representen el sector primari, caracteritzat per la norma social d'ocupació. *“L'esquema al treball és d'entrada difícil i eixida ràpida”*. La gran massa de joves són avui empleats temporals amb contractes a curt termini, amb el salari mínim o fins i tot per sota a la majoria dels casos. *“La seua entrada al mercat de treball sota el règim neoliberal és probablement la diferència més important respecte als seus pares. Aquests van entrar al mercat laboral durant a les darreries del franquisme, una època de creació d'ocupació, on el gruix de les ocupacions eren fixes i els augmentos de sou substancials hi estaven ben presents.”* (Informe Petras, 1998).

En aquest context de dualització sociolaboral, és important assenyalar les ruptures que s'han donat en els mecanismes tradicionals del moviment obrer per intervenir com a agent col·lectiu al mercat de treball. La qüestió més important és l'afèbliment del moviment sindical com a agent tradicionalment més eficaç en la gestió de la regulació de les relacions laborals. En aquest sentit, les reformes abans assenyalades, orientades a desregular i flexibilitzar les

relacions laborals, representen una ofensiva empresarial a les conquestes obres institucionalitzades a través dels sindicats i l'Estat del Benestar⁹. Algunes de les característiques de la crisi del sindicalisme i el moviment obrer són:

-Ruptura de classe: El fet que apareguen col·lectius i segments d'ocupació amb situacions atípiques de treball (dones, joves, immigrants): temporalitat, precarietat, subcontractació, etc... dificulta l'acció col·lectiva i unitària de la classe treballadora.

-Crisi de la negociació col·lectiva: el marc d'aplicació i negociació dels convenis col·lectius es veu clarament reduït donades les característiques del teixit productiu (petites i mitjanes empreses, externalització de funcions, subcontractació,...) i de les condicions de treball. Així, la representativitat sindical i les capacitats de reivindicació es veuen reduïdes.

-Individualització de les relacions laborals: Les reformes laborals i la flexibilització del mercat afavoreixen les relacions laborals de les empreses de forma individual amb la seua plantilla. Front a les dificultats d'establir marcs col·lectius de negociació i d'aplicació de convenis i normes a les empreses, aquestes i els treballadors opten cada vegada més per les relacions de tipus individual empresa-treballador com a resolució de conflictes¹⁰.

Finalment, algunes dades estadístiques poden il·lustrar-nos sobre els efectes de la flexibilització i la reforma neoliberal del mercat de treball a l'estat espanyol durant les passades dècades. Ens fixem en els indicadors de les condicions de treball a finals dels anys 90 per veure com s'han anat consolidant les tendències de precarització laboral:

-La temporalitat és un fenomen creixent des de mitjans dels anys 80. Si al 1987 representava el 15% de l'ocupació, el 1995 arribava al 35%, no baixant en l'actualitat del 30%. Açò contrasta amb la mitjana de la Unió Europea, amb un 13%.

-Els i les joves pateixen de forma més evident el fenomen de la temporalitat. Al 1987 un 27% d'assalariats menors de 30 anys tenia contracte temporal, al 1997 alcançava el 75% i actualment ens trobem amb un 65%. Aquest fet indica una inserció al mercat de manera discontinua i fragmentada.

-Les dones són l'altre col·lectiu que pateix la temporalitat, amb l'afegit d'altres qüestions com la discriminació o la segregació ocupacional. Així un 30% de dones treballen amb contracte temporal. Altra qüestió important és la jornada parcial, fenomen quasi exclusiu de les dones. Un 17% de les ocupades ho fa a temps parcial, mentre que sols un 3% d'homes ho està. Destacar que menys d'un 10% de treballadors i treballadores a temps parcial ho fa per voluntat pròpia.

-En general, el recurs a la contractació temporal, i per tant a l'extrema flexibilització, s'ha produït a l'estat espanyol de forma indiscriminada. Així, des de 1997 el pes dels contractes temporals front els indefinits se situa al voltant del 90%. El 27% de contractes per necessitat de la producció té una durada inferior a tres mesos i un 45% inferior als sis mesos, per no parlar dels contractes per obra i servei (40% del total dels temporals) que per definició són de durada indeterminada.

-Pel que fa referència a les condicions de treball, un 17% de treballadors declara treballar habitualment més de 44 hores setmanals (21% en el cas dels homes), i un 15% declara que treballen algun diumenge al mes. I pel que fa referència a l'accidentalitat laboral, l'estat espanyol comptabilitza el 20% d'accidents de la UE. La sinistralitat es relaciona amb la temporalitat, ja que en 2002 un 52% dels accidents corresponien a treballadors o treballadores amb contracte temporal, sent aquests un 31% del total de contractes.

-Des de 1994 fins 2001 els accidents durant la jornada van augmentar un 83'1%, mentre que els "in itinere" ho van fer un 114'4%. Així, ens trobem unes tràgiques dades assenyalant que entre aquests anys, 11.569 treballadors i treballadores van perdre la vida treballant o anant al seu centre laboral. Això representa una mitjana gens menyspreable d'entre 5 i 6 treballadors o treballadores mortes per jornada laboral.

DADES ESTAT ESPANYOL, 2006-2007

El 88% de nous contractes són temporals. El 34'6% de treballadors/es són temporals (5'5 milions de persones).

Joves entre 25-29 anys: 45% de temporalitat.

2.384.045 treballadors/es són gestionades per ETT en 2005, front als 809.139 que ho eren el 1996.

El salari d'un treball temporal és entre 30-40% més baix que un indefinit. En el cas de les dones, el salari temporal pot ser fins un 50% més baix que el indefinit.

El salari dels treballadors/es immigrants és entre un 25% i un 35% més baix que la mitjana espanyola.

El 58% de població assalariada cobra menys de 1.100 euros mensuals.

Entre gener i novembre de 2007, 1.104 persones van perdre la vida al treball. Entre 1996-2006 la sinistralitat augmentà un 90%.

El 50% dels accidents al treball són patits per treballadors/es temporals. A l'estat espanyol es donen el 20% d'accidents mortals de la UE.

Font: J.L. Carretero. "Contratos temporales y precarios" i *Periòdic Diagonal*, n°70.

...I AL PAÍS VALENCIÀ: DE LA “GRAN FÀBRICA” A LES EMPRESSES EN XARXA I LA PRECARIETAT.

El model econòmic actual al País Valencià es basa en l'eix turisme-construcció, i en menor mesura, la indústria i l'agricultura. Aquest model es desenvolupa en una estructura empresarial de petites i mitjanes empreses (PIMES), en moltes ocasions de tipus familiar i sense persones assalariades, o amb menys de cinc persones assalariades per empresa.

A nivell de país, veiem que les empreses amb la condició jurídica de persona física (autònoms, etc.) representen un 55% del total d'empreses, mentre les societats anònimes representen un 2'2%. Pel que fa a les comarques de Castelló, les persones físiques representen un 52% i les societats anònimes un 2'7%.

Segons el nombre de treballadors i treballadores assalariades per les empreses, al País Valencià predominen clarament les empreses sense assalariats/des (39%) o entre 1 i 5 assalariats/des (42%), mentre que les empreses de més de 20 treballadors/es assalariades representen un 6'3% del total d'empreses. Per sectors econòmics, és al sector serveis on hi ha les empreses més petites (més del 50% sense assalariats/des), i a la indústria on són més grans (12% d'empreses amb més de 20 assalariats/des). A les comarques de Castelló, les empreses sense assalariats/des representen un 45,4% del total, les de entre 1 i 5 representen un 42,2%, mentre que les de més de 20 són un 3'3%.

En quant al mercat de treball, al País Valencià tenim l'any 2007 una taxa d'atur del 8'7%, amb al voltant de 213.400 aturats/des (6'3% a Castelló, amb 18.500 persones aturades). L'atur incideix majoritàriament en les dones i les persones joves; per les dones l'atur se situa al voltant de l'11%, mentre per a joves menors de 25 anys es troba al voltant del 20%, incrementant-se fins un 22% en el cas de dones menors de 25 anys.

D'altra banda, al País Valencià un 82% del total de població ocupada ho fa de forma assalariada, en front d'un 18% que no ho són. D'aquesta xifra de persones no assalariades, cal destacar que el 90% són treballadors/es autònoms (345.000 persones), dels quals caldria tindre en compte una majoria de “falsos autònoms” o “treballadors autònoms dependents” (TRADE). Aquest tipus d'autònoms es basen en una relació de dependència sovint amb una única empresa que en lloc de contractar-los com assalariats/des, estableix vincles de relació mercantil, simplement pagant per un servei o per feina feta¹¹. Al voltant de 2.230.800 persones es troben ocupades laboralment, 275.800 a la província (les comarques) de Castelló. Si veiem l'ocupació laboral per sectors econòmics, a la província (les comarques) de Castelló, un 53'6% de persones hi treballa al sector dels serveis, un 23'2% a la indústria, un 16'7% a la construcció, i un 4'5% a l'agricultura i pesca.

Pel que fa a les condicions de treball, destaquem dos fenòmens estadístics que representen la situació: la sinistralitat laboral i la temporalitat. En primer lloc, al País Valencià el 34'4% de treballadors/es es troba en situació de treball temporal, amb especial incidència també sobre les dones i les persones joves. Per altra banda, l'any 2006 van haver-hi 107.025 accidents laborals amb baixa i 127 morts al treball, el que es tradueix en una mort al treball cada tres dies.

Per tant, veiem que l'estructura productiva al País Valencià es basa en el "monocultiu" de la construcció, que al mateix temps es recolza en el mercat turístic, basat en l'endeutament generalitzat de la població per adquirir habitatges, la inversió de capitals internacionals especulatius i l'oferta massiva de serveis turístics al mercat estatal i internacional. Les indústries estan localitzades territorialment (taulell, metall, mobles, tèxtil, ...), amb una estructura que concentra relativament pocs treballadors i treballadores per empresa¹², i en situació de competència desigual amb altres regions industrialitzades (com la Xina, el sud-est asiàtic o el Magreb). El mateix passa amb l'agricultura, amb pes econòmic rellevant (exportació de cítrics i altres productes), però amb escassa ocupació i concentració de treballadors i treballadores per empresa.

Al mateix temps, les condicions de treball es caracteritzen per la flexibilització (temporalitat, rotació laboral, subcontractació, hores extra, falsos/es autònoms/es, individualització, etc.), que incrementa el poder patronal en les relacions laborals, mentre fa perdre drets laborals i poder salarial. Aquest panorama té les seues conseqüències pel que fa a la pràctica d'organització obrera: una classe treballadora local fragmentada (petites i mitjanes empreses dependents), amb nexes d'unió dèbils amb les empreses i, en molts casos, amb pràctiques d'autoexplotació i de competència pels llocs de treball i pels contractes amb les empreses. Si bé poden existir espais de consciència i organització a les grans empreses principalment industrials, a l'administració o empreses públiques, que es plasmen en alguns barris o poblacions del país amb caràcter més obrer, les males condicions de treball i d'inserció al mercat de les persones que ho han fet durant les darreres dos dècades (temporalitat, subcontractació, privatitzacions, etc.) trenca els nexes d'unió i solidaritat d'aquella classe obrera forjada a les lluites antifranquistes i les mobilitzacions obreres dels anys 60 i 70.

	PAÍS VALENCIÀ	CASTELLÓ
Tipus d'empresa.		
Persona física	55%	52%
Societat Anònima	2'2%	2'7%
Tamany de l'empresa		
sense assalariat	39%	45%
1-5 assalariats/des	42%	42%
més de 20 assal.	6'3%	3%
Taxa d'atur		
Taxa d'atur	8'7%	6'3%
Persones aturades.	213.400	18.500
Ocupats assalariats		
Ocupats assalariats	82%	
Població ocupada		
Població ocupada	2.230.800	275.800
Per sectors		
Serveis		53'6%
Indústria		23'2%
Construcció		16'7%
Agricult./pesca		4'5%
Baixes laborals		
Baixes laborals	107.025	
Accidents mortals		
Accidents mortals	127	

ALGUNES CONCLUSIONS (DES DEL PAÍS VALENCIÀ):

El treball continua sent una categoria central en la vida de la gran majoria de persones, tot i que perd força com a categoria social i política. Solament cal veure les xifres d'activitat laboral o de població assalariada. Malgrat la importància d'altres fonts d'identitat individual i col·lectiva, seguim treballant i necessitant un salari per satisfer les necessitats vitals. La manca d'identificació i socialització al treball s'hauria de buscar en els canvis de les condicions de treball i de composició de la classe treballadora. La flexibilització laboral es tradueix en precarietat (salaris, condicions, drets socials, estabilitat, ...), però, també en dificultats per a l'acció

col·lectiva des del lloc de treball, que va caracteritzar altres moments de la lluita de classes.

Al País Valencià la mescla de petites i mitjanes empreses amb la precarització laboral té com a resultat uns/es treballadors/es disciplinats/des i dòcils, amb dificultats per lluitar i prendre consciència. Les tradicionals relacions capital-treball, basades en grans empreses que concentren nombrosos obrers i potents organitzacions sindicals, no són la realitat al nostre país. Això no vol dir que els fenòmens d'exploació laboral d'una majoria social i d'acumulació capitalista de beneficis en mans d'una classe oligàrquica no es reproduïsquen a les nostres comarques sota un altre model capitalista.

Per les característiques de l'estructura productiva (petita i mitjana empresa, petits propietaris, falsos autònoms dependents, etc...) el lloc que ocupava la ideologia proletària de desposseïts l'ocupa una mescla de paternalisme (“*padri-no padrone*”, padrí i patró) o tutelatge, de dependència personalista dels obrers cap als patrons (cacics o representants polítics). A més, això enllaçaria amb la ideologia d'arrel agrària dels petits propietaris de terra, acostumats a subsistir apropant-se als polítics o burgesos que representen els seus interessos. Açò explicaria el vot de part de les classes populars al Partit Popular, qui s'empara en la ideologia pseudo-liberal interclassista de la por a l'estranger i a les idees il·lustrades i progressistes; fugint de l'esquerra burgesa i progre, recolzada en professions liberals, classes cultes urbanes, cosmopolites, multiculturals, etc.

En aquestes condicions, algunes propostes per a l'acció política des del treball podrien tenir en compte:

1. L'acció sindical o assembleària mitjançant els districtes o polígons industrials, integrant així la tasca a les diferents empreses que són presents a aquests territoris productius, i que solen treballar en xarxa o per a gran empreses subcontractistes. És una idea ja posada en marxa a algunes zones d'Itàlia o Catalunya.

2. Enfortir l'organització obrera amb una base territorial més que empresarial. Donades les condicions de rotació, intermitència, temporalitat, etc..., pot resultar més efectiu organitzar-se a partir de l'arrelament al territori (barri, poble, ciutat, comarca...) més que al lloc de treball.

3. Transversalitat de les lluites: si no es resolen mínimament les condicions de treball, reduint l'exploació i recuperant l'autonomia social i política del treball, es dificulta l'extensió a la classe obrera de lluites no vinculades sols al treball: habitatge, territori, medi ambient, gènere, etc. Si no es redueix l'alienació a que ens condemna el treball assalariat, difícilment podrem constituir-nos en subjecte polític col·lectiu.

4. Una intervenció mínima des de i cap el treball: Es pot establir un programa de mínims en l'àmbit laboral, que afecten gran part de la classe treballadora (accidents, drets socials, atur, temporalitat,...). Un exemple pot ser la lluita obrera a nivell local: es pot imposar a l'administració local polítiques de respecte a les condicions de treball, fomentar la contractació de cooperatives per a serveis públics, creació d'escoles taller i d'empreses d'economia social, registre d'empreses dubtoses o que incompleixen lleis i protocols municipals, denúncia i boicot d'empreses, etc.

5. Acumulació de forces: És més efectiva una petita victòria que una gran derrota. En aquest sentit, cobra importància l'assoliment d'alguna quota de poder basada en una conquesta parcial. És una forma de fer front a la desmobilització i el derrotisme imperant, si es té en compte la propaganda social i la pedagogia. Accions com ara les campanyes de boicot, les manifestacions, una victòria en un conflicte, etc., poden tindre un gran efecte moral si es transmeten com a victòria de l'autoorganització obrera.

NOTES

1. A partir de les doctrines keynesianes i fordistes, la socialdemocràcia i el reformisme crearan un sistema de contenció del comunisme i de desarticulació dels sectors més combatius del moviment obrer. Es tracta d'establir una pau social que permeti el desenvolupament econòmic, a canvi de drets socials i polítics per a la classe obrera. Amb aquesta fórmula, es pretén sortir de la crisi dels anys 20 i dels efectes de les guerres mundials.
2. D'ací les formes de lluita obrera a l'estil japonès, conegudes mundialment com vagues "a la japonesa", ja que es basen en un augment dels ritmes de treball per incrementar la producció, trencant la política empresarial d'*stocks zero*.
3. Alguns autors arriben a afirmar que les màquines substituiran el treball humà, que la tecnologia produirà suficients mercaderies i serveis com per no haver de treballar, etc.
4. És el cas de les zones de *maquil·les* (o zones franques), que han proliferat a determinats espais geogràfics com el Magrib, Centre-amèrica, el sud-est asiàtic, etc. O la potent industrialització que ha esdevingut a la zona central de la Xina. Amb el consegüent increment espectacular del proletariat industrial al món, ja que grans exèrcits de camperols i camperoles s'han vist forçats a abandonar els camps i integrar-se a les manufactures que produeixen mercaderies per a l'exportació a països desenvolupats.
5. Algunes indústries manufactureres i extractives de matèries primeres es localitzen als països perifèrics amb costos més baixos, mentre altres activitats com la construcció, l'agricultura, l'hostaleria o les cures a les persones, han d'atraure mà d'obra als països centrals, ja que òbviament no es poden deslocalitzar.
6. Investigació social realitzada pel professor i sociòleg nord-americà James Petras a mitjans dels 90 a petició del Ministeri d'Interior. Per les seues conclusions crítiques no es va fer públic. Posteriorment, va ser difós per la revista *Ajoblanc* i l'editorial *Hiru* (Col. Sediciones).
7. A. BILBAO. *El empleo precario*. Madrid, 1999.
8. El primer model correspondria a les característiques del mercat de treball regulat i institucional de l'època de l'Estat de benestar i la socialdemocràcia, mentre el segon correspondria amb les doctrines neoclàssiques o neoliberals sobre el treball, segons les quals és el mercat el que assigna el preu del treball, i el salari l'única prestació que ha de rebre el treballador/a (sense intervencions dels poders públics o sindicals).
9. Bona prova d'aquesta ofensiva són les doctrines neoliberals, hegemòniques en l'economia durant les últimes dos dècades, des dels governs Thatcher-Reagan. Aquestes es caracteritzen per defensar la lliure regulació dels mercats (inclòs el del treball) i el desmantellament de l'Estat del Benestar, bàsicament els serveis públics i les indústries nacionals, però també els mecanismes reguladors del dret del treball que aquest garanteix.
10. Aquests mecanismes propicien també l'establiment de fórmules de retribució laboral de tipus personal (incentius, destalls, promoció, etc.) o de negociació particular dels drets laborals.
11. Els treballadors autònoms dependents són característics de sectors o àmbits com la construcció, l'agricultura, els serveis de manteniment per a les empreses, els serveis de venda o el transport. En la majoria de casos, es sol treballar principalment per a una empresa contractista dels serveis, estalviant-se aquesta les despeses i obligacions de tenir aquests treballadors en plantilla.
12. Al cas del taulell a les comarques de Castelló, la proporció és de al voltant de 40 treballadors per empresa.

II

La disvisió sexual del treball

El treball productiu i reproductiu

Observatori Social de Castelló

El treball domèstic és un àmbit de producció de diferents i variats bens i serveis, entre els quals cal considerar també les pràctiques de comunicació verbal, intercanvi d'afectes i emocions, etc, de gran importància per a el desenvolupament psicosocial i el benestar quotidià de les persones. El treball anomenat com a reproductiu o domèstic-familiar, és el treball imprescindible per a consumir la reproducció i posada a disposició de la força de treball cap a l'àmbit productiu del treball remunerat. Per tant, el treball reproductiu és una mena de treball invisible que permet mantenir la visibilitat dels altres treballs, aquells que es consideren centrals i importants a les relacions econòmiques i productives.

Tradicionalment, el treball reproductiu-domèstic era l'esfera femenina de les mares, filles i esposes, mentre el treball productiu era l'esfera masculina dels "*male breadwinner*" (homes que es guanyen el pa). Però a les darreres dècades, hem assistit a un retorn de les dones a l'àmbit productiu, sense que això impliqui un repartiment de les tasques domèstiques, amb la qual cosa, en general, moltes dones han hagut d'assumir una "doble jornada" o "doble presència" als dos àmbits productiu/reproductiu o remunerat/no remunerat.

El que ens interessa ara és presentar unes dades, de les poques disponibles per estudiar aquesta realitat, que ens ajuden a comprendre i analitzar la importància d'assumir el treball reproductiu com una forma de treball, imprescindible per al sosteniment del treball productiu i de tota l'economia "real". Com és sabut, els treballs realitzats a l'esfera domèstica, en les cures i atencions a dependents, etc. no comptabilitzen en els càlculs economicistes del PIB, del desenvolupament econòmic, del benestar social... Amb la qual cosa tenim que s'invisibilitza encara més el treball femení, imprescindible per al sosteniment de la vida, i es sobredimensiona la importància de la producció mercantil de bens i serveis.

Vegem què ens mostren les dades estadístiques disponibles a l'Enquesta sobre Usos del Temps, 2003. Per al conjunt de l'estat espanyol aquesta informació està extreta del llibre "Barometro social de España, 1996-2006", del Col·lectiu IOÉ:

-Si comparem el temps dedicat per homes i dones als dos tipus de treballs (remunerats i domèstics), veiem com les dones dediquen un 20% més de temps que els homes.

-En concret, sumant els dos tipus de treballs (remunerat i reproductiu), les dones dediquen, de mitjana, un total de 42 hores i 54 minuts a la setmana. Mentre que els homes hi dediquen 35 hores i 45 minuts setmanals.

-En conjunt, el temps setmanal dedicat al treball domèstic-reproductiu ocupa un 12% més que el dedicat al treball productiu-remunerat.

-D'una mitjana general (per a homes i dones) dels dos tipus de treballs de 39 hores i 26 minuts setmanals, 20 hores i 51 minuts corresponen a tasques domèstiques i reproductives no remunerades i 18 hores i 35 minuts corresponen a treball productiu remunerat.

-El treball domèstic-reproductiu representa un 71'8% del treball total de les dones, mentre per als homes representa un 29'2% del seu treball total.

-Per tant, el treball productiu remunerat representa el 28'2% del treball total femení, i el 70'8% del total masculí.

-Finalment, del total de treball reproductiu domèstic, les dones assumeixen el 75% de la càrrega de treball, mentre els homes assumeixen l'altre 25%. Les dones assumeixen les tasques de cuina, neteja, compra i cures d'infants i gent gran, mentre els homes assumeixen tasques del tipus bricolatge, cuina, cura de plantes i animals domèstics i gestions de la llar, principalment.

-Podem concloure com, si bé tenint en compte solament el treball productiu remunerat, els homes treballen el doble de temps que les dones. En afegir el treball domèstic-reproductiu no remunerat, el còmput total mostra com les dones assumeixen un 20% més de càrrega de treball. Veiem així la importància de reconèixer els dos tipus de treballs per a conèixer i transformar les desigualtats socials de gènere.

Vegem ara algunes dades referents a la realitat del País Valencià (extreta directament de l'Enquesta d'Usos del Temps, 2003):

-Si tenim en compte el treball productiu remunerat, els homes dediquen 42 hores i 25 minuts, mentre les dones dediquen una mitjana de 34 hores i 20 minuts a la setmana. Assumint les dones el 44'7% del total de temps de treball productiu.

-Si tenim en compte el treball reproductiu, les dones dediquen 23 hores i 30 minuts a la setmana, mentre els homes dediquen 9 hores i 45 minuts. Assumint les dones el 73% de treball reproductiu.

-Per tant, si fem el comput total dels dos tipus de treballs, veiem com les dones treballen un 10% més de temps que els homes a la setmana. Les dones dediquen un total de 57 hores i 54 minuts al total de càrrega de treball, mentre els homes dediquen 52 hores i 10 minuts. Són quasi 6 hores de treball setmanal més per a les dones.

Queda patent doncs la necessitat de reivindicar la importància del treball realitzat fora de l'àmbit del mercat, generalment dedicat al sosteniment i la qualitat de la vida, així com per a mantenir la disposició de mà d'obra per al mercat, i assumit de forma majoritària per les dones. Queda en evidència que un 30% del temps total dedicat a treballs pertany a tasques reproductives i domèstiques no remunerades, quasi totes assumides per les dones. Aquest treball, fonamental per al funcionament i el benestar de la societat, i per a que l'estat i les empreses estalvien recursos en atenció als ciutadans i treballadors, es assumit de forma no remunerada per les dones, i no representa cap valor en les xifres de riquesa i desenvolupament oficials.

III

Crisi del model econòmic i social a Castelló

Observatori Social de Castelló

INTRODUCCIÓ

Un repàs a les notícies de premsa dels darrers mesos, referides a les conseqüències de la crisi econòmica a les comarques de Castelló, ens permet realitzar una anàlisi de l'actual situació general, i dels efectes que està tenint sobre el conjunt de la població, especialment les classes populars i la població treballadora. El col·lapse del sistema mundial de crèdit, amb l'especial impacte sobre el mercat immobiliari i bancari a l'estat espanyol, ha frenat de forma precipitada l'activitat econòmica, especialment al sector de la construcció i a les empreses auxiliars d'aquesta. Empreses i consumidors es veuen afectats per la falta de crèdit, que tan feliçment concedien fa uns anys les entitats financeres sota el paraigües de la bombolla especulativa de l'habitatge i de l'enginyeria financera neoliberal. Una vegada finalitzat el cicle de creixement del mercat immobiliari, es posa en evidència el caos creat pel sistema capitalista, amb la sobreoferta d'habitatge, el creixement desorbitat dels preus i la destrucció del territori.

A les nostres comarques, la crisi ha paralytitzat no solament l'activitat de la construcció, sinó que afecta directament la principal indústria de la província: la indústria ceràmica. Aquesta és una de les causes que ha propiciat

els elevats nivells de destrucció d'ocupació els darrers mesos, quan aproximadament un de cada quatre obrers de la construcció i la ceràmica han perdut el lloc de treball.

Passem a analitzar algunes característiques de l'actual situació socioeconòmica, simptomàtica de la fi d'un model de creixement econòmic i d'acumulació capitalista que moltes persones i moviments socials denunciàvem per insostenible, depredador i injust.

EL MODEL PRODUCTIU CASTELLONENC DELS DARRERS ANYS

De forma similar al context de l'estat espanyol, i d'altres països (Regne Unit, EE.UU), el creixement econòmic dels darrers 15 anys a les comarques de Castelló s'ha recolzat de manera escandalosa i insostenible en la construcció, principalment en la construcció residencial. Segons dades de l'IVE, l'any 1996 es van tramitar 851 llicències d'obra de nova planta a tota la província; l'any 2000 éren 1.298, i per al 2006 se'n tramitaren 1.792. Això representa un increment del 210% en 10 anys. Com a mostra, l'any 2006 es van construir a la ciutat de Castelló 1.956 noves vivendes, mentre que al període 2004-2008 s'arriben a construir més de 20.000 nous immobles urbans a aquesta ciutat.

Per altra banda, com vénen denunciant diversos col·lectius socials y polítics, durant aquest període han augmentat espectacularment el nombre d'habitatges buits a les nostres comarques així com els preus d'habitatges nous i de segona mà. El col·lectiu Maulets denunciava l'any 2006 el fet que a la ciutat de Castelló hi hagués 12.305 habitatges buits, mentre el preu del metre quadrat de vivenda se situava en 1.664 euros.

A les comarques de Castelló, a banda del motor de la construcció, cal afegir el potent creixement de la indústria taulellera, aprofitant l'empenta d'aquest sector. Així, segons dades de la patronal ASCER, el sector ceràmic a les nostres comarques concentra el 95% de la producció de paviment i revestiment ceràmic a nivell estatal, sent l'estat espanyol el segon productor mundial per volum de vendes, darrere d'Itàlia. Al període 1993-2003, aquest sector industrial va experimentar una expansió espectacular i sense precedents, incrementant la producció un 93%, duplicant el volum de vendes i passant de 16.300 treballadors a 25.600 (un increment del 56%), segons dades de la patronal. D'aquesta producció ceràmica, un 50% estava destinada al mercat estatal, influenciada de forma directa pel brutal augment de la construcció d'habitatge a l'estat.

La crisi del mercat financer a nivell mundial, amb la davallada del crèdit al consum i la inversió empresarial, ha significat la fi del cicle econòmic

caracteritzat pel *boom* immobiliari, amb el que es coneix com l'explosió de la bombolla especulativa immobiliària. Sense crèdit fàcil (fons d'inversió de capital risc i hipoteques *basura* basades en diner fictici amb facilitat per moure's arreu del món en qüestió de segons), el sistema s'estanca i no funciona.

LA CRISI DEL MODEL INDÚSTRIA TAULELLERA-CONSTRUCCIÓ

La fallida del sector de la construcció a les nostres comarques s'evidencia al fet que entre 2006 i 2009 les llicències per a construcció de nova planta cauen un 98%, mentre augmenten els embargaments i l'impagament d'hipoteques, així com la fallida d'empreses i l'atur al sector. Solament el darrer any s'han destruït al conjunt de les comarques castellonenques 10.200 llocs de treball a la construcció, segons font de l'EPA, el que implica un descens d'ocupats del 28% en un any, passant de 36.100 a 25.900. En termes percentuals, la construcció és el sector que més ocupació ha destruït en un any a les comarques de Castelló.

A aquesta conjuntura, cal afegir la crisi socio-institucional que es ve generant els darrers anys, com a indicador de la fi d'un cicle immobiliari especulatiu a les comarques del litoral valencià. Crisi susceptible de convertir-se en un qüestionament de la legitimitat de les elits polítiques i econòmiques a les nostres comarques. Com a exemple, les mobilitzacions que de forma intermitent s'han donat als nostres municipis i comarques, i que ténen el moviment Comprimís pel Territori i els "Salvem...!" a nivell local com a referent al conjunt del País, tot i no haver-se convertit en moviment social capaç de forçar un canvi a la política urbanística general. A Castelló, podem esmentar el cas de la sentència del Tribunal Superior de Justícia de la C.V., que a mitjans de l'any passat anul·lava el Pla General d'Ordenació Urbana de la ciutat, i deixava de passada el conflicte amb els veïns i veïnes dels Mestrets estancat i amb difícil solució. En aquesta situació no va faltar qui, des de l'oposició política a l'Ajuntament, declarés extingit el cicle polític i la solvència del Partit Popular a nivell local. Tant el PSPV com el Bloc Nacionalista van atacar el model urbanístic del PP al País Valencià i, en general, el cas de l'anul·lació del PGOU a Castelló, considerat com un fet sense precedents a l'urbanisme espanyol (*Las Provincias*, 6/1/2009).

En qualsevol cas, s'està esgotant l'onada de capitalisme popular que entusiasmava la nostra societat, sense distinció de classes: uns per les revaloritzacions de terrenys i propietats immobles, altres per les comissions immobiliàries i els guanys a la borsa, altres més per les hores extraordinàries i els destalls a l'obra i les empreses auxiliars, i uns altres tants per les hipoteques concedides de forma més que dubtosa per desbocades

entitats financeres que havien descobert el finançament basat en capital risc i hipoteques *subprime* a l'altra banda del món. La gran majoria de la societat es beneficiava del diner fàcil (i fictici) generat als mercats mundials de forma fraudulenta i de l'especulació amb el territori, sense pensar en el futur i les conseqüències d'aquesta actitud.

Per altra banda, pel que fa a la indústria taulellera, l'altre motor econòmic de la província, la crisi ha tocat de forma evident la seua expansió espectacular dels darrers anys. La dificultat per obtenir crèdits, la pèrdua de mercat degut a la frenada de la construcció, i la fortalesa de l'euro, que dificulta l'exportació de mercaderies a altres països, ha significat, per una banda, la davallada de la producció i les vendes i, per l'altra, el recurs patronal a la regulació de plantilles acomiadant milers de treballadors.

L'Índex de Producció industrial de l'INE per a juny de 2009, mostra una davallada de la producció taulellera del 30% respecte al 2008, acumulant tres anys consecutius de caiguda. Mentrestant, el Ministeri d'Indústria reconeixia que el sector està afectat per la doble crisi del sector immobiliari i del sistema financer. (*Las Provincias*, 18/08/2009).

Per la seua banda, el sindicat UGT a les comarques de Castelló, denuncia reiterades vegades el recurs que vénen fent els empresaris taulellers als Expedients de Regulació d'Ocupació temporals o definitius com a mecanisme per obtenir liquiditat financera per la via de l'estalvi en salaris, acomiadant treballadors majors de 45 anys de difícil recolocació i amb condicions de treball més bones que els treballadors més joves (*Las Provincias*, 20/01/2009). Segons aquest sindicat, durant 2008, un 20% de les taulelleres van presentar ERO, afectant directament a vora 2.000 treballadors. Durant aquell any, es presentaren més de 75 Expedients de regulació i extinció d'ocupació (*El Mundo*, 2/11/2008). Posteriorment, a principis de 2009 s'havien perdut més de 3.500 llocs de treball al taulell, i 7.000 treballadors més es trobaven afectats per Expedients de Regulació d'Ocupació. És a dir, que 1 de cada 4 treballadors del sector estava afectat per Expedients de Regulació, bé definitius, bé temporals.

En aquest context, el darrer any, el conjunt de la indústria a les comarques de Castelló ha perdut 17.800 llocs de treball, passant de 67.400 a 49.600 treballadors, el que significa una perduda del 26% de llocs de treball que hi havia a l'octubre de 2008.

LA CRISI DEL MODEL ECONÒMIC I SOCIAL A CASTELLÓ (II)

En termes generals, segons un informe econòmic de la Cambra de Comerç de Castelló de juny del 2009, la perspectiva de futur de l'economia local es caracteritza per:

- Contracció del sector agrari, degut principalment als alts preus de les matèries primeres i els baixos preus de venda de la producció, que ja obliga a moltes produccions bé a tancar, bé a no cobrir les despeses.

- Retrocés “més o menys important” del sector industrial, afectat per problemes de falta de dinamisme i de finançament, que tenen com a principal conseqüència l'important volum de destrucció d'ocupació.

- Davallada de l'activitat constructora propiciada pels alts nivells d'activitat dels anys precedents, la forta sobrevaloració de l'habitatge i l'excès d'endeutament d'empreses i famílies.

- Clara pèrdua de dinamisme al sector comercial, afectat per l'endeutament del consumidor final, l'increment de l'atur i la crisi econòmica general.

- Retrocés de l'activitat turística, a causa de la competència internacional, la crisi econòmica i l'atur.

Per a la Cambra de Comerç, la situació és crítica, i no millorarà fins possiblement, finals de l'any que ve. Fins llavors, és segur que seguirà augmentant l'atur i caient l'activitat econòmica, a uns nivells més alts que al conjunt de l'estat espanyol.

Podem parlar de la fi d'un model socioeconòmic, que es basava de forma desproporcionada en la construcció immobiliària i el taulell com a motor de creixement. Com veurem, la crisi del model ens deixa una pèrdua considerable de llocs de treball i un elevat atur, un mercat de l'habitatge desregulat, amb sobreoferta de vivendes i un urbanisme fortament desorganitzat i agressiu amb el territori. Per suposat, el factor més crític i urgent és el social, on cal tenir en compte els efectes de l'atur i de la pèrdua de poder salarial per part de la població treballadora i les classes populars, ja fortament castigades pel model neoliberal i desarrollista dels darrers anys.

EFFECTES SOCIALS DE LA CRISI: ATUR, PERDUDA ACTIVITAT ECONÒMICA, POBRESA, HIPOTEQUES, TERRITORI, ETC...

Com a conseqüència de la destrucció d'ocupació, nombroses famílies castellonenques es troben en situació crítica per fer front a les hipoteques d'habitatges i altres despeses. L'Associació d'Usuaris de la Banca, Caixes

i Assegurances (ADICAE) de Castelló, denunciava a l'agost del 2008 que 6.200 famílies castellonenques, la meitat d'origen immigrant, es trobaven en risc d'impagament de les seues hipoteques, situació que podria desembocar en embargaments d'habitatges.

Segons feia públic el Deganat de Castelló en octubre del 2008, entre gener i setembre d'exic any s'havien dut a terme 294 execucions hipotecaries, més del doble que l'any anterior. Al mateix temps, s'havien multiplicat per cinc els judicis relacionats amb deutes impagats, duplicat els desnonaments (275 casos) i els procediments per reclamar crèdits de mitjana quantia (3.589). En aquest context, el jutge degà de Castelló, José Luis Conde Pumpido, declarava: *"la carga de trabajo de los Juzgados de Primera Instancia de Castellón se ha hecho absolutamente inasumible"* (*Mediterraneo* 26/10/2008).

Malgrat la situació al mercat de treball i de l'habitatge, en un estudi realitzat el maig del 2008 per la Conselleria d'Habitatge de la Generalitat Valenciana, es defensava la necessitat de construir 11.000 vivendes noves a la província de Castelló, degut a la demanda manifesta de la població. Un 70% d'aquesta demanda declara no tenir possibilitats econòmiques per accedir al nou habitatge, sent principalment població jove.

Aquest fet contrasta de forma evident tant amb les xifres d'habitatges buits denunciats anteriorment, com amb les xifres del mercat de vivenda de lloguer, que compta amb 54.100 habitatges, dels quals 10.500 estan buits i disponibles al mercat (*Levante*, 12/03/2009).

En aquest sentit, un informe de l'Observatori Valencià de l'Habitatge, realitzat el 2008, posava de manifest que al voltant de 5.000 joves de Castelló no podrien accedir a la seua primera vivenda per problemes econòmics, ja que haurien de cobrar salaris un 118% superiors als actuals per poder comprar un habitatge de 100 metres quadrats al preu de mercat. Aquest estudi defensava que un 80% dels joves preferia comprar vivenda en lloc de llogar-la, tot i els problemes econòmics, mentre que un 30% d'aquests manifestava preferències per habitatges de protecció oficial. Podem concloure ràpidament, que un 50% dels joves castellonencs preferia, bé llogar un habitatge, bé comprar-ne un de protecció oficial. L'Observatori de l'Habitatge no donava importància a aquest fet, però és decisiu pel que fa al paper dels poders públics per intervenir, regulant o fomentant, el mercat de l'habitatge, cercant l'accés dels joves i les classes populars a vivendes dignes i frenant l'expansió especulativa del mercat immobiliari, mentre queden vivendes buides i en desús a les nostres ciutats.

Ens trobem, doncs, en una evident contradicció entre l'oferta i la demanda de vivenda a les nostres comarques, conseqüència de deixar en mans

del mercat i la iniciativa privada l'urbanització i la producció d'habitatge. Estem davant d'un problema de recursos econòmic, de polítiques socials i urbanístiques, més que d'un problema d'oferta d'habitatge.

Per altra banda, pel que fa al mercat de treball, principal font de recursos per a la majoria de la població, les dades són bastant alarmants. Entre l'octubre del 2007 i del 2009, el nombre de persones a l'atur s'ha disparat un 240%, passant de 18.000 a 63.000. Segons l'EPA, l'atur afecta avui a un 20'8% de la població activa a les comarques de Castelló, sent la província amb majors increments d'atur i una de les taxes més elevades de l'estat.

Precisament és l'atur la principal causa del progressiu empobriment i pèrdua de poder adquisitiu de les famílies castellanenques. Un informe de la Unió de Consumidors de Castelló del 2008 ja denunciava que el 60% de famílies castellanenques havia vist reduïts els seus ingressos un 8% respecte l'any anterior, que equivalia a una reducció mitjana de 900 euros anuals. En el cas del 30% de famílies amb els ingressos més baixos, l'informe cridava l'atenció sobre efectes aguts d'empobriment.

Recentment, les dades del Banc d'Espanya mostren com s'està ressentint l'estalvi de les economies familiars castellanenques degut a l'atur i la disminució de la massa salarial de la població treballadora. Segons aquestes dades, a mitjans del present any els estalvis dipositats a entitats financeres de la província estaven pràcticament estancats respecte l'any anterior (quan la tendència en altres anys era d'increments entre el 6% i el 7%). Diversos especialistes pronostiquen un creixement negatiu de l'estalvi els pròxims mesos (*Mediterraneo*, 13/10/2009).

Aquesta situació de deteriorament del poder adquisitiu de la població, agreujada per la pèrdua de llocs de treball i de salaris, és encara més greu si tenim en compte la situació dels anys precedents. Segons dades de l'Institut Valencià de Finances, entre el 2004 i el 2007 l'endeutament de la població castellanenca va augmentar un 98%, mentre l'estalvi ho feia un 48%. Per tant, el deute amb entitats financeres era el doble de la capacitat d'estalvi. L'any 2007, el conjunt de la població devia a les entitats financeres uns 12.700 milions d'euros, sent la de Castelló la tercera província estatal en nivells d'endeutament. Encara així, era també la província que més visats d'habitatge concedia de tot l'estat; en concret 65 visats per cada 1.000 habitants, davant dels 10 visats/1.000 hab. de països com França, Holanda o Alemanya.

CONCLUSIONS

En definitiva, la situació de crisi econòmica a les nostres terres afecta de forma preferent els drets socials relatius a l'habitatge i el treball, garantits presump-

tament per la Constitució espanyola, empenyent la població, especialment les classes populars, els joves i els immigrants a l'atur, la precarietat laboral, la pèrdua de la vivenda o la impossibilitat d'accedir a la mateixa.

La crisi del model està tenint impacte també sobre el teixit productiu, fins ara especialitzat en els sectors més afectats per la recessió. Aquesta situació té efectes negatius sobre la cohesió social generada fins ara gràcies al diner fàcil i els grans guanys obtinguts en l'especulació immobiliària. Es de preveure una creixent tensió social produïda per la fractura en el repartiment de la riquesa social, especialment pel que respecta als llocs de treball i les (escasses) ajudes socials.

Al descens de teixit productiu i llocs de treball, incrementat per la manca de polítiques industrials i laborals coherents per part de la Generalitat Valenciana, cal afegir la falta de models alternatius tant pel que fa a l'economia com a la política social des de l'esquerra i els moviments socials, especialment des del moviment obrer.

En aquest sentit, correm el risc de deixar la solució de la crisi en mans d'aquells que l'han creada, especialment les elits econòmiques i financeres (grans empreses, bancs i entitats financeres), així com els grans partits i centres de pensament neoliberal. Correm el risc també de que tot canvie per a que no canvie res, perdent l'oportunitat de transformar el model econòmic i social en benefici de la majoria social, treballadora i popular, implantant un sistema socioeconòmic al servei de la justícia, la solidaritat social i el respecte pel territori i el medi ambient.

IV

Aportant algunes dades

Col·lectiu Comú

Mentre maquetàvem el llibre que tens a les teues mans anavem recopilant dades sobre la situació de l'atur al nostre territori, observant com els números anaven reflectint allò que als carrers, bars i punts de trobada traduïem en situacions complexes, frustrants i difícils per milers de persones. Números freds darrere dels quals s'amaguen històries crues i desil·lusions: acomiadaments improcedents, empreses que no paguen, treballs que no arriben, empreses que s'aprofiten del context i expremen els seus i seues curreles, endarreriments al cobrament de l'atur,... Al mes d'abril d'aquest 2010 -les darreres dades que recollim-, s'arribava a les 74.200 persones aturades a les comarques de Castelló. La taxa de Castelló supera la mitjana de la taxa d'atur del País Valencià, dels Països Catalans i la estatal. Els mitjans "oficials" assenyalen la dependència exclusiva del sector ceràmic i de la construcció com causes d'aquesta "cara factura" a les nostres comarques. Potser també és un bon moment per experimentar altres formes d'organitzar-nos el "treball" des de la gent involucrada als moviments socials locals, arriscar en altres sentits, cercar noves fórmules en sintonia amb les nostres aspiracions col·lectives i socials. Activar i redefinir els nostres discursos i dinàmiques, construir altres pràctiques, cercar complicitats,... Com dèiem, us deixem ací un petit recull de dades que esperem ajuden a dibuixar l'actual context de crisi sistèmica enfocada al món del treball i l'atur actual.

EVOLUCIÓ ATUR COMARQUES CASTELLÓ 2007-2010
Enquesta de Població Activa primer trimestre 2010

	1er trim. 2010	1er trim. 2009	1er trim. 2008	1er trim. 2007
DONES	33.500	22.600	14.200	11.000
HOMES	40.700	32.500	11.100	7.100
TOTAL	74.200	55.200	25.400	18.100

EVOLUCIÓ TAXA ATUR PAÍS VALENCIÀ 2007-2010
Enquesta de Població Activa primer trimestre 2010

	1er trim. 2010	1er trim. 2009	1er trim. 2008	1er trim. 2007
DONES	22,32%	19,87%	11,70%	11,90%
HOMES	23,62%	18,69%	8,06%	6,16%
TOTAL	23,04%	19,20%	9,61%	8,55%

DADES ATUR SEGONS TIPUS DE CONTRACTE
Enquesta de Població activa tercer trimestre 2009

CONTRACTE INDEFINIT	2009	2008	Diferència	%
País Valencià	1.165.900	1.223.600	-57.700	95,28%
Catalunya	2.152.700	2.283.200	-57.700	95,28%
Illes Balears	312.600	301.900	10.700%	103,54%
Països Catalans	3.631.200	3.808.700	-177.500	95,34%

CONTRACTE TEMPORAL	2009	2008	Diferència	%
País Valencià	480.400	590.000	-109.600	81,42%
Catalunya	504.700	630.300	-125.600	80,07%
Illes Balears	119.399	134.400	-15.001	88,84%
Països Catalans	1.104.499	1.354.700	-250.201	81,53%

DADES GENERALS ATUR					
Enquesta de Població activa primer trimestre 2010					
		ATURATS/DES		INCREMENT	
		1er. trim. 10	1er. trim 09	Trimestral	Anual
TOTAL	País Valencià	583.100	491.200	1,23%	18,71%
	Catalunya	676.200	622.700	5,15%	8,59%
	Illes Balears	127.400	110.800	13,35%	14,98%
	Països Catalans	1.386.700	1.224.700	4,15%	13,23%
DONES	País Valencià	249.300	220.100	2,76%	13,27%
	Catalunya	281.700	260.300	6,06%	8,22%
	Illes Balears	57.600	50.900	27,72%	13,16%
	Països Catalans	588.600	531.300	6,38%	10,78
HOMES	País Valencià	333.800	271.000	0,12%	23,17%
	Catalunya	394.500	362.400	4,53%	8,86%
	Illes Balears	69.800	59.900	3,71%	16,53%
	Països Catalans	798.100	693.300	2,57%	15,12%
<25 ANYS	País Valencià	94.400	97.000	-9,06%	-2,68%
	Catalunya	132.900	137.200	3,18%	-3,13%
	Illes Balears	26.000	17.900	19,82%	45,25%
	Països Catalans	253.300	252.100	-0,39%	0,48%

DADES GENERALS TAXA D'ATUR			
Enquesta de Població activa primer trimestre 2010			
		TAXA D'ATUR	
		1er. trimestre 2010	1er. trimestre 2009
TOTAL	País Valencià	23,04%	19,20%
	Catalunya	17,91%	16,16%
	Illes Balears	22,41%	19,77%
	Països Catalans	20,17%	17,57%
DONES	País Valencià	22,32%	19,87%
	Catalunya	16,57%	15,20%
	Illes Balears	22,73%	21,07%
	Països Catalans	16,93%	9,69%
HOMES	País Valencià	23,62	18,68%
	Catalunya	19,01%	16,93%
	Illes Balears	22,16%	18,78%
	Països Catalans	20,98%	17,73%
<25 ANYS	País Valencià	40,58%	37,31%
	Catalunya	40,01%	36,29%
	Illes Balears	44,75%	31,35%
	Països Catalans	40,66%	36,26%

V

Foc al basar!

Trencar cadenes, soterrar l'individualisme

Anna | **Antropòloga i militant autònoma, entre d'altres moltes coses.*

Primer, abans de res, volia fer una diferenciació clara i taxativa pel que respecta al concepte de treball. D'una part, trobem el treball com esforç, constància i/o labor que desenvolupem per la nostra voluntat o necessitat, a canvi d'una satisfacció individual o de grup. Aleshores, el bon funcionament de la comunitat o societat, dependria de que cada persona fes aquestes tasques el millor possible, intercanviant unes feines per altres. És el que coneixem com bescanvi o solidaritat.

Seria una forma utòpica de funcionar, vista des de la nostra societat capitalista actual. Però, era la forma més justa de funcionar que feien servir les tribus i pobles antics. Bé, i no tan antics, segur que en totes les nostres localitats, per gran o petites que siguem queden encara reminiscències d'aquesta manera de ser i d'actuar. Per exemple, a Euskal Herria, vivíem en *caserios* separats uns dels altres formant xicotets grups familiars. Quan havíem de fer treballs durs i costosos ens ajuntàvem gent de diferents *caserios* i així contribuïem a fer un camí o construir un col·legi. Aquesta tasca l'anomenàvem "*oltzolana*". Aquesta paraula i sana pràctica encara es manté i es porta a terme a les festes dels barris i sobretot, als Centres Socials o espais amb filosofia llibertària.

Segur que si al nostre poble treballarem la terra de manera comunal o participativa, a canvi, rebríem cadascú i cadascuna la seua part corresponent (en espècies o força de treball dels altres). Un altre punt importantíssim a tenir en compte és la sagnant diferenciació a l'hora de reconèixer l'esforç del treball en homes i dones. Les dures i diàries tasques domèstiques es presenten com obligacions que ha de complir la dona per qüestions biològiques. Sense fer d'açò un tractat feminista, sí hauríem de tenir molt en compte que les dones juguem amb desavantatge a tots els nivells de la societat, i al món laboral i del reconeixement social en particular.

La segona concepció del treball, és la que estem patint en l'actualitat. Ens venen que el treball dignifica però aquest treball ha de complir unes característiques que vénen marcades per la societat amb un salari, un horari, etc. Ens veiem obligats a seguir uns dogmes i unes normes que ens duen a la individualització de la persona i a la competitivitat agressiva del món laboral. Aquesta agressivitat sense voler la trasladem a totes les relacions socials.

En aquesta línia tindran molt a veure els agents socialitzadors al servei dels interessos del poder. Són l'església, l'escola i la mateixa societat, reflectida als mitjans de comunicació, a les seues representacions de com ha de ser una família i una vida feliç. I la mateixa família, que sota la influència d'altres agents, tractarà que els seus fills i filles estudien certes carreres i treballen en llocs desitjables. Menyspreant aquelles ocupacions que ajuden a les persones a desenvolupar la seua creativitat o capacitat crítica.

És a l'era industrial, amb la introducció de les màquines i la producció en cadena del sistema productiu en massa, que els empresaris guanyen la partida als treballadors/artesans. Ja que fins aquest moment era el treballador el que posseïa tot el coneixement, sabia com fer la feina i la feia bé, orgullós i satisfet. Però amb l'aparició de les màquines arribà la indústria i el treball en cadena. D'aquesta manera es perden les especialitzacions i no cal tenir una formació per poder fer la feina i així ningú no és imprescindible.

Aleshores arribà el "caos total" per a les i els treballadors. Tots aquells treballadors que en algun moment li plantaren cara al poder o es mostraren immorals al sistema i no modelables, veuen com el seu lloc de treball està en perill. Seran substituïts per pares de família obedients, manipulables i potser analfabets o immigrants, és a dir, persones que no estiguen assabentades dels seus drets però que tinguen molt presents les seues obligacions. La manera que ténen d'aconseguir aquests prototipus de treballadors models és mitjançant la por, la més certera arma utilitzada pel poder. I és en aquest context socioeconòmic on apareixen moviments contraris a la imposició representada de forma ferrissa per les màquines. Són, entre altres, els

ludistes, els quals no perseguien únicament trencar aquests monstres de ferralla que els substituïen, físicament i psicològica, sinó que els feren al seu interior, a l'orgull del treball ben fet. Per al bon funcionament de la nostra societat capitalista i individualista són necessaris individus que deixen de ser persones i passen a ser robots obedients, aliniats i submissos.

Per aconseguir una major dependència entre individus i sistema capitalista, s'inventen, al mateix temps de les màquines i la cadena de producció, els crèdits i les hipoteques. Espentant als treballadors que regalen la seua vida a les fàbriques a consumir més i més. D'aquesta manera tracten d'omplir amb productes, cada vegada més innecessaris i més cars, el buit que ha quedat al seu ànim, per quedar desproveïts del seu orgull artesà.

Per concluir, la revolució no serà possible fins la resurrecció de la classe obrera, orgullosa i reivindicativa. Acabar amb el treball esclavista, les hipoteques = cadenes perpètuas i l'individualisme destructor de l'actualitat, deu ser el nostre objectiu. El de totes i tots, lluitant junts, per una volta, en la mateixa direcció, perquè l'enemic és un...

Per la destrucció del Capitalisme! Per l'abolició de les desigualtats!
Foc al Basar!

VI

Fer front a la derrota

Chema Berro | **Director de la revista Libre Pensamiento.*

Sense pretendre fer un judici sobre la totalitat del moviment antiglobalització, sempre m'ha paregut nefasta la seua consigna, “un altre món és possible”, no perquè no siga certa – naturalment és difícil relegar qualsevol afirmació, excepte les contradictòries en si mateixes, al terreny d'allò impossible – sinó perquè fa èmfasi en un determinat aspecte de la realitat, veritablement, l'obvia, convertint-se en il·lusa més que en esperançadora i semblant tindre un caràcter quasi festiu, ben lluny del que requereix la realitat a la qual ens volem enfrontar i de la forma en què seria possible fer-ho, allunyant-nos als que hi participem del veritable afrontament de les moltes dificultats que hi tenim per fer possible eixe lema.

La ficció il·lusa pot ser ben engrescadora, podem tornar a casa nostra ben satisfets/es i fins i tot anímicament pacificat/da després de participar en determinades accions “boniques”, “aparentment exitoses” i que arriben a tindre “ressó mediàtic”, però eixe estat d'ànim és, avui, fals i el menys adient per afrontar la realitat d'un món amb un gran nombre (per no dir tots) d'elements negatius què, a més a més, hi avancen constantment.

La il·lusió, la negativa a veure i a mirar als ulls una realitat absolutament adversa i els optimismes ficticis són desmobilitzadors o porten a la

mobilització a camps que són a tocar de l'estupidesa i perfectament compatibles amb eixa dinàmica d'enfosquiment de la realitat a la qual no fan sinó guarnir. A més a més, s'encomanen.

L'alternativa a això no és el pessimisme ni el desànim. Avui dia, sols es pot viure dins un estret marge que res té a veure amb les linialitats, en el qual la no il·lusió i la no esperança no ens han de fer caure en la desil·lusió i la desesperança, en el qual hem de guanyar una mica de lucidesa (fruit aquesta d'un cert grau de neguiteig i malestar, de ganes reals de canvi) per sobre de la foscor i la negativitat del món real dins el qual ens hem de moure (i del qual en som partíceps) i traspasar-la cap a allò que ens plantejem fer. Un quefer en el qual allò "que ens agradaria" s'ha d'oblidar i ésser substituït per allò "que volem", que sols esdevenir dins allò possible, que per apropar-se el màxim possible s'ha d'allunyar de qualsevol element d'irrealitat. El nostre únic punt de partida és el de la derrota profunda i sense paliatius en la qual ens trobem, precisament per fer-li front, per no romandre-hi instal·lats en ella.

Vivim al món de la competitivitat, del predomini totpoderós del capital, de la consecució de l'increment incessant del benefici particular (tot admés com l'única possibilitat de generar riquesa i desenvolupament), del regnat inqüestionable de les normes econòmiques del capitalisme més exacerbats, que han esdevingut en veritats científiques, que considera i imposa eixa economia com a fet únic i absolut, sense connexió amb les necessitats humanes ni amb les possibilitats limitades del planeta, un món en el qual el Poder en totes les seues manifestacions creix, adquireix impunitat i s'allunya de qualsevol possibilitat d'ésser controlat, un món profundament i absoluta antisocial, en el qual hi desapareixen drets i garanties col·lectives i individuals, on qualsevol consideració de caire social déu de ser agranada com si fóra un entrebanc i que, a més a més, enderroca no solament allò social sinó la pròpia societat reduint-la a una suma d'individualitats.

Les seues característiques més definitòries serien:

1. El creixement incessantment accelerat de les desigualtats, que poden iniciar-se en l'econòmic però que es trasvassen a qualsevol altre camp de les activitats i possibilitats humanes.

2. La conversió del sistema en una màquina generadora d'una dinàmica autònoma (fins i tot dels estrats de poder que aparentment n'exerceixen el control), que no es pot aturar ni reflexionar sobre si mateixa, capturada al parany d'un immediatisme que el porta a negar directament o eludir els problemes aclaparadors que hi genera, avui, a banda de en allò social, especialment greus en allò ecològic.

3. Que ens porta necessàriament cap a una societat dura, centralitzada, amb un poder creixent i cada volta més exclusiu, capaç de prendre i imposar decisions (excloent-hi la presa en consideració de reflexions més amples i amb perspectiva de futur) en uns terminis cada cop més breus, dels quals l'expressió més sintètica és el militarisme. Un militarisme, ell mateix condicionat per eixa necessitat d'immediatesa, per exemple: la guerra d'Irak és necessària i és necessària ja, sense concessions a qualsevol consideració sobre les possibles conseqüències, i és per això que hi disposem d'un exèrcit capacitat per fer eixa guerra immediatament, però incapaç d'impedir un futur diabòlicament caòtic derivat d'eixa mateixa guerra. Que li dóna un nivell econòmic de consum alt a una part important de la població de les nostres societats. No és açò quelcom contradictori amb aquests retrocessos en els drets laborals i les garanties socials, ni tampoc amb aspectes com el pràcticament impossible accés a l'habitatge de molts i moltes joves. Els nivells de consum n'han crescut molt (només s'ha de veure el que es viatja, els models de cotxes, les despeses al sector de l'hostaleria...) fins i tot a la majoria d'eixos sectors de població (tot i que hi ha certs sectors gens menyspreables que no hi caben) que no hi ténen accés a béns més necessaris i sòlids. Aquesta dada fa que el camí cap a eixa societat dura del punt anterior (en la qual hi preval el nivell de consum per sobre de la igualtat i allò garantista, i el nivell de seguretat per sobre de la llibertat) es faça amb un alt grau de consens social.

Allò existent és avui tan hegemònic i preponderant, ha creat una realitat tan a la seua mida en general, que és capaç de crear un embolcall sobre allò particular, reconduint-lo quasi inexorablement cap a la seua dinàmica. Una de les realitats perfectament reconduïdes és la del sindicalisme. En termes generals es pot afirmar que el sindicalisme actual, pràcticament reduït a la reivindicació econòmica i fet des de i pels sectors de treballadors millor situats econòmicament i social, és més una peça de l'engranatge del model imperant que una alternativa a ell.

No són suficients, però, unes poques notes per definir una realitat que és total, única i que tot ho abasta. Al discurs racional que es fa per descriure la realitat que és el capitalisme o el poder en els seus estadis actuals, li passa quelcom similar al que li passa a la teologia escolàstica quan vol enumerar les característiques de Déu, és a dir, que mai no aconseguïren abastar-lo ni tan sols donar d'Ell una pàl·lida idea.

La nostra situació actual sembla ser el resultat de la força del destí; un destí, front al de les tragèdies gregues, terminal i llaurat per nosaltres mateixes. La humanitat al llarg de la seua història ha pres nombroses decisions que marcaven una orientació que mediatitzava posteriors decisions. Avui el camí recorregut és tant i la velocitat tan vertiginosa que l'orientació

i les decisions ens vénen encadenades, en una mena d'automatització i independització de la realitat que és el sistema, sense que sembla possible desfer part del camí fet per tal de recuperar alguna de les possibilitats deixades enrere en cruïlles molt allunyades.

En la tragèdia grega el destí humà ve marcat pels déus. Les actuacions humanes, independentment de la seua intencionalitat, comporten unes conseqüències, derivades de les regles desconegudes i de les arbitrarietats dels déus, que es precipiten inexorablement sobre els protagonistes i la seua descendència. L'heroi tràgic s'hi lliura dels déus i enceta la seua llibertat esdevenint culpable. És la culpabilitat, la responsabilitat que ens incumbeix en allò nefast, la que deixa en les nostres mans els nostres degnis i els del món, obrint-nos la porta a la llibertat.

Si avui dia hi existeix cap possibilitat d'eixida, si l'estat actual de les coses és reversible, eixa possibilitat passa també per l'assumpció de la nostra culpabilitat. La culpabilitat de tot allò que fem malament, de tot allò que vam fer malament ahir, la setmana passada, fa deu o cent anys, remunant-nos fins, com a mínim, als inicis de la tradició rebel o revolucionària de la qual ens considerem hereus i hereves. La derrota és el nostre punt de partida, però no és una derrota, sinó la nostra derrota, la meua de la que sóc i som culpables; la derrota i les terribles conseqüències i dificultats per la nostra actuació que d'ella se'n deriven.

Encarar-se amb la realitat i les dificultats per canviar-la, és posar-s'hi davant un espill que ens retorna la nostra pròpia imatge, allò que som, i adonar-nos-en que esdevé a tanta distància d'allò que diem ésser, com el "m'agradaria" del "voler".

LA NOSTRA IMPOTÈNCIA, EL PODER D'ALLÒ ALTRE, ENS FA PRECARIS/ES

Precari/a: aquell/a qui s'hi està sense títol ni dret, per tolerància o favor.

Aquesta és la definició que en fa el diccionari. Així estem i així ens volen: de favor, sense drets ni possibilitat de reclamar-los, sotmesos/es, posats a disposició, agafats i deixats segons hi convinga, utilitzats/des.

Allò laboral precaritza el conjunt de la vida dificultant la seua organització, en allò concret i immediat i més encara a mig termini, provisionant-la, empobrint-la. Com més hi precaritza el capital, més ens hi sotmet, i més notem com la nostra vida deixa d'ésser nostra. Alguns barruts ho anomenen "nova cultura del treball". La pobresa està canviant el seu rostre. El pobre que hi treballa és una nova categoria social en expansió. És el fruit de les agressives polítiques neoliberals, el fruit de tot el camí recorregut. El vam iniciar amb la "crisi" com a arma contra els treballadors

i les treballadores; l'atac als treballadors/es és fonamentalment, un atac a les posicions dels treballadors/es, a la seua capacitat d'actuació; l'atur en nivells superiors al 25% va ser eixa arma, la precarietat era l'atur i l'amenaça d'atur, què fins i tot en eixos nivells va ser gestionat i controlat pel poder, sense que la miopia sindical (la nostra miopia) ho convertira en la nostra arma. Vam bescanviar, ens van bescanviar, atur per subocupació, al ritme adequat per tal que la subocupació hi avançara molt més del que es reduïa l'atur; la precarietat, doncs, era equivalent a la temporalitat, que s'hi sumava a l'atur que mai no havia desaparegut. Avui, després d'un procés permanent de privatitzacions, deslocalitzacions i externalitzacions, en el qual els centres de decisió estan allunyats i desentesos de la situació real, la precarietat ho envaeix tot i pren noves denominacions, "flexiseguretat" i "contractació indefinida", que no fan sinó sumar-s'hi a la mai no desapareguda temporalitat i al mai no desaparegut atur. I tot açò ens ho venen com si fóra el seu gran èxit econòmic.

Sense títol ni dret, per tolerància o favor. Fonamentalment la precarietat és dominació, és una conquesta de posicions per part del capital, a costa evidentment de les nostres conquestes prèvies. D'allò laboral, si és que s'ha iniciat en allò laboral, es traspassa a allò social: prestacions per desocupació, pensions, sanitat, educació, habitatge, transport, comunicacions, cures ... tot va éssent envait, ocupat pel benefici; tot va éssent posat a la seua disposició en detriment del seu caràcter social i garantit. Semblaria que ens hi resta la nit del dissabte, l'oci, les aficions o el centre comercial, però també hi estan ocupats, reduïts a quelcom no nostre.

EVOLUCIÓ DE LA LEGISLACIÓ LABORAL

L'evolució de la legislació laboral pot resultar ben significativa dels canvis que han anat produint-se en la nostra realitat. La legislació va per darrere de la realitat, convertint en llei allò que només era imposició, encara que en ocasions també s'avança per tal de preparar-la i afavorir-la, en tot cas forma part d'eixa realitat única quan el poder polític (que és un poder de mediació i representació) no té res a dir davant la desaparició d'allò social i l'hegemonia absoluta del poder econòmic al qual ja no li calen màscares ni representacions.

Per tal d'aproximar-nos i entendre com ha esdevingut l'evolució de la legislació laboral, reproduïm un esquema tret d'un article de la revista *Libre Pensamiento*, al seu número 51:

1. 1977, Pactes de la Moncloa. Mort En Franco el 1975 i coronat Juan Carlos I com el seu successor i Rei de Espanya, els Pactes de la Moncloa van traslladar el consens democràtic a les relacions laborals. En aquests pactes, s'hi va acceptar: la necessitat de la moderació salarial com a mesura per combatre la inflació; la conveniència de intervinde sobre aquells sectors

industrials considerats menys competitius (com ara el tèxtil, el naval, la siderúrgia, la metalúrgia, etc ...); i la reducció de la despesa pública als Pressuposts Generals de l'Estat.

Així, moderació salarial, reconversió industrial i reducció de la despesa pública esdevindran tres factors d'importància i s'hi mantindran com una constant al llarg de tot el procés.

2. 1980, Acord Marc Interconfederal (CEOE i UGT) i aprovació de l'Estatut dels Treballadors. L' Acord Marc Interconfederal inicia una política de pactes entre organitzacions, signats d'esquena als/les treballadors/es i centrats substancialment en la moderació salarial per tal de combatre la inflació i l'atur, en definitiva, per eixir de la "crisi". La política de pactes aconseguirà, amb la seua reiteració, posar-hi fi a la participació dels i les treballadors/es i a un període de lluita obrera en el qual s'havien anat aconseguint augments salarials a costa de la taxa de beneficis del capital.

L'Estatut dels Treballadors introdueix els contractes "en pràctiques", "a temps parcial", "temporals d'obra i servei" o "per circumstàncies de la producció", tots ells, inicialment establerts amb un caràcter absolutament excepcional i limitat. A banda d'altres retrocessos com ara el pas a mans de l'empresari de la decisió sobre la indemnització o la readmissió en cas d'acomiadament improcedent. La moderació salarial descarregada amb una major facilitat i duresa sobre aquells i aquelles que pateixen una contractació precària, obre una esclatxa en la unió dels i les treballadores provocant que les lluites col·lectives passen a ser compensacions individuals (via increments de jornada o amb hores "extra") per mirar de recuperar les pèrdues salarials.

3. 1981, Acord Nacional d'Ocupació (CEOE, UGT, CC.OO.). 1983 Acord Interconfederal. 1984/86, Acord Econòmic i Social. Sis anys de sacrificis (moderació salarial) a canvi de promeses. Sis anys consecutius de pactes en els quals els sindicats prescindeixen dels i les treballadores, qui, en conseqüència, aniran allunyant-se dels sindicats. Sis anys que aniran modificant radicalment la manera d'entendre el sindicalisme i, també, la manera d'entendre el comportament dels i les treballadores.

Durant aquest període anirà generalitzant-se el treball eventual, amb fins a 16 modalitats de contractació al servei de les necessitats i dels capricis dels ocupadors, impulsant més encara la divisió i la feblesa dels i les treballadores. És també aquest el període de la reconversió industrial: es desmantellen sectors industrials sencers, intensius en mà d'obra, amb grans centres de treball en els quals la classe obrera havia desenvolupat la seua capacitat de mobilització i exercit el paper de motor i de palanca de la

reivindicació. Tot i que aquests processos de reconversió encara s'hi troben amb una oposició forta i capacitada; però, aquestes són ja lluites defensives, de resistència, sense la capacitat de generar un moviment d'oposició als plans del capital y que acaben solucionant-se amb una major compensació pels treballadors/es afectats/des, ben lluny del paper d'impuls de millores per tothom jugat anteriorment.

La reconversió industrial és un desarmament de les fortaleses de la classe obrera; l'eventualitat introdueix una divisió que va minant la seua unitat, primer de manera col·lectiva i després en cadascú dels centres de treball; la moderació salarial, pactada al marge, deslliga la negociació de la mobilització i al sindicalisme dels i les treballadores. Tot un còctel.

4. 1985, Reforma del Sistema de Pensions.

Els empitjoraments en les condicions laborals van, com és normal, units a retrocessos en les garanties socials, de la mateixa manera que l'individualisme al qual s'empenta als i les treballadores en l'àmbit laboral es trasllada amb gran facilitat a l'àmbit social.

5. 1986, Incorporació a la CEE (Comunitat Econòmica Europea). El camí que s'ha anat fent a l'Estat Espanyol en matèria laboral i social s'està fent simultàniament a tot el món. La crisi com atac i la globalització (o mundialització) com a conquesta del capital suposaran un ingent creixement de la capacitat de dominació per part del poder econòmic. La incorporació a la CEE significarà per nosaltres un enduriment de les condicions dictades des d'eixe poder econòmic cada dia més mundialitzat. Les polítiques d'estabilitat, la lluita contra la inflació i la reducció del dèficit es duran a terme a costa de retallades en salaris, condicions laborals i despesa social, éssent la incorporació a la CEE un allunyament real en termes de conquestes socials i laborals. En aquest context internacional, el Tractat de Maastricht, la creació del Banc Central Europeu com a entitat independent, així com la proposta de Tractat de Constitució, són com el rerefons en el qual hi resten enquadrats els retrocessos laborals i socials que estem descrivint.

6. 1992, Decret conegut com el *Decretazo* pel qual es retallen les prestacions per desocupació. Aquesta retallada és necessària perquè els i les aturades acoten el cap i accepten les ocupacions degradades que se'ls van a ofertar. Novament la relació entre condicions laborals i garanties socials es fa palesa, doncs els retrocessos en totes dues s'hi complementen.

7. 1994, Reforma de l'Estatut dels Treballadors per la qual es desregularitza el pagament de les hores extres, les nocturnes i d'altres afegits salarials. Tot i que aquesta desregularització pot semblar no massa relevant, sí que resulta ben indicativa de la decisió del capital d'"anar a per

totes” amb el seu afany d’incrementar els seus beneficis. A més a més, en un moment on els salaris s’hi retallen, les hores extres són una manera de compensar individualment allò que no som capaços de defensar col·lectivament. Això sí, incrementant el deteriorament de les condicions de treball i sense parar esment en que eixe perllongament de la jornada real té una influència directa i exponencial en temes tan seriosos com, per exemple, la sinistralitat laboral.

8. 1994, legalització de les Empreses de Treball Temporal (les ETTs). Les ETTs ja estaven funcionant abans de la seua legalització, fet ben indicatiu de la fortaleza assolida per la patronal per tal de imposar les seues exigències passant per damunt de la llei, o sense esperar la seua aprovació, o impulsant modificacions per tal de ratificar allò que ja han imposat a la pràctica.

Són, també, un exponent del posat de “mans netes” que en eixe procés de imposició fèrria va adquirint el capital, externalitzant els problemes, el “treball brut” i sense adquirir ni tan sols el compromís que una relació laboral comporta. És un procés de desculpabilització. En 1999 la legislació va limitar l’arbitrarietat de les ETTs equiparant salaris i vinculant subsidiàriament a l’empresa amb l’ETT, amb el què aquesta via va passar a un plànol molt secundari, éssent reemplaçades per les empreses d’outsourcing (o contractació externa, és a dir, subcontractació): l’empresa matriu és la que hi manté la direcció del procés i la que hi imposa les condicions, però és l’empresa subcontractada la que hi trasllada als i les treballadores els costos econòmics i socials. L’externalització del treball s’ha generalitzat, tant en processos com en serveis, y avui dia tot se subcontracta fins al punt que hi ha empreses importants quasi sense treballadors directes. L’empresa subcontractada és feble front a l’empresa matriu, però eixa feblesa i la facilitat d’ésser substituïda per una altra (tot i que en molts casos és la mateixa empresa amb un altre nom i una altra personalitat jurídica) és el que la fa forta front a els i les treballadores.

9. 1997, acord sobre la Solució Extrajudicial de Conflictos. Si anteriorment s’havia passat de resoldre les discrepàncies laborals mitjançant el conflicte entre les parts a la judicialització i la individualització; el nou acord pretén estalviar-se eixe pas, resolent “*per laudo*” (*) i eludint fins el dèbil grau d’enfrontament que comporta la via judicial.

(*) Resolució “*per laudo*”: Resolució que dicta l’àrbitre en l’arbitratge de dret, o arbitratge d’equitat, resolent definitivament el conflicte que els ha estat sotmès. Aquestes resolucions són executives davant els Tribunals ordinaris.

10. 1997, Acord Interconfederal d'Ocupació, regulant els beneficis fiscals, les subvencions i les bonificacions a la “contractació indefinida”. La contractació eventual, si bé va ser ben útil com element de disciplina, rebaixava els nivells de productivitat. Si la contractació eventual ha estat font de precarietat i disciplina, en aquests anys ambdós estan tan exteses a totes les condicions de treball i al conjunt de les relacions laborals. Els “contractes indefinits de nova creació”, una ocupació fixa de segona categoria, són suficient garantia per la seua conservació alhora que hi possibiliten una major qualificació i aprofitament de la capacitat de treball en benefici de la competitivitat. De passada, amb l'argument de l'afavoriment de l'estabilitat en l'ocupació, les bonificacions, les subvencions i les exempcions fiscals esdevenen un transvasament de rendes socials cap als beneficis empresarials. La contractació, avui dia, és una font d'ingressos, i els reiterats processos de contractació i acomiadament, canviant la ubicació i fins i tot el nom, és una forma d'especulació.

11. 2001, nova Reforma del Mercat del Treball. Amb aquesta s'hi aproven els “contractes de inserció” i s'amplien els de “formació” i els “indefinitos de nova creació” (els fixos però amb menors garanties). Són una continuació d'allò parlat al punt anterior en l'aposta per la precarietat indefinida en substitució de la precarietat eventual, ara menys rendible productivament i ja innecessària com element disciplinador.

12. 2002, nou Reial Decret Llei. Aquest redueix els costos de l'acomiadament (eliminant els salaris de tramitació), retalla les prestacions socials per desocupació i les possibilitat d'accés a les mateixes, i elimina un *matalàs social* de desenvolupament geogràfic localitzat, el subsidi agrari per desocupació, de gran importància en territoris econòmicament deprimits. El nou Reial Decret va en la direcció de fer menys fixes les contractacions indefinides i degradar la cobertura per desocupació de forma que s'obligue a l'acceptació de qualsevol ocupació en qualsevol condició. A la gravetat dels seus continguts va afegir la de les formes de dur-se a terme, sense pacte ni acord previ, el que va obligar a les direccions sindicals a la convocatòria d'una vaga general, que va aconseguir l'eliminació d'alguns dels aspectes més restrictius però que va mantindre la línia general: reduir dràsticament els salaris de tramitació, restringint fortament i eliminant pel futur el subsidi agrari i mantenint nous requisits i restriccions en les prestacions socials.

Tot el que hem dit podria ser suficient per fer cinc cèntims del procés que s'està duent a terme. Pot ser siga eixe procés el que millor definisca la situació, el com tot s'encamina cap a reiterats retrocessos que s'afavoreixen mútuament. És eixa dinàmica de impuls cap a situacions cada volta més endarrerides la que s'estableix entre els canvis reals i els canvis esdevinguts en la situació

legal; i és també similar la dinàmica entre el deteriorament de les condicions laborals i el de les garanties socials i, sobre tot, és la dinàmica que s'estableix entre els retrocessos de les situacions i les posicions dels i les treballadores.

De cadascuna de les retallades salarials, dels processos de reconversió, del increment de l'eventualitat contractual, de les externalitzacions, de la flexibilitat, de la facilitat de l'acomiadament, etc..., no sols ix una classe obrera minvada en les seues condicions salarials, laborals i vitals, sinó sobretot, una classe obrera més dividida i afeblida per fer front a futures imposicions. Tota reculada en les condicions comporta un endarreriment en les posicions que farà més fàcil el següent pas. Cada posició, que és el punt d'arribada després de la immediata cessió, es converteix en el punt de partida per a la següent. Tot el contrari passa amb el poder econòmic; de la mateixa manera que ens hem acostumat any rere any com els seus increments de benefici eren del 15, 20 o 25%, si poguérem mesurar les seues quotes de dominació voríem increments molt similars o fins i tot superiors.

I és aquest el punt, les quotes de dominació. Establert el seu predomini, el poder econòmic és capaç d'utilitzar totes les situacions: les de crisi i les de bonança, les de inestabilitat i les d'estabilitat, l'atur, la contractació eventual i la indefinida, ... Pel contrari, a nosaltres, perduda la capacitat d'actuació qualsevol situació ens resulta del tot adversa.

La paraula que millor defineix l'actual situació és la de precarietat, vocable que poc té a veure ja amb el d'eventualitat i que més aviat equival a sotmetiment, a posada a disposició i a supeditació, factors que, tots plegats, ja no es refereixen sols a la nostra faceta de treballadors/es sinó que ens hi afecten a tots els nivells en la nostra vida.

Però, pot ser encara hi ha més. La precarietat pot ser no sols es refereix a les nostres relacions laborals i al conjunt de les nostres vides, sinó que, actualment, ha passat a ser el fet dominant de la realitat. Hem generat quelcom que se'ns va de les mans, que té la seua pròpia dinàmica que és la que ens sotmet i ens supedita i ens posa a la seua disposició. I encara que sindicalment s'ha de continuar adjudicant responsabilitats i posant-li cares i noms, tal volta avui el poder econòmic és tan omnipotent com precari, tan capaç de generar formes de dominació com incapaç de fer variacions de rumb.

QUÈ FER A L'ACTUAL SITUACIÓ?

De res no ens serveix el discurs ni el diagnòstic ni l'anàlisi si no incideixen immediatament al nostre quefer diari. El nostre problema és la dominació, la voladura de les nostres posicions. Des d'aquelles posicions havíem

desenvolupat unes formes d'actuació i de pressió que ens mantenien presents i considerats. Avui estem desapareguts, obviats per no tindre capacitat de pressió. Allò social és allò que són les seues formes d'actuació, i les nostres fa temps que s'han escorat cap a la inoperància, el testimonialisme, l'acomodació... i no són més que aparences d'actuació, una altra forma de sotmetiment.

-Per ser aquest un tema massa llarg per resoldre'l en un breu paràgraf, seria suficient acceptar que socialment som el que fem i que els mètodes d'actuació són el nostre taló d'Aquiles, el contrapunt del nostre grau de sotmetiment-.

Al llarg de la història el moviment obrer ha passat per diferents fases, que van suposar doloroses readaptacions. Ja sé que el que jo puga dir sobre història faria riure a qualsevol professor de la matèria, però pot servir per mirar de comprendre la situació en la qual ens trobem i, a més a més, no deixa de ser cert. En la seua primera fase, la dels inicis del capitalisme convivint encara amb anteriors formes de producció, els treballadors, el socialisme, agrupant fonamentalment al que romania dels anteriors gremis, discuteix el model que se li està plantejant. És una esmena a la totalitat.

La primera adaptació, amb el model capitalista ja instal·lat, la fa el sindicalisme i la protagonitza l'obrer qualificat. Inquestionable el model, se questiona qui déu gestionar-lo, i els treballadors s'hi consideren més dignes i capacitats per fer-ho que no la burgesia. És el període del progressisme (molt digne) del moviment obrer, també el seu període revolucionari.

Una volta fracassada la revolució (o realitzada per esdevenir una altra forma de capitalisme), s'accepta que el model s'ha desenvolupat tant que no pot ser gestionat sinó pel capitalisme que l'ha generat, i els i les treballadores – ara protagonitzats per l'obrer/a no qualificat (*O.S.*) i éssent l'autonomia obrera (en la seua més àmplia accepció, molt diversa i no sempre antisindical) l'organització que millor recull les possibilitats d'aquesta situació – el que fan, dins d'eixe model que ha de ser gestionat per algú altre, s'hi construeixen una fortalesa des de la qual defensar les seues condicions de vida i treball.

Evidentment aquest és un discurs excessivament simplificat, la realitat és sempre molt més complexa i difícil de classificar, però ens hi pot servir per comprendre millor la situació en la qual ens hi trobem. La nostra fortalesa ha estat destruïda i, amb ella, nosaltres mateixos/es en quant que nosaltres. Eixa és la nostra derrota. Eixa és la nostra situació. Necessitem el convenciment de que ara hi som en un moment totalment diferent, que ens obliga a refer-ho tot i que això no s'hi pot assolir sinó amb la nostra

pròpia pràctica feta amb intensitat, amb insatisfacció d'allò que fem i amb la recerca de qualsevol partícula d'avenç, d'encert o d'èxit. Però, què és el que avui podem defensar?, la salut laboral?, els grau d'igualtat entre els i les treballadores?... ara bé, es pot defensar quelcom de l'actual estat de les coses sense questionar el model en la seua totalitat?. I, a més, anem a ser capaços de questionar el model (la gran qüestió) quan no som capaços de discutir amb un mínim grau de solvència els seus efectes més negatius?

Si hi trobem allò que volem i poguérem, qui i des d'on anem a plantejar-nos aconseguir-ho? Pot ser els sindicats siguen organitzacions caduques, però, hi ha alguna altra forma d'organització o expressió de moviment en el camp laboral fora dels sindicats?. I el que en altres temps foren "els" nous moviments socials, hi han sobreviscut millor a la derrota? Certament hi ha de més nous, però, ens trauen realment de les moltes dificultats que hi tenim? En definitiva, molts problemes i moltes dificultats que no hi podem resoldre sense eixe plus de intensitat en tot allò que fem requerida per una actitud de recerca i de insatisfacció. La meua opinió personal és la de treballar dins d'un sindicat, la CGT, conscient de les moltes limitacions d'allò sindical i intentant que sempre s'hi mantinga en l'estat de inconformitat amb ella mateixa i en la necessitat d'anar més enllà en tots els aspectes del fet sindical. Des d'aquesta postura seran les meues aportacions d'ara en davant, entenent que per un altre plantejament (que em sembla bé sempre que siga obert, questionador de si mateix i se sotmeta a la confrontació amb la realitat) els accents s'haurien de col·locar en un altre lloc. Algunes de les qüestions que hem d'estar plantejant les situaria a continuació:

AFERRAR-SE A ALLÒ CONCRET I JUGAR A ALLÒ POSSIBLE

El nostre sindicalisme, i tota la nostra actuació social s'ha d'aferrar a allò concret; no és que siga un terreny fàcil, la dinàmica general ho envaïx tot, però, tot i això, és el terreny més propici o el menys advers. És el terreny del qual "la gent" hi pot percebre més pròpiament, més viscuda i menys passada pel sedaç dels missatges mediàtics i en el qual s'hi pot eixir del pensament invasor (pensament únic, que es deia fa uns anys). És aquell que permet un contacte més directe (aspecte que desenvoluparem després) en el qual podem parlar d'allò que estem vivint, no d'opinions o del que ens diuen o de les notícies que ens donen.

I és en eixe terreny on hem de jugar a allò possible, ser capaços de donar xicotets passos que ens permetran fer-ne de posteriors. Així, el possibilisme no esdevé una forma de renúncia, quelcom on estancar-nos, ans al contrari, és l'única forma de no renúncia, és la forma de que allò que "ens agradaria" no es vaja distanciant de la realitat, mitjançant l'acte de voluntat, del "volar", molt més proper a la realitat. És necessari, doncs, activar-hi una mena de instint o de sisè sentit per desenvolupar durant la nostra actuació social: eixe

adonar-se'n de com estan les coses i l'ambient i la disposició col·lectiva, i ser capaços i capaces de desenvolupar eixe instint al màxim amb el plantejament més oportú en cada moment, per més llunyà que quede d'"allò que ens agradaria", d'allò que sabem que hauria de ser.

Eixe aferrar-se a allò concret no és enemic de les campanyes generals. Sóc un decidit partidari de les campanyes periòdiques generals que hem anat fent i que culminen en alguna acció conjunta, crec que ens atorguen un cert grau de unificació i que, a més a més, ajuden a mantindre un grau de vitalitat i de no relaxació. Però, fins i tot en eixes campanyes em d'estar ben amatents cap a allò concret: vore com les hi portem als nostres centres de treball i com les traduïm allà en campanya i en propostes concretes, sense deixar que queden reduïdes a quelcom extern i internista (una encartellada i una convocatòria de manifestació per nosaltres mateixos/es).

SENTIT CRÍTIC

Tot el que hem relatat anteriorment ens obliga a desenvolupar un fort sentit crític en el qual el nostre quefer s'ha de desprendre de molts *corsés*. Tot allò que són referències, postures prèvies, creences i en general tot el que podem definir com ideològic, ha de passar a un plànol secundari. No es tracta de perdre objectius, ni criteris ni orientacions, sinó de saber que tot això se'ns queda avui molt lluny i s'ha de deixar enxampar per la realitat i per allò possible.

Distingir clarament el "m'agradaria" – que hi permet una escissió entre allò que m'agradaria i la realitat – i el "voler" – que hi esdevé necessàriament lligat a allò real. Estem o deuríem estar encabotats/des a canviar la realitat i això avui és molt distint, sinó clarament contrari, als "m'agradaria" i a qualsevol element de somni. Si eixos elements avui fan nosa més que no pas ajuden, molt més ho fan quan s'hi troben plasmats en normes, acords, estatuts, etc. Bona part dels nostres acords i estatuts són més el fruit de les nostres pors i de la desconfiança en nosaltres mateixos/es, que no pas de la decisió. Estan més pensats per "salvar-nos" a nosaltres que per potenciar-nos cap a l'exterior. De fet, hi contenen més prohibicions i exclusions que propostes. És ben cert que s'ha de trobar un equilibri (que no és estàtic ni per sempre), que no tot s'hi val, que el possibilisme té uns límits i que hi necessitem unes normes mínimes, però tot allò que no desenvolupem pel nostre propi impuls no anem a aconseguir-ho reglamentant-ho. De poc o res serveix denostar i desqualificar el sindicalisme o l'actuació que fa un company/a o un conjunt d'ells/elles, el que serveix és l'aportació oportuna i la generació d'una dinàmica que ens ajude i que enxampe a tots i totes obligant-nos a fer millor allò que ja veníem fent.

Entre el ple encert, "la veritat", i el desencert total, "l'errada", hi ha una àmplia gamma de grisos i clar-obscur, què és on ens movem. Qualsevol pacte

organitzatiu ha de tindre necessàriament una base de confiança mútua i aquesta arriba fins i tot a la possibilitat d'equivocar-s'hi, més encara en una situació que ens força a estar permanentment assajant i cercant en la nostra actuació. Podem ser-hi crítics amb el que fem cadascú/na i amb el que fan els nostres companys i companyes, i hem de ser-ho, però sense arribar a ser censors/es i jutges o jutgesses que hi dicten sentència i que hi exclouen. Allò que no siguem capaços/es de fer aconseguint una dinàmica i en base a la interrelació des de la confiança, no ens ho donarà la norma esdevinguda en llei. Eixa dinàmica que ha de tindre un efecte integrador i d'impuls, podrà fer l'efecte contrari per algunes persones o realitats, d'una paulatina autoexclusió, però no és el mateix, ni semblant, a la sentència excloent.

Mantenir viva la nostra actuació, cercadora, amb ganes, sense inèrcies, crítica amb tot allò que hem fet (fins i tot d'allò que ens ha eixit relativament bé) i propositiva amb tot allò hem de continuar fent, admetre que ens hi podem equivocar i estar sempre en disposició de rectificar-hi i amarrar-nos-en de tot allò que fan els altres, amb la confiança que la resta hi faran el mateix, és la forma idònia per caminar per eixe estret fil en el qual avui la nostra actuació pot desenvolupar-se.

SINDICALISME PER TOTS I TOTES I OBJECTIUS QUE NO ES REDUEIXEN A ALLÒ ECONÒMIC

El sistema ha aconseguit, de fet ha estat un dels objectius de tota la seua gestió de “la crisi”, fraccionar als i les treballadores i introduir al seu si divisions ben profundes: han estat tots els processos de segregació i externalització de la gran empresa i de l'administració, la introducció a cada centre de treball de condicions de laborals i de contractació molt diverses, el desenvolupament del treball autònom i un llarg etcètera d'aspectes.

Allò que inicialment va aconseguir amb “la crisi” com a forma d'atac a una classe obrera encara unida i amb capacitat de lluita, avui dia ho manté amb una molt calculada utilització de la immigració, la incorporació de la dona i dels i les jòvens al món laboral, etc.

El sindicalisme s'ha tancat als sectors obrers tradicionals, els quals provenien d'una situació amb uns drets i una capacitat sindical les quals, amb retrocessos i compensacions, han aconseguit mantindre, però amb un molt reduïda capacitat (pot ser també amb poca voluntat) d'accés i resposta a eixos sectors de nous treballadors i treballadores, molt més desprotegits/des, ja molt individualitzats/des i amb una escassa i difícil potencialitat sindical.

Al mateix temps, el sindicalisme realitzat s'ha centrat quasi exclusivament en allò econòmic, el que ha contribuït a incrementar el mateix efecte i a reconduir-lo cap a dins del model productivista/consumista que

li és ben propici al sistema. Eixe model no necessita que hi consumisquen molts/es sinó que s'hi consumisca molt, i la tendència és que cada dia es consumisca més entre menys. El sindicalisme economicista, amb incidència en un sector de treballadors i treballadores cada volta menys majoritari, ha contribuït a eixa cursa pel consum de la qual han anat quedant-hi exclosos sectors obrers cada volta majors; d'alguna manera els sectors obrers millor situats, i al mateix temps que hi desenvolupaven la capacitat per adaptar-s'hi a una cursa de preus a l'alça, hi contribuïen també a eixa cursa i fent que cada volta quedaren més arraconats els sectors econòmicament i sindical més febles.

Una dinàmica que hem d'estar ben atents per variar-la o trencar-la o invertir-la, sabent d'antuvi les enormes dificultats que ens hi trobarem, el que ens obliga a reintroduir en aquesta reflexió el possibilisme de saber que no anem a fer el sindicalisme que ens agradaria, però que sí és possible apropar-nos el màxim possible o, almenys, allunyar-nos-en el mínim. Un sindicalisme en el qual la defensa de les condicions de treball pareix més "democràtica" i per totes i tots, què el seu deteriorament d'aquestes condicions, tot i que puga ser compensat econòmicament (la compensació només afectarà a uns pocs companys/es, mentres que els retrocessos en les condicions ens hi abasten a tots i totes i hi resta pel futur); un sindicalisme que ha d'estar ben atent per mirar d'arribar i dirigir-se a eixos sectors obrers més febles, i que ha de involucrar-se amb tot allò que no és "rendible" sindicalment (per exemple, amb totes les persones que amb freqüència acudeixen de forma individual als nostres locals pràcticament sense res, i a les quals s'ha de donar tot el nostre suport legal i, sobretot, sindical, tot i sabent de l'escassa o nul·la "rendibilitat" d'aquest suport).

Per a tot això, hem de fer el nostre propi sindicalisme, sense aturar-nos només en la crítica del sindicalisme que fan els altres, utilitzant, sempre que siga possible, les majories, que normalment passaran per processos d'unitat sindical, i quan no siguen possibles aquestes majories, desenvolupant també altres pràctiques i convocatòries en minoria. La conquesta de la majoria pot ser una aspiració a tenir sempre ben present, però sense que ens faça renunciar a l'actuació amb el què tenim i podem.

ALGUNS CANVIS ORGANITZATIUS

Segurament açò deuria d'obligar-nos a certs canvis organitzatius que no seria capaç de concretar, però que s'haurà de fer en el futur. Que una secció sindical d'una empresa subsidiària siga diferent de la de l'empresa matriu, o que fins i tot hi estiguen dins de distints sindicats; per exemple, que el personal de neteja o renta o cuina a un hospital hi estiga considerat dins del sector de neteja o el d'hostaleria i no hi tinga res a veure amb el sector de sanitat, així com d'altres situacions similars no sembla el més idoni per

tal que pugam fer eixe sindicalisme per tots i totes (més encara si volem estar més atents amb els sectors obrers més desfavorits/des).

És cert que hem de cercar l'agilitat, l'operativitat i l'eficàcia, però també, almenys de tant en tant, haurem de questionar-nos quina operativitat volem i quina és la millor fórmula organitzativa per aconseguir-la. Avui no existeix, ni existirà la solidaritat forta, la que en altres èpoques generaven situacions de lluita a nivells de supervivència. Avui la solidaritat és plantejament conjunt, donar cabuda, quotidianètat, ... organització, i hem d'aconseguir el model organitzatiu més adient per dur-la a terme.

EL CONTAGI PERSONAL

Vivim al si d'una societat totalment envida, en la qual els missatges són permanents i el seu ventall abasta tots els camps possibles. Qualsevol missatge que nosaltres vulguem llançar-hi, queda subsumit, com un més en eixa munió de missatges, contribuint pràcticament només a augmentar el soroll i la diversitat infinita. Eixa diversitat és una de les fonts de l'individualisme. Res no és central, tot esdevé una més de les múltiples possibilitats ofertes. Les persones realitzen les seues vocacions, desenvolupen les seues potencialitats i s'associen en torn als objectius més diversos, en una mena d'individualisme grupal, en una mena de mons propis, incapaços d'interconnectar-se i de plantejar-se com estructuradors socials front al poder o la totalitat. El nostre missatge per deixar d'ésser "un o una més", necessita el contacte i el contagi personal.

D'altra banda, els nostres mètodes de difusió i de convocatòria estan perdent eficàcia ràpidament. Els cartells, els fulls volants, etc... excepte en moments puntuals i per coses concretes i dirigits a sectors determinats, es perden dins d'un embolic de propagandes de tot tipus i continguts. No podem prescindir-hi d'ells mentres no en tinguem amb què substituir-los, però tampoc no podem donar-nos per satisfets per haver "complet" encartellant o repartint els fulls volants.

Hi ha molt per millorar, i hem de fer-ho, i en tot: disseny, continguts i distribució de la nostra propaganda, però sobretot necessitem la nostra implicació, que és quelcom més que encarregar-nos de que la propaganda hi arribe al seu lloc. Els missatges generals, dirigits a totes i tots, acaben sent per ningú; avui, amb la superabundància que hi ha de missatges, tenen un efecte més ensopidor que de revulsiu i mobilitzador.

Un cartell, un full volant, etc. els dóna algú, que no hi és darrere sinó davant i li'ls dóna a algú altre amb qui hi manté una relació. Eixos materials són eines que poden ajudar al contacte personal, però que sense eixe contacte cauen directament en l'anonimat i es perden com la resta de

missatges que de manera permanent ens envaeixen. Sols amb el contacte personal, que sempre és d'anada i tornada – que diu i escolta a una persona concreta, no a totes – pot passar que una opinió (una més entre les múltiples i diverses) esdevinga convicció, en opció (més vital, no només política o econòmica) que es contagia més que no pas s'anuncia.

A més, també a nosaltres ens manté vius, atents a eixa realitat de la qual els altres també són part fonamental, traient-nos de la rutina i del compliment amb el mínim.

ALLÒ SOCIAL COM A PART D'ALLÒ SINDICAL

Avui dia hi ha nombrosos problemes socials, que es tradueixen també en elements de preocupació i de mobilització (almenys parcial) d'alguns sectors socials i que el sindicalisme no hi abasta, o ho fa insuficientment. El sindicalisme ha deixat de ser “la qüestió social” per esdevindre en part d'ella. No deixar que el sindicalisme s'aïlle i s'impermeabilitze a eixes altres problemàtiques socials, té una gran importància, el que ens obliga a romandre actius i actives en totes elles.

És cert que allò que hom va anomenar nous moviments socials (ecologia, antimilitarisme, feminisme, internacionalisme, etc.) es troba avui en un estat de penúria i llangor, com a mínim, similar al sindicalisme. Per tant, per la seua part no ens vindrà donada una “solució” que semblava que podien aportar als seus moments més àlgids, però molt menys ens arribarà aquesta “solució” d'un sindicalisme aïllat i despreocupat d'eixos altres aspectes.

Sense que cap d'aquests problemes ens haja de resultar aliè, em sembla que l'ecologia (per la gravetat en la que s'està plantejant i per ser el més directament relacionat a allò econòmic i al model de producció que són el nostre camp) pot ser el qui requerisca més esforços i atenció per la nostra part. No entenc massa del tema, però intuïsc que el tractament de l'ecologia (sense separar-lo d'altres aspectes, diguem-ne “verds”) s'hauria de referir molt més a la necessitat de recuperació de l'austeritat (tot i que desconec en quin grau, ni on, ni com l'hauria de situar) però crec que des del punt de vista sindical pot ser el que més hi aporte i el que enllace amb el que en un altre apartat referia a l'enxampament del sindicalisme al parany de la reivindicació econòmica. I això és tot. Espere que servisca, si serveix, com a reflexió parcial i questionable.

VII

De la crisi del creixement a l'era postcapitalista

Nil Rotger | **Membre del Col·lectiu Crisi.*

LA CRISI DEL CREIXEMENT

El creixement econòmic del capitalisme en l'últim quinzenen s'ha basat en l'augment de l'endeutament, l'espoliació insostenible del planeta i la mercantilització extensiva i intensiva. Obviament, aquest procés havia de tocar sostre. No es pot anar endeutant més i més a la població sense que arribi un moment en que aquesta ja no pot pagar els deutes. No es pot anar extraient més i més de la natura sense que arribi un moment que aquesta tanqui l'aixeta. Avui s'estan sobrepasant aquests dos límits, començant a esgotar les possibilitats del creixement exponencial capitalista, provocant la major crisi de la història d'aquest sistema.

El capitalisme ha començat a caure per la seva part superior, el sistema financer, però el seu esclavissament comença a arribar a les seves bases: l'economia de mercat, l'estat, la propietat privada i els diners són institucions fonamentals d'aquest sistema, i fa temps que porten latent una crisi que avui esdevé plenament manifesta. Aquesta és la crisi d'un sistema que pretén organitzar la societat sota la lògica de la acumulació individual a costa del benefici col·lectiu. Aquesta és la crisi d'un sistema amb necessitat insaciable de creixement econòmic i amb una tendència a la concentració del poder polític i econòmic en poques mans.

Tots els experts del poder estan reunits en permanents consultes pluridisciplinàries si no per curar a la societat malalta, almenys per allargar la seva aparent supervivència fins on es pugui, fins el coma irreversible si cal. Però no es poden solucionar els problemes amb la mateixa manera de pensar que els ha creat. Només es poden agravar. La crisi del creixement no se superarà mitjançant injeccions de més creixement fictici: la pilota ja s'ha fet massa grossa, i en cas de que els administradors d'aquest sistema poguessin fer-la més grossa encara, només portaria a una decadència encara més abrupte i inapel·lable al cap de poc temps.

PODEM VIURE SENSE CAPITALISME

Fins l'adveniment de la recessió econòmica mundial al 2008, a mesura que els sistema s'expandia i adquiria més poder, la transformació social radical semblava utòpica. Els mecanismes de repressió i condicionament del sistema i les inèrcies establertes aparentment eren massa fortes com per concebre factible un canvi estructural i generalitzat. Per aquest motiu, els moviments socials del darrer quinzenari s'han limitat generalment a intentar evitar els progressos més nocius del capitalisme o reivindicar reformes i millores parcials; o també, s'han creat alternatives minoritàries al marge de la societat dominant. Aquests semblaven els únics objectius assolibles.

Però s'està donant la volta a la truita. La crisi del sistema debilita el seu poder de control sobre les persones i els recursos. A més, d'ara endavant el que és utòpic no és transformar la societat establerta, sinó mantenir-la. Per això, serà una estratègia cada vegada més fútil reivindicar reformes i millores socials a un sistema ferit de mort, que a dures penes pot mantenir-se en peu. En aquesta nova era que inaugurem, també resultarà insuficient construir alternatives minoritàries i perifèriques per escapar a la societat dominant, quan les alternatives al capitalisme són necessàries al centre mateix de la vida social i per la gran majoria de persones.

Com a persones que ens toca viure en aquest peculiar moment històric (el moment en que el sistema capitalista comença a esdevenir impossible) podem visualitzar la sort que tenim i no la desgràcia, comprendre la situació i realitzar els passos teòrico-pràctics per la fundació d'una nova societat. El trànsit del sistema capitalista a un de post-capitalista és un període vacil·lant i trencadís, ple de incertesa, doncs cauen i decauen institucions i amb elles, els plans de vida de moltes persones. La manera de que aquest procés sigui viscut com una renaixença i no com una llanguida degradació, la manera de veure la crisi com una oportunitat i no com una pertorbadora maledicció, és comprendre que l'era postcapitalista és necessària, i que amb pràctiques de cooperació i recuperació de sobirania popular podem donar llum a una societat molt millor per a tots.

Ara és moment per a que que els grans ideals de la nostra època, els ideals de la modernitat com la igualtat, la fraternitat, la llibertat, la democràcia i la racionalitat, puguin erigir-se com a veritables línies fonamentals de la societat. Fins ara eren simplement un conjunt d'ideals frustrats, uns valors trepitjats i deixats de banda per la lògica lucrativista i concentracionista del capitalisme. Però en època de la dissolució d'aquest sistema, les bases i les eines per construir la societat postcapitalista podrien ser aquests ideals que avui gairebé són compartits universalment.

Les persones amb dos dits de seny i una mica de solidaritat universal som moltes més de les que sovint pensem. Les persones amb problemes ocasionats pel sistema, tals com exclusió, pobresa i atur som també cada vegada més. Ens podem posar d'acord, ajuntant necessitat i consciència, per donar els copets necessaris per acabar de fer caure al sistema decadent i alhora iniciar l'era postcapitalista. No cal que esperem a que tota la població estigui preparada i convençuda: si ho fem bé, els indecisos s'apuntaran quan les coses comencin a funcionar d'una altra manera.

No donem lloc a que la crisi sistèmica sigui un compendi de queixes i laments, sinó tot el contrari, un catalitzador de l'acció transformadora, un motiu per alimentar una nova fe en el món.

VIII

La revolució pendent: socialitzar el manteniment de la vida

Xarxa Feminista de la Plana

El manteniment de la vida està lligat a les relacions entre les identitats de gènere¹ i el treball domèstic; està, per tant, emmarcat dins del patriarcat i el capitalisme. En aquest article volem analitzar aquest fet i la seua relació amb els moviments socials. Som conscients que en la construcció d'aquestes identitats de gènere hi intervenen molts més aspectes que els que apareixen en les consideracions que presentem a continuació, i que s'haurien de tenir en compte, ja que són molt més complexes.

La nostra anàlisi està feta des del marc de la cultura occidental, amb tot el que això suposa de parcial, però esperem que pugui ser el principi per a una reflexió oberta. Cal buscar perspectives i punts de vista diferents que ens aporten opinió i claredat al voltant d'un tema invisibilitzat com aquest, segurament perquè tots i totes estem dins d'aquest sistema identitari ens és difícil posar-hi distància i plantar-li cara al patriarcat².

I com que també és difícil extraure'n la relació capitalisme i treball domèstic, comencem per parts i analitzem primer el manteniment de la vida dins el patriarcat i després el manteniment de la vida dins el capitalisme per veure la seua relació i l'enfocament que els moviments socials fan al voltant d'aquest tema.

MANTENIMENT DE LA VIDA EN EL PATRIARCAT

Mantenir i sostenir les vides humanes és un treball, marcat per la divisió sexista del treball. Una **violència estructural**³ que patim tots i totes. Aquesta divisió sexista pesa en la construcció de les **identitats** de les persones, perquè el patriarcat és una estructura en la qual se'ns col·loca només nàixer.

Avui, quan la igualtat formal de les persones davant les lleis és un fet, encara arrosseguem un patriarcat que tant els moviments obrers com altres moviments socials no han incorporat en les seues lluites. Una visió androcèntrica que invisibilitza a les dones, el seu treball, i les seues experiències; cosa que té greus repercussions en les anàlisis del mercat de treball, que apareixen d'aquesta manera esbiaixats, ja que són parcials en oblidar el treball de mantenir la vida, és a dir, la base per a poder eixir al món del treball en l'esfera pública. La càrrega domèstica queda així invisibilitzada en l'àmbit privat de la convivència, malgrat les lleis de la igualtat formal. Per tant, creiem necessari raonar més enllà d'on arriba la llei: estem parlant d'identitats construïdes pel patriarcat i que persisteixen al segle XXI, que són font de violència estructural per la desigualtat davant el dia a dia que hi generen.

La identitat que tant homes com dones heretem del patriarcat ens conforma dins la violència estructural, representada entre altres coses en el treball domèstic, o el treball que suposa mantenir els espais de convivència⁴, tots ells assumits exclusivament per part de la dona. És violència perquè mante a la dona dins d'un espai privat i reduït, i quan vol eixir-se'n, ha de convertir-se en "*superwoman*", perquè el temps i l'esforç de mantenir la vida, no està assumit per la parella, i és forçada a la doble presència⁵. Arrossegant el "terra enganxós" del treball domèstic que li acaba per conformar un "sostre de cristall", marcant-li uns límits en les seues possibilitats de participació en l'espai públic. Ens sembla natural com el respirar que sols la dona sàpiga i haja d'estar estant capacitada per a cuidar.

A més a més, trobem la vessant que comporta el fet que aquestes identitats de gènere estiguen emmarcades en una jerarquia patriarcal entre home i dona, que considera la dona com a inferior, i per tant desvaloritza el treball que aquesta realitza, i no el reconeix com a important.

Aquesta identitat, fruit de la divisió sexista, patriarcal i violenta del treball, fa que la dona es responsabilitze del treball domèstic, fa mantenir la violència silenciada i reclusa dins dels espais privats de convivència i invisibilitzada en l'esfera pública. És clarament violent el fet que sols a les dones se les capacite per mantenir la vida, per tenir cura, per cuidar, quan totes les persones hauríem de reivindicar aquestes capacitats bàsiques per a la nostra existència. Tota persona en plenes facultats pot cuidar, i cuidar-se. Mantenir la vida, tindre capacitats i destreses per a fer-ho,

no està determinat pel sexe anatòmic. Tota persona és responsable del manteniment de la seua vida. La relació de poder dins els espais privats de convivència es fa visible en la distinta valoració que homes i dones fan del treball domèstic, el diferent temps que hi inverteixen i la diferent importància que li donen en la seua vida, així com la diferent preparació i predisposició envers aquestes tasques.

Podríem dir que el poder que el patriarcat ha donat a l'home avui es veu representat en aquest punts:

1. Falta d'incorporació i de preparació a les tasques de manteniment de la vida per part dels homes, que contribueix al manteniment de una violència estructural, ja que el manteniment de la vida ve fixat per la imposició d'un model d'identitat que té assignada aquesta tasca.
2. Per la desvalorització d'aquestes funcions perquè són realitzades per dones. No és revolucionari aprendre i assumir aquestes tasques perquè no se'ls hi dóna valor, no se'ls hi dedica temps ni esforç. És una violència cultural⁶.
3. Casos més extrems són els representats per la violència directa⁷ envers les dones quan volen escapar d'aquesta dominació (deixar la llar, les tasques domèstiques, la relació de parella), i conviuen amb un home "víctima" de la identitat patriarcal que representa la dominació fins a la mort ("la maté porque era mía"), una identitat patriarcal que el marca fins el punt de matar a la parella i, de vegades, suïcidar-se.

Després de més de cent anys de feminisme pacífic, hi ha sectors que comencen a invertir aquesta distribució del poder en els espais de convivència, homes que entenen el valor de cuidar i fan l'esforç de dedicar temps a la cura, i dones que comprenen que la responsabilitat de les tasques de la llar no és sols d'elles, i es desprenen d'un llast que les ofega abans d'eixir al carrer. És ací on es veu el principi del canvi. Avui és en l'espai estret de convivència, de treball domèstic, on té lloc una revolució sorda, privada, invisibilitzada; el repartiment equitatiu de tasques domèstiques és trencar amb una distribució violenta del poder, és trencar amb el patriarcat. Revaloritzar la cura de la vida, reconeixent-li el valor prioritari i bàsic que té: trencar amb el patriarcat.

Fent una reflexió veiem que, si fem les tasques d'altres, que ells poden fer per ells mateixos, ja que no són invàlids ni dependents, assumim el paper de víctima-submissa, adoptem una identitat patriarcal, i si deixem que altres facen per nosaltres les nostres tasques assumim el paper d'opressor-dominador, adoptem una identitat patriarcal. Trencar amb el patriarcat és cosa de tots i totes.

Des del feminisme com a moviment social també estem interessades per les relacions del món laboral, però el primer que tenim davant abans de sortir a eixe món laboral és el món del treball de manteniment de la vida, que ens porta a tenir “sostres de cristall” i un “terra enganxós” que no ens deixa desenvolupar-nos amb totes les nostres capacitats com a persones. Per a eixir al món laboral en igualtat de condicions, el món del manteniment de la vida s’ha de transformar, s’ha de fer la revolució de trencar amb la distribució sexista de les tasques de tenir cura de la vida. Aquesta revolució pacífica troba molta resistència; els esquemes socials “moderns” no modifiquen els patrons masclistes. Les persones ens socialitzem amb identitats de jerarquies sexistes de poder, és tan fina la penetració del model en les estructures familiars o d’espais de convivència que cal fer un des-aprenentatge. Visibilitzar els rituals sexistes, costa esforç individual i col·lectiu. Seguim models patriarcals sense fer-nos cap crítica.

És evident que mantenir la vida ens interessa a totes les persones, i no sols mantenir-la, sinó també aconseguir la millor qualitat de vida possible. La societat en el seu conjunt ha d’assumir aquesta tasca de tenir cura de totes les necessitats del desenvolupament humà. El món laboral també ens porta a organitzar-nos però no sempre la dona ha trobat recolzament en el moviment obrer. Així, ha hagut d’avançar a passes molt curtes i solitàries en la tasca de compaginar la lluita contra el patriarcat i contra el capitalisme.

MANTENIMENT DE LA VIDA EN EL SISTEMA CAPITALISTA-LIBERAL

Abans d’entrar més a fons en el tema que ens ocupa, hem considerat oportú introduir algunes consideracions sobre la naturalesa específica del capitalisme en contrast amb altres sistemes de producció, i la divisió del treball que aquest suposa.

En les societats precapitalistes, els diners eren el mitjà d’intercanvi de productes, de mercaderies. En canvi, en les societats capitalistes, aquesta relació s’inverteix: ara l’objectiu és l’acumulació de diners, de capital; les mercaderies esdevenen el mitjà d’intercanvi de diners i no l’objectiu final.

En les societats precapitalistes, el productor/a mantenia una identificació amb el valor d’ús dels productes del seu treball, amb la seua utilitat real, i amb el consumidor/a perquè el/la mateix/a productor/a consumia part de la seua producció. A més, la venda de l’excedent de producció tenia com a objectiu poder comprar productes que es necessitaven i no es tenien. En les societats capitalistes, es produeix una alienació entre treballador/a i producte del seu treball, perquè aquest té com a objectiu els diners (salari) i no la satisfacció de les necessitats dels altres. La qualitat del producte no ens importa perquè no som nosaltres qui el consumirem i perquè una major qualitat vol dir un menor

rendiment del treball en termes capitalistes (extracció de benefici o convertibilitat en diners mitjançant la mercantilització). L'especialització i divisió de tasques en el procés de producció porta a dues expressions de l'alienació:

-la separació entre propietaris i desposseïts, entre els que posseeixen els mitjans de producció i els que no tenen més que la seua força de treball per a vendre, que porta a una separació entre un reduït grup de persones que tenen en les seues mans les decisions sobre la producció i un grup més ampli que es dedica a executar aquelles decisions⁸. Això condueix a la no identificació entre la persona executora, treballadora, i el producte del seu treball, perquè se li nega qualsevol capacitat de decisió sobre aquest.

-la separació entre treball físic i treball intel·lectual, que condueix a la mutilació de les capacitats humanes, cosa que ens porta fins i tot a menysprear i sospitar d'aquelles aptituds que nosaltres no apliquem principalment al nostre treball. Els treballadors manuals desvaloraran les aptituds intel·lectuals, i els treballadors intel·lectuals desvaloraran les aptituds físiques. Més endavant podrem observar el paral·lisme entre aquesta mutilació de capacitats de desenvolupament de la persona i la que es dona amb la divisió entre treball "productiu" i "reproductiu".

L'alienació en el treball, la cosificació i massificació de les persones, que no es poden realitzar com a tals mitjançant el seu treball, ens porta al consum com a única via de realització personal, com a mecanisme de distinció respecte de la massa uniforme i impersonal de la força de treball. Ja no ens realitzem en el treball, sinó en el consum, en l'oci, perquè no podem decidir ni sobre el procés ni sobre el resultat final del nostre treball, i perquè el producte no és obra nostra sinó que nosaltres només entrem en una "cadena" d'activitats, la qual cosa permet l'aflorament d'una tendència pseudo-infantil a culpar sempre a algú altre de les errades.

En aquesta reflexió hem apuntat algunes de les causes i conseqüències de la divisió social del treball en el capitalisme. És necessari destacar que manca per incorporar una altra divisió, sovint invisibilitzada, que el feminisme s'ha encarregat de desemmascarar i que creiem imprescindible incorporar-la en qualsevol anàlisi completa de la nostra societat: la divisió sexual del treball en el patriarcat. Aquesta divisió sexual no només crearà les seues pròpies dinàmiques de poder i d'explotació, sinó que a més tindrà importants efectes en les pràctiques del mercat laboral i en les respectives respostes per part del moviment obrer i d'altres moviments socials. Per tant, estem parlant de la combinació i interacció entre capitalisme i patriarcat, i dels efectes de reforç mutu que es produeixen.

Per tant, concluïm que en aquest sistema capitalista el manteniment de la vida corre a càrrec dels models identitaris del patriarcat, per tant continua la violència estructural i cultural envers les dones.

MANTENIMENT DE LA VIDA ALS MOVIMENTS SOCIALS.

1. Aproximació històrica.

El moviment obrer, tradicionalment, quan ha parlat de treball, no hi ha inclòs el treball malanomenat “reproductiu”⁹, allò que les dones hem realitzat majoritàriament com a conseqüència de la divisió sexual del treball. Com que el treball¹⁰ assalariat de les dones era considerat secundari, un complement al salari principal que aportava l’home a la unitat familiar, en els sindicats i en les seues reivindicacions hi ha predominat històricament una concepció androcèntrica del treball¹¹. Les reivindicacions obreres partien del pressupòsit que l’home treballador assalariat, convertit en imatge i representant universal de la classe obrera, disposava dels serveis d’una dona a casa. Per tant, d’una banda, les reivindicacions salarials es basaven en les necessitats materials de la unitat familiar, representada pel seu cap de família masculí, i d’una altra banda, les reivindicacions horàries no tenien en compte tota una sèrie de tasques domèstiques que algú altre ja s’encarregava de realitzar a casa.

A més a més, les dones assalariades que reivindicaven els seus drets es trobaven sovint amb l’oposició dels mateixos homes obrers, que les consideraven una competència intrusa en un món que no els corresponia. Només s’acceptava la seua participació en el món assalariat perquè, en general, els salaris masculins no van ser suficients per garantir la supervivència de la família fins als anys 20 del segle XX. Va ser, de fet, en aquesta dècada, després de la Primera Guerra Mundial, que havia suposat la divisió interna i el final del feminisme burgès sufragista¹², quan el paper tradicional de la dona mare i mestressa de casa va prendre de nou una important força a Europa i als Estats Units.

S’ha acusat sovint les dones de conservadorisme polític. Aquesta va ser la causa principal que bona part de l’esquerra europea va utilitzar per a argumentar la seua oposició al vot femení. A continuació introduïm alguns aspectes que considerem necessaris per a entendre millor aquest fenomen.

2. Funció de la divisió sexista del treball en el capitalisme, en relació als moviments socials.

Evidentment, és innegable el fet que les dones han participat, amb alguna excepció, menys que els homes en el moviment obrer. Seria fonamental entendre el perquè enlloc de limitar-se a constatar una realitat visible.

Per tal de fer-ho, hem d’entendre algunes de les funcions de la divisió sexual del treball en el capitalisme:

- Externalització dels costos** gràcies al caràcter gratuït de reproducció i manteniment de la vida humana per part de les dones; traduït

al llenguatge capitalista, de mà d'obra. En aquest sentit, es parla poc del paper de les dones de recuperació moral de l'obrer (donar-li ànims quan torna a casa després de treballar) i de la necessitat d'unes certes pautes de comportament sexual per a mantindre unes taxes de natalitat que s'adeqüen en cada moment a les necessitats de producció o gestió del capitalisme.

- Divisió de la classe obrera:** aparició d'interessos contraposats entre aquells que aspiren a un salari més alt però estan disposats a treballar més hores, i aquelles que preferirien treballar menys hores i tindre més temps per a dedicar-s'hi als treballs de cura, que igualment han de fer quan acaba la jornada laboral assalariada. Així, el repartiment equitatiu tant del treball assalariat com del treball domèstic, que farien necessària una reducció de la jornada laboral per a tothom, cosa perfectament possible donades les condicions tecnològiques actuals, són una assignatura pendent en les reivindicacions obreres, una assignatura que és fonamental aprovar si volem construir una lluita unitària i forta.
- Conservadorisme general de les dones,** convertides en garants del benestar immediat de la família, preocupades constantment per les necessitats bàsiques d'alimentació, habitatge i vestit, amb una actitud imposada de submissió, sacrifici i entrega que s'ha arribat a convertir en peça fonamental de la identitat psicològica profunda femenina, necessària per a mantindre-les "en el seu lloc" sense que es rebel·len. Tot això no només les porta a prendre actituds més resignades davant la injustícia social col·lectiva, excepte en moments d'extrema misèria en què han estat les primeres en mobilitzar-se, sinó a exercir també una influència en els seus companys contrària a l'organització sindical dels interessos de classe.
- Reserva de mà d'obra barata,** gràcies als salaris més baixos que només són possibles mitjançant una concepció del sou femení com a complement familiar.
- Flexibilització laboral,** maquillada de "conciliació laboral i familiar", combinant mitja jornada, temporalitat i baixa qualificació per realitzar treballs rutinaris, amb mobilitat constant, etc.

Totes aquestes funcions de la divisió sexual del treball, no només fan que les condicions de vida de les dones siguin més precàries que les dels homes: també afecten indirectament els homes treballadors per l'efecte que tenen en afegir dificultats a l'organització i mobilització de classe: d'una banda, contribueixen a la desmobilització de la meitat de la classe treballadora: les dones; d'una altra, la història ha demostrat com les aliances de gènere masculí s'han imposat en nombroses ocasions per damunt de les aliances de classe; i per últim, permeten la fragmentació dels interessos dels assalariats gràcies a la precarització de les condicions laborals d'un dels seus sectors, les dones, al igual que passa amb la població immigrant o jove.

Una acusació que les dones, en aquest cas les feministes, declarades o no, han patit, és la de contribuir a la divisió de la classe obrera. Molt al contrari d'aquesta afirmació, ha estat el moviment obrer qui ha contribuït històricament a la seua pròpia divisió, perquè en ignorar les condicions materials reals de la meitat de la seua força, ha ignorat una divisió que ja existia i que posava en perill les capacitats d'organització i lluita conjunta, contribuint per tant a ocultar-la en benefici del capital.

Per això parlem de “**revolució pendent**”, no assumida des dels moviments obrers tradicionals, que no han reconegut les condicions de precarietat que recauen sobre el treball de manteniment dels espais de convivència, del manteniment de la vida en general.

Aquesta situació és potenciada, des de l'exterior, per un capitalisme que s'aprofita de la reproducció i manteniment gratuïts de la força de treball, i de manera interna, per un moviment obrer i altres moviments socials que, dins dels valors patriarcal, no són capaços de valorar aquestes tasques, contribuïnt a fer-les invisibles o, com a molt, delegant l'ètica de la cura¹³ com a tema que ha de ser tractat exclusivament pel feminisme, com a revolució social però “cosa de dones” perquè només els afecta a elles.

SEGLEXXI, EVOLUCIÓ DEL SISTEMA PATRIARCAL, CAPITALISTA I MOVIMENTS SOCIALS.

1. Canvis en les societats de capitalisme avançat:

En l'actualitat assistim al que s'ha anomenat erròniament “desindustrialització” o “societat postindustrial”. Però, la indústria tradicional (tèxtil, automòbil, metal·lúrgia...) lluny de desaparèixer, s'ha traslladat geogràficament. Per això quan parlem de processos de desindustrialització i terciarització de l'economia hem de puntualitzar que estem parlant de les societats de capitalisme avançat, és a dir, Europa, EUA, Canadà, Japó... Les característiques d'aquestes societats, que no es poden entendre sense establir la relació que mantenen amb altres zones del planeta, són:

- Desindustrialització:** és la tendència a la desaparició progressiva de les activitats productives industrials existents a les nostres societats. Aquestes, evidentment, no desapareixen sinó que es traslladen a altres països on els costos de producció relatius a la mà d'obra són molt inferiors. Es manté, però, al país d'origen la part de gestió i circulació d'aquestes empreses i, com no, la titularitat del capital. El manteniment d'aquesta darrera part de l'activitat productiva en el país d'origen explica l'augment del pes del sector serveis (administratiu, informàtics, directors, publicistes...).
- Envelliment de la població:** l'augment de l'esperança de vida sumat a la disminució de la natalitat provoquen un progressiu envelliment de la població que només s'aconsegueix compensar parcialment gràcies

a la població immigrada. Aquest envelliment de la població ha portat a l'increment del volum de treball de cura. Davant d'això, hi ha dues opcions: la mercantilització de la cura, és a dir, la contractació de personal, sovint immigrant, que es dedique a aquest tipus de treball socialment infravalorat i adjudicat a les dones; o una reducció de la jornada laboral general que permeta dedicar-s'hi tant a homes com a dones. Evidentment, al capitalisme li convé més la primera opció, les despeses de la qual, a més a més, corren a càrrec dels treballadors i treballadores.

-Terciarització de l'economia: els dos factors anteriors contribueixen a què el sector serveis, conegut com a sector terciari, prengui un lloc central en la nostra economia. En el cas concret dels Països Catalans s'hi suma el fet que el turisme i la circulació de mercaderies s'han convertit en uns dels sectors més explotats, amb tots els treballs de serveis que impliquen. L'augment del sector terciari suposa que prenen més pes els treballs tradicionalment femenins, associats sovint a una major precarietat en les condicions laborals.

-Augment de la participació de les dones en el món assalariat: com a conseqüència d'això, les dones re-descobrim la doble jornada laboral (o més ben dit, la doble presència) que ja havien patit sempre les dones assalariades: esgotament físic i mental, dificultats per a accedir a les mateixes oportunitats professionals que els homes a causa de les responsabilitats familiars...

-Fragmentació de la classe obrera: les dificultats de mobilització i el conformisme social de les societats de capitalisme avançat tenen diverses causes. Una de les més importants és la progressiva fragmentació de la classe treballadora que crea interessos diferents i sovint aparentment contraris entre diferents sectors de la classe assalariada. Ja hem vist com la divisió sexual del treball és un dels mecanismes que permeten aquesta fragmentació. Altres mecanismes més recents són: la proliferació de tipus diferents de contractes (temporals, indefinits, d'autònom, d'obra i servei...), la constant circulació i mobilitat de les persones entre llocs de treball que no permeten establir relacions entre companys, la polarització salarial que provoca l'aparença que la classe obrera ha desaparegut o, com a mínim, s'ha dividit en dos: classe obrera i classe mitjanana, etc...la desqualificació generalitzada dels llocs de treball (relacionada amb la necessitat de mobilitat constant)...

-Capitalisme basat en el consum compulsiu: aquí entra en joc de manera central el paper de les identitats de gènere derivades de la divisió sexual del treball i que alhora ajuden a mantindre aquesta divisió. Només aquestes identitats de gènere ens poden explicar el patró de dona compradora compulsiva de roba (per a ella, com a objecte de desig, i per als fills, com a exteriorització simbòlica del que ella és) i

home comprador compulsiu de, per exemple, cotxes, com a símbol de la seua potència i *status* econòmic. Aquest consum, que respón a necessitats artificialment creades però reals compleix dues funcions. Per una banda, és un factor desmobilitzador de la consciència de classe, per la il·lusió d'autovaloració a través del consum creixent, que porta a la dependència més absoluta del treballador/a respecte de l'empresa i a la renúncia a tota lluita per millorar les condicions laborals. Per una altra banda, constitueix un dels motors centrals del mercat capitalista actual, basat en uns nivells de consum sense els quals les crisis de sobreproducció serien desastroses.

2. Crisi del treball de manteniment de la vida:

La situació actual del treball domèstic és la d'infraestructura del capitalisme, aquest treball és el més precari de tots, tant el que es fa als espais de convivència (sense retribuir o en situació submergida o irregular) com el que es fa en el món del mercat. En el nostre cicle vital tots i totes tenim capacitat de donar i rebre cures i atencions, però quan aquesta capacitat no es té parlem de persones dependents. Així, convivim amb persones dependents per edat (xiquets i xiquetes, o majors amb alguna incapacitat), per malaltia o discapacitat (temporal o definitiva) i dependents socials. Totes aquestes persones dependents són ateses per dones amb treball no remunerat dins la llar, o per dones en centres estatals, o per dones contractades en empreses privades o en l'economia informal.

Avui dia, en les societats de capitalisme avançat, ens trobem en l'era de la crisi de les cures, un moment històric que potser desencadenarà tot el potencial que ens ha de fer reaccionar, perquè és fa evident que el treball de mantenir la vida és prioritari. Per tant, segurament la crisi servirà per a visibilitzar-lo i buscar noves formes i propostes de transformació social. Aquesta crisi de les cures que actualment es dóna en el món occidental (blanc, del nord, patriarcal i capitalista) en què vivim, ve propiciada per diversos factors:

- **augment de dones en el món assalariat**; això és menys hores a casa.
- **la seua lluita contra la dominació**, una major consciència feminista.
- **el ritme de vida ràpida**, on tot es vol al mateix moment.
- **uns horaris de treball assalariat d'homes i dones descompassats**.
- **envelliment de la població**, que fa augmentar les necessitats de cura d'aquest sector.
- la vida a les grans ciutats, que provoquen un **major aïllament de les persones**, trobant-se més vulnerables i desvalgudes, a causa de la fragmentació de les antigues xarxes d'ajuda entre dones (mare, filla, veïna, germana, etc. ...).

Tot això contribueix a la precarietat del treball de cura i afecta la qualitat de recepció de les atencions, relacionada amb les males condicions de qui les duu a terme (generalment una dona), i amb l'escassa valoració social d'aquest tipus de feina.

FUTUR DELS MOVIMENTS SOCIALS EN EL MANTENIMENT DE LA VIDA I LA LLUITA ANTICAPITALISTA

1. El manteniment de la vida dins els moviments socials .

Hereus d'una cultura patriarcal, la identitat de gènere fa que dins dels moviments socials sovint es reproduïsquen els esquemes de la divisió sexista del treball. Així, hem estat durant anys ignorant el treball de cura, i la relació al voltant d'aquestes tasques ha seguit els esquemes patriarcals, mantenint la submissió de les dones i el seu treball. Sols el mercat de treball assalariat ha estat en el centre de les preocupacions del moviments socials.

Els treballs de cura són la infraestructura invisible del capitalisme, la infraestructura de la infraestructura, sense la qual no es poden establir ni desenvolupar la resta de relacions socials de producció. Però, hem vist com queden en l'anonimat els milions d'hores de treball de cura no remunerades, percebudes com a treball de relacions personals i íntimes, que res tenen a veure amb el manteniment del sistema econòmic, perquè allò important és únicament el treball "assalariat", mentre que el treball de cura no remunerat, que és en realitat el més extens, queda aparcat fora de les anàlisis econòmiques.

La dona ha cregut que no pot eixir al món públic del treball assalariat sense responsabilitzar-se del treball privat. Així no té temps per a fer-ho tot; la figura de la "*superwoman*" es fa molt habitual, però el desgast de la doble o triple presència (si hi sumem la militància política) fa que, en la majoria dels casos, la participació en aquests últims espais públics siga finalment abandonada. L'home, en la condició pública que li atorga el patriarcat, veu moltes de les problemàtiques obreres i socials, però roman cec davant el treball de mantenir els espais de convivència i les relacions que comporten. La majoria d'anàlisis socials parteixen d'una visió androcèntrica, esbiaixada, que no contempla la realitat social en la seua totalitat.

La vulnerabilitat que tots els éssers humans patim, des que naixem fins que morim, és un fet que ens afecta a tots i totes, però valorar el manteniment de la vida amb el màxim benestar possible no entra en la lògica de les anàlisis de la societat perquè la sostenibilitat de les persones no es considera un valor social, com a conseqüència del pensament patriarcal, de subordinació de la dona, i capitalista, d'acumulació de beneficis. Com s'entendria, sinó, que només es capacite a un 50% de les persones per a tindre'n cura dels altres?. El patriarcat ens afecta a tots i totes, dones i

homes, però encara avui parlem llenguatges diferents dins del món dels espais de convivència i dels moviments socials. Però és en els espais privats on la microfísica del poder¹³ té vigència i es reproduïx. Entre altres coses, es fa visible en els baixos índexs de participació de les dones en els espais públics i dels homes en els espais privats.

Esperem que l'actual crisi del manteniment de la vida ens porte a una situació de canvi en positiu, on l'ètica de la cura no siga considerada només pels moviments feministes. Tots i totes estem en aquest sistema i tots i totes hem de canviar per a transformar la societat, pel dret a tindre'n cura en condicions dignes, a rebre atenció i a negar-se a tindre'n cura, si així ho decidim.

Hem d'aprendre a tractar el tema de la cura de les persones com a qüestió de responsabilitat social, no sols "familiar" i, molt menys, de la dona. Tota persona, quan ix a l'espai públic a participar en els moviments socials, parteix d'un espai privat de convivència, que hem d'assumir i analitzar per a veure les implicacions que el món de la cura pels altres i les seues característiques patriarcal tenen sobre l'espai públic, perquè així descobrirem que els espais de convivència també són polítics. El "terra enganxós" també pot afectar la militància política, i els moviments socials no poden ignorar aquest fet o catalogar-lo de decisions privades i individuals. És possible que, a causa de la crisi en què es troben, ens veiem en l'obligació de reflexionar sobre aquests temes i reorganitzar tant els espais públics com els privats, perquè estan inter-relacionats.

2. Moment actual: moment d'interconnexió de totes les lluites.

L'avantatge dels moviments socials que sorgeixen a partir dels seixanta respecte del moviment obrer clàssic és que incorporen visions molt més complexes dels antagonismes socials. En termes marxistes, han prèns nota també de les "contradiccions secundàries", cosa que els permet dur a terme anàlisis més acurades de la realitat social i dels seus mecanismes de canvi i transformació. Aquesta constatació d'una realitat complexa i difícil de simplificar va començar amb les reivindicacions de les dones, el moviment per la llibertat d'opcions sexuals, els pobles colonitzats i les minories ètniques de les metròpolis, que reivindicaven el seu lloc i la seua veu dins el moviment obrer, mentre l'acusaven d'haver-los ignorat durant massa temps. Aquesta constatació, i el fet que els nous moviments socials intentaren evitar caure en les mateixes errades, però, amaga uns certs perills:

- Basar el nostre discurs i les nostres accions en la simple denúncia** (el discurs "anti") de fets desconnectats, per manca d'un discurs global que es deriva de la por a caure en generalitzacions inaccurades o que ignoren algun sector de la població.
- Caure en la política d'identitats aïllades** (aquella que es basa en la mobilització dels grups per separat en base a una identitat com el gènere,

l'ètnia, la professió, la nacionalitat...) i acabar reforçant la múltiple fragmentació de la classe obrera, per no abastar totes les perspectives de lluita d'aquest món complex, que beneficia l'interès de l'empresariat amb diferents mecanismes que ja hem vist, com ara la multiplicació dels tipus de contractes, la constant mobilitat de la mà d'obra, la progressiva polarització salarial, i la persistència d'altres tipus de violència, com la divisió sexual del treball, la colonització de pobles...

El problema de tot això ve a l'hora d'actuar i aportar als moviments (socials) continguts consensuats sobre què volem construir i com aconseguir-ho. Pot ser per la manca de debat entre els distints grups ens impossibilita la construcció d'una visió global de futur. Cal tindre en compte la diversitat d'experiències col·lectives i individuals que conformen la complexitat de la nostra realitat, i això no és contradictori amb l'articulació de totes aquestes experiències en una comprensió global del sistema que ens oprimeix, de maneres diverses però interconnectades.

Hem de trobar la manera d'articular realment totes les resistències o ens exposem a l'absorció per part del sistema i a l'aigualliment de les nostres reivindicacions mitjançant l'institucionalització.

Si el moviment obrer i els moviments socials són capaços de comprendre els diversos mecanismes d'opressió (encaminats tots ells al manteniment de l'explotació capitalista i altres tipus de violències i a evitar la unitat d'acció dels oprimits/des) el camí serà molt més fàcil. La transformació social comença als espais de convivència, cal cercar nous models, fora del patriarcat i el consumisme.

El feminisme també ha de donar passes en la direcció d'una major comprensió integrada del sistema patriarcal i el sistema capitalista. La poca solidesa teòrica respecte a aquesta conjunció ens fa caminar sense decisió. Sabem que el patriarcat existia amb anterioritat al capitalisme, però cal que ens plantejem certes qüestions:

- Qui s'aprofita de qui?
- Qui s'adapta a qui?
- Pot sobreviure el capitalisme sense patriarcat? (a l'inrevès ja sabem que sí).
- Pot contribuir la lluita contra el patriarcat, igual que la lluita contra l'imperialisme, a transformar la societat de tal manera que el capitalisme siga insostenible?
- Com afectaria a aquest procés la visibilització del treball que tradicionalment hem dut a terme les dones i que s'ha tendit a ignorar en el mateix concepte de treball?
- Com podem integrar totes eixes tasques de producció i manteniment de la vida humana? A qui afecta el manteniment de la vida?

- Què és, al cap i a la fi, el més important en l'anàlisi i discurs general del moviment obrer?
- Qui pertany a la classe obrera?

Potser un debat en aquestes línies pot donar-li un impuls definitiu a la instauració d'un nou sistema de relacions més humanes i justes entre les persones i els pobles. Superar els ideals socials que imposa el capitalisme on sols compta l'acumulació de beneficis i el consumisme exacerbats, i a més a més, superar el patriarcat amb la seua distribució del poder i els seus rols de gènere, ens ha de fer cercar nous models de relacions humanes i d'organització col·lectiva. Tenir cura de la vida ha de tindre el seu temps, el seu espai i el seu reconeixement social. Tindre'n cura de les necessitats de desenvolupament humà és el primer pas per a una vida de qualitat.

Reconèixer la precarietat dels treballs de cura és una perspectiva revolucionària, ja que fins ara els esquemes patriarcalistes i capitalistes s'han aprofitat del treball no remunerat, o pobrament remunerat, que fan les dones. Per això cal canviar els esquemes de futur d'aquests treballs, visibilitzar-los perquè no siguen considerats privats sinó socials, i no sols per a les dones sinó per a totes les persones.

Esperem que els moviments obrers i socials no només no exclouen de les seues lluites el treball més precari, el treball dels espais de convivència on les persones naixen, viuen i moren, descobrint la seua presència en qualsevol tema que tractem. Fent-lo visible de manera transversal i integrada en tot discurs i actuació personal i social.

Si estem entrant en el que s'anomena "crisi de la cura", pot ser aquest fet ens faça replantejar-nos les interrelacions humanes i cercar noves vies fora del capitalisme i del patriarcat, i per fer això cal que tots els moviments hi participen. Això és una crida als homes i dones dels moviments socials a implicar-se més activament en la destrucció del patriarcat. Cal donar respostes conjuntes. FEM REVOLUCIÓ, desmuntem la ideologia que converteix el treball assalariat en el centre de la identitat masculina, i el benestar familiar en el nucli de la femenina. A totes les persones ens convé.

Si la vida és de tots i totes, socialitzem el seu manteniment.

BIBLIOGRAFIA:

- DURAN, M. Angeles. (1986): *La jornada interminable*. Madrid. Icaria
- GILLIGAN, Carol. (1986): *La moral y la teoría . Psicología del desarrollo femenino*, México, Fondo de cultura económica.
- MIES, Maria i SHIVA, Vandana. (1998): *La praxis del ecofeminismo*, Barcelona, Icaria.
- SHIVA, Vandana. (1991): *Abrazar la vida. Mujer, ecología y supervivencia*, Montevideo, Instituto del Tercer Mundo-Item SRL.
- IZQUIERDO, M.Jesus (1998): *El malestar de la desigualdad*.

NOTES

1. Forma de identificació en el model masculí o femení dins del sistema patriarcal, segons el sexe anatòmic, cosnstrucció social i cultural que serveix de base per a la divisió sexista del treball.
2. Patriarcat: sistema de dominació basat en jerarquies de sexe i edat, que comporta l'adquisició de models de gènere entre les persones.
3. La Violència estructural està caracteritzada perquè és exercida desde les institucions estatals, familiars, professionals, etc... és una injustícia social organitzada, com la creació de identitats patriarcals que carreguen el treball de manteniment de la vida sols a les dones.
4. Tradicionalment referits a la llar familiar nuclear (pare, mare i fills), preferim el terme espai de convivència per a abarcar fòrmules més àmplies de convivència (companys de feina, amistats, famílies monoparentals...).
5. Parlem de doble presència enloc de doble jornada laboral perquè entenem què, en el cas de la majoria de dones amb responsabilitats familiars, els àmbits laboral-remunerat i domèstic normalment no tenen una clara demarcació, sinó que sovint s'hi barregen i hi conviuen preocupacions i activitats d'un i altre àmbit.
6. Violència cultural que està exercida des dels àmbits dels valors socials compartits que reproduïxen models imposats i reforcen la violència: el llenguatge sexista (“un coñazo”, “collonut”); els acudits envers les dones (del tipus “com es dóna més llibertat a les dones? Fent-les la cuina més gran”), llibres de text discriminatoris, mitjans de comunicació i publicitat sexista (utilització del cos de la dona com a reclam al cosum), etc.
7. Violència directa: aquella que el agressor realitza directament sobre la víctima.
8. Diem principalment perquè la separació entre activitats físiques i intel·lectuals mai pot ser total.
9. Segons la sociòloga María Jesús Izquierdo, tant el treball de procreació i cura com el treball assalariat combinen una vessant productiva i una reproductiva. La procreació i el treball domèstic i de cura, no són purament reproductius, perquè realment la nova persona no és la còpia de ningú sinó una criatura completament diferent a qualsevol altra; el treball “productiu” és allora reproductiu, perquè reproduïx objectes i relacions socials de producció.
10. És la concepció del treball que només considera el treball assalariat perquè es basa en una perspectiva de gènere masculí i per tant ignora el treball no remunerat que majoritàriament recau sobre les dones.
11. El feminisme com a moviment social ha passat per moltes fases. Una de les primers va ser aquest.
12. Concepte que el feminisme ha elaborat per basar el manteniment de la vida, amb la voluntat d'incorporar-lo als moviments socials.
13. Treball domèstic és el que es realitza en l'espai privat de convivència per a garantir la satisfacció de les necessitats de desenvolupament de les persones però quan parlem de manteniment de la vida és un concepte més ampli que sols el treball domèstic, però, és aquest el concepte més conegut. Ara bé, cal considerar els aspectes de gestió d'aquestes tasques i considerar-les desde la vessant de prevenció i protecció tant física com psíquica de les persones que conformen l'espai de convivència.
14. Incluïm ací els homes que no tenen formació per cuidar-se, ni en volem aprendre, víctimes d'una identitat de gènere patriarcal.
15. Segons Foucault, el poder està present en les estructures més mínimes i més properes, entre elles els espais de convivència (llars familiars).

IX

Els canvis actuals en relació al món del treball

SOV de la Plana CNT

Els canvis actuals en relació al món del treball i les relacions laborals els hem d'entendre com una ofensiva brutal del capital que no ha trobat cap tipus de resistència. Ja parlem de la precarietat laboral, el neoliberalisme, o la implantació de la mentalitat consumista. En el fons és el vell truc de canviar-ho tot per a que no canvie res. Però, senzillament aquesta vegada l'avanç imparabile de la societat de les mercaderies i d'acumulació de capitals i despropòsits no ha trobat res al seu davant per plantar-li cara. L'anàlisi que ens deuria urgir seria el que dilucidara perquè no hi ha resposta i perquè estem quasi completament indefensos i indefenses en les relacions laborals. La jugada de l'explotació és la mateixa des que existeix: transformar la vida d'immenses masses de persones en temps de treball més o menys assalariat intercanviable segons categories professionals, acumulant grans riqueses en poques mans i perdent l'autogovern de les nostres vides pel camí.

Cap mirada realista dirigida cap a la situació actual pot afirmar que s'haja superat la lògica de l'explotació capitalista. El que passa és que aquesta explotació es troba perfectament desenvolupada per la nostra indefensió a nivell laboral. Així observem factors més o menys recents com:

1. Fragmentació de la classe obrera (entre treballadors d'ETT's,

subcontractes, treballadores a temps parcial, treballadors locals/treballadores migrants, estudiants, aturades, etc.).

2. Sindicalisme d'estat (El sindicalisme com a prolongació de l'empresa i dels serveis socials de l'estat: Canalitza els conflictes a l'interior de l'empresa, cobra diners de l'estat per a cursos de "formació", i té tota una flota d'"alliberats" com si foren funcionaris "sindicals" de l'empresa).

3. Forta penetració del consumisme a nivell social.

4. L'activitat econòmica distribuïda i organitzada a nivell mundial: zones del món dedicades al sector serveis, zones del món dedicades a l'extracció de matèries primeres, zones dedicades a l'elaboració, etc. Internacionalització del capital.

5. Pèrdua efectiva de les principals conquestes obreres: jornades de més de vuit hores, acomiadaments lliures (de moment barats i de camí a gratuïts), i precarització en la contractació.

Les causes d'aquesta indefensió es troben principalment en la destrucció del teixit obrer que permetia formes de resistència i d'implantació de conquestes a nivell social. La destrucció d'aquest teixit ha esdevingut de forma gradual al llarg del temps i de forma diferenciada segons les diverses fraccions en les que es va fragmentar el moviment obrer internacional al llarg del segle passat i l'anterior: La fracció marxista, la fracció socialdemòcrata i la fracció d'inspiració llibertària.

La fracció marxista va portar al capitalisme d'estat i a les barbaritats estalinistes, els sindicats com a corretja de transmissió del Partit, les jerarquies i la burocràcia sindical. Un camí per on cap persona no vol tornar a passar, completament desarmat com a front de lluita al capitalisme. La lluita obrera consistia en seguir les directrius de la burocràcia sindical i del partit.

La fracció socialdemòcrata aprofita el creixement de les economies més desenvolupades del segle passat i la por dels capitalismes a una revolució social per endinsar-se en el camí del reformisme: no intentar acabar amb l'explotació però fer-la més "suportable". Açò porta a "l'Estat del Benestar" i a la creació d'una "aristocràcia obrera" interior al moviment, fortament subvencionada, la qual rep els beneficis del pacte social. En aquest model la lluita en el món del treball es redueix a la reivindicació de millores (aconseguides mitjançant el pacte entre el treball i capital) gestionades per l'aristocràcia dels sindicats, la participació en les eleccions sindicals, i poca cosa més. El gran problema és que per tal que es done un moviment en els llocs de treball cal que es donen tres condicions a l'interior de la

classe obrera (com ja apuntava Proudhon fa dos segles):

- Que la la classe obrera tinga consciència de la seua existència i de la seua unitat.
- Que es reivindicue d'unes idees-força més o menys comunes.
- Que actue en conseqüència, refermant la seua capacitat d'intervenció social (la capacitat política de la classe obrera).

L'existència de burocràcies i aristocràcies en l'interior de la classe obrera, la prebenda, i l'ofensiva del capital ha trencat aquests requisits simultàniament:

1. La classe obrera no pot tindre consciència de la seua unitat si uns són dirigents i altres dirigits o dirigides. Tampoc si una gent administra i gestiona els conflictes laborals i altra gent senzillament els sofreix. La cursa entre les diverses empreses "sindicals" i les seues burocràcies i negocis ha portat al corporativisme, així apareixen sindicats per professions: en una empresa és UGT el sindicat de treballadors de "planta" i CCOO dels "d'oficina", i en altres llocs a la inversa. Així com sindicats de mestres, infermeres, etc. La fragmentació en oficis on sols la burocràcia té una visió de conjunt.

2. L'oportunisme de les distintes jerarquies ha portat a l'abandonament del que deuria ser la consigna bàsica del moviment obrer: acabar amb l'explotació i l'opressió de la persona per la persona.

3. La classe obrera perd la seua confiança en la seua acció, al ser aquesta sempre dirigida per una jerarquia, i no per la seua acció directa. Açò i tots els pactes porta i requereix una forta desmobilització i la defunció de la cultura de la militància. Els conflictes laborals els administren les empreses "sindicals" (el que anomenen sindicats) als seus clients (que anomenen afiliats o afiliades). Les ferramentes de lluita de la classe obrera es desprestigien: les vagues es pacten amb les empreses per a unes hores determinades fent el mínim mal econòmic a l'empresa, l'assemblea de treballadors/es és controlada per la burocràcia. Els sabotatges, les vagues de solidaritat i els boicots són pràctiques inexistents. Per què la legislació espanyola prohibeix les vagues de solidaritat?

En aquest context es produeix la gran paradoxa que el model de lluita dins del món del treball que en principi pot parèixer més pragmàtic (participar del pacte social, negociar constantment amb l'empresa, estar present en totes les prebendes de l'estat -comitès d'empresa, alliberats sindicals, subvencions, ...) no sols no ha aconseguit cap conquesta en els últims 30 anys sinó que ha portat a la pèrdua de les conquestes socials aconseguides.

EL TREBALL I LES IDENTITATS

La vella frase de l'anarcosindicalisme de “pensa com un burgès i viuràs com un esclau” ha pres desgraciadament una vigència aclaparadora. Gràcies principalment a que l'ofensiva del capital, com dèiem abans, no ha trobat cap resistència. Per desarmar la classe obrera el primer que es requereix és que aquesta no tinga consciència de la seua existència ni de la seua unitat. Així el que s'ha aconseguit és que ens pensem i ens considerem com una massa d'individus pertanyents a una anomenada “classe mitjana” amb continues pretensions d'ascens en els esglaons socials com a recompensa al nostre esforç.

Exemple: L'informàtic de l'empresa MAFIA.S.A després d'haver superat un contracte d'obra o servei, i tindre un contracte indefinit a l'empresa, considera que per a les seues aspiracions socials necessita un cotxe d'alta gama. Però amb el seu sou actual arribaria molt apurat a final de mes així que decideix fer hores extres per a l'empresa.

En aquest exemple fictici (pel que respecta al nom de l'empresa i pel que respecta a les motivacions, ja que normalment serien per pagar el pis) i bastant simplificat i fins i tot simplista veiem com el treballador ha perdut tota mentalitat col·lectiva i no se li acudeix pensar que aquest problema afecta a tota la seua classe i que caldria plantejar de forma col·lectiva un augment de sou i fins i tot una reducció de la jornada laboral. Pensa que ell com a individu membre de la classe mitjana amb el seu esforç pot pujar l'esglaó social. També veiem com la destrucció del teixit associatiu obrer i de la cultura de la militància deixa el camp obert a la penetració de la mentalitat consumista i individualista.

La classe desposseïda que no té les empreses ni la seua direcció en les seues mans no té actualment consciència de ser una mateixa classe obrera per aquesta penetració de la mentalitat consumista i burgesa liberal en el seu interior, i a açò cal afegir tots els intents intencionadament dirigits a la seua fragmentació, que l'efecte que aconsegueixen en resum és el següent:

- 1) Els i les estudiants que treballen a l'estiu sense cap garantia de respecte pels seus drets laborals creuen que no formen part de la classe obrera.
- 2) Els treballadors i les treballadores temporals o a temps parcial tampoc consideren que siguen classe obrera.
- 3) Els immigrants i les immigrants tampoc es consideren classe obrera.
- 4) Els subcontractats i els d'ETT tenen una problemàtica específica i tampoc es consideren classe obrera.
- 5) Les dones tampoc són classe obrera.
- 6) Les aturades i els aturats no són classe obrera.
- 7) Els que realitzen un treball intel·lectual tampoc són classe obrera.
- 8) Els que realitzen un treball manual però no en la indústria de l'acer no són classe obrera.

- 9) Els becaris i les becàries no són classe obrera.
- 10) Etc.

És obvia la conclusió que alguna gent treu: “No existeix la classe obrera”. Sense entrar en absurdes discussions terminològiques de si hem de parlar de classe obrera, classe desposseïda, classe explotada, classe proletària, etc. Creiem que el concepte de classe pot ser útil sinó es mistifica i s’eleva a un altar, però per un altra part com a sindicat que intenta fer dins de les seues possibilitats un sindicalisme revolucionari ens dirigim a totes aquelles persones que no tenen assalariats, i que no són membres de cossos repressius. Aquesta és la nostra classe. El nom no ens resulta tant important com el fomentar la seua associació i la seua capacitat revolucionària. Entenem quins interessos té la patronal per fer-nos creure que no existeix una classe obrera sinó una massa d’individus amb unes distintes gradacions pertanyents a una amorfa classe mitjana de la societat del benestar. El que no entenem és perquè alguns “intel·lectuals” es puguen al carro del “ja no existeix la classe obrera”, possiblement siga per això que alguna vegada s’ha comentat que “qui diu que no existeix la classe obrera és perquè ha deixat de formar part d’ella”.

RELACIÓ ENTRE L’ACCIÓ DELS MOVIMENTS SOCIALS I EL MÓN DEL TREBALL

La destrucció de tota resistència i de tot teixit associatiu en el món del treball com hem explicat anteriorment ha fet que moltes pràctiques transformadores veguen en el lloc de treball un ambient hostil i poc fèrtil per al seu desenvolupament. De totes formes tampoc cal exagerar la centralitat que el món del treball va tindre en les lluites socials en èpoques anteriors. El moviment llibertari per exemple va comptar amb ateneus llibertaris, grups anarquistes, grups naturistes, grups per la difusió de l’esperanto, grups de dones, etc. És una constant de tot moviment autènticament transformador no plantejar la lluita en un únic front, ja siga el sindical, la lluita antirepressiva o el que siga.

El que sí pareix que s’observe és que per a molta gent les lluites laborals estan “passades de moda”. Quant ens costa convèncer de vegades a molts companys en teoria amb inquietuds socials que no han de comprar a tal establiment perquè tenim a companys en vaga o en conflicte!

PROPOSTES D’ACCIÓ I REFLEXIÓ

Les nostres propostes d’acció no poden més que ser la conclusió de la nostra anàlisi. Per una part el reagrupament i l’enfortiment de la classe desposseïda en les seues associacions i en els seus plantejaments. La revalorització del sindicat com a única eina que permet la unificació de les lluites dins del treball i la seua permanència en el temps en una estructura estable (cohesió i continuïtat). I per un altra part barrar el pas a l’avanç de la burocràcia i

el seu oportunisme reformista, la denúncia de les seues empreses “sindicals” jerarquitzades plenes d’alliberats/des i fortament subvencionades per l’estat.

Recuperar la cultura de la militància, l’acció directa i el suport mutu. Tenim gran feina per fer en la defensa immediata de moltes situacions d’abús (acomiadaments improcedents, sous inferiors al que marca el conveni, jornades inacabables, etc) on moltes voltes la persona afectada es troba sola en el seu treball i cal donar suport des de fora de l’empresa, un suport organitzat i efectiu. Tenim una gran feina per fer capgirar la situació i impulsar noves conquestes a nivell laboral (reducció de la jornada a 30 hores setmanals, jubilació als 55 anys, etc), conquestes per refermar la nostra força en una autèntica gimnàstica revolucionària. Creiem que la feina principal està en la reorganització de la classe obrera en estructures no jerarquitzades i federalistes. Impulsant les seccions sindicals en l’interior de l’empresa.

Cal tenir clar que no existeixen dreceres i que és impossible una regressió històrica. L’única opció possible és la reconstitució històrica de la classe proletària com autèntica classe revolucionària. En el transcurs dels fluxos i refluxos de la lluita per l’emancipació humana, l’ofensiva salvatge del capitalisme totalitzat i la desorientació que impera actualment no ens han d’estranyar plantejaments aventuristes dins dels nostres propis entorns. Apareixen estratègies que profunditzen la fragmentació de la classe, formant assemblees puntuals i intermitents de precàris/es, aturats/des, immigrants etc. No acceptem aquestes estratègies perquè no parteixen del plantejament inequívoc que no es pot precaritzar únicament a un sector de la classe. Al precaritzar a un sector es precaritza a totes les persones assalariades, i cal una resposta organitzada com a classe, una resposta des del sindicat que és l’eina de lluita. O altres estratègies que creen cicatrius imposant marcs organitzatius que sols justifica la seua fantasia nacionalista, la lluita obrera en aquest sentit segueix una línia descendent de derrota rere derrota. Primerament organització internacional (els treballadors i les treballadores no tenim pàtria, la nostra pàtria és el món i la nostra família la humanitat) per a arribar al moment actual quan les elits de la patronal estan cada cop més mundialitzades per a observar com les organitzacions obreres es tanquen en recipients cada volta més petits al so de les noves nacions inventades. Seguir en aquestes estratègies significa acceptar els plantejaments del capital.

En aquests moments de desorientació les restes de la burocràcia i els naufragis de l’aventura estalinista fan acte de presència en qualsevol acte. Dirigents busquen dirigits que vulguen repetir la mateixa història una i altra vegada. No els ho fem fàcil: llevem-los la disfressa encara que aquesta siga roja i negra!

És el moment d'organitzar una resposta coherent. El sindicalisme revolucionari i l'anarcosindicalisme ténen grans aportacions pel futur i el nostre esforç és tancar les files per enfortir la difusió de la idea llibertària, el creixement de les organitzacions que per la seua forma de funcionar prefiguren les relacions humanes horitzontals, i l'agitació a nivell social. Visca la lluita anarcosindical.

X

El treball: una eterna condemna

Coordinadora Obrera Sindical (la Plana)

INTRODUCCIÓ

Des de les crisis econòmiques dels anys 70 i 80, el món del treball ha estat sotmès no només a la destrucció del teixit industrial i a la pèrdua de llocs de treball, sinó a una reforma permanent de les relacions laborals que ha derivat en la seua progressiva precarització. La precarització laboral que ha anat prenent cos en les diferents reformes laborals implantades des de fa ja més de dues dècades, mitjançant modificacions legals que anaven imposant reculades en els drets laborals i acords regressius en el marc de la negociació col·lectiva, és el resultat combinat d'importants canvis econòmics i socials i d'una orientació "erràtica" (per no dir groga) dels sindicats "majoritaris" en les albors de la crisi dels 70. D'aquesta manera, les polítiques que a l'inici de la crisi es justificaven com mesures excepcionals o limitades en el temps per a sortir d'ella, han esdevingut permanents i constitueixen avui l'element estructural de les polítiques neoliberals.

La conclusió és clara. Després de més de vint anys de reculada del moviment obrer, la precaritat laboral ha quedat instal·lada com un element estructural del sistema capitalista que ens toca viure i patir.

En l'àmbit sindical, encara estem lluny de definir de forma clara aquesta misèria, però des de la COS ja hem començat a plantejar i iniciar la posada en marxa d'iniciatives (Xarxa de Solidaritat Obrera dels Països Catalans) per tal de situar en el centre de la nostra acció la batalla conseqüent i continuada contra aquesta xacra. I òbviament, des de la visió i necessitat que tenim d'un **nou model sindical** per fer front a tot plegat.

FACTORS QUE EXPLIQUEN EL TREBALL PRECARI

1. Què és una ocupació precària? El primer que caldria fer és definir el que s'entén per precarietat laboral tot i deixant de banda les definicions que usen l'OIT i la UE. La precarietat, a la nostra experiència concreta, anem a contemplar-la des de tres plànols distints:

1.1. La inseguretat i inestabilitat de l'ocupació, que inclou: l'atur, totes les manifestacions de flexibilitat en la contractació, l'ocupació irregular (sense protecció social) i l'ocupació dels falsos autònoms (aquella gent treballadora que normalment ha estat expulsada del treball assalariat pel tancament del seu centre de treball i és obligada a donar-se d'alta en el Règim d'Autònoms de la Seguretat Social per a poder tindre treball en múltiples sectors, que van de la construcció al transport, passant pels serveis més diversos; entre d'altres situacions).

1.2. Les condicions laborals internes. Abasta: les condicions de seguretat i risc per a la salut laboral; les mobilitats funcionals i/o geogràfiques; la flexibilitat d'horaris i la prolongació de la jornada de treball; els salaris; la participació i satisfacció en el treball; etc.

1.3. Aquest és transversal als dos anteriors i es refereix al poder de la patronal i a la indefensió de la part social. Quan s'han creat condicions objectives per a precaritzar l'ocupació, constatades en els dos plànols anteriors, s'imposa una dinàmica concreta en cada centre de treball, subsector i sector econòmic que dóna com a resultat la precarietat realment existent. Una precarietat que té rostres en cada cas, que no afecta a tota la plantilla d'una empresa, sinó a determinats col·lectius (jovent, dones, immigrants, discapacitats, etc.), que s'estén per cercles concèntrics, generant un mercat laboral molt desagregat en el qual la precarietat es reparteix de forma molt desigual.

2. La flexibilitat, nou paradigma. La globalització econòmica neoliberal ha implantat unes noves regles de joc que tot ho dominen. Que tenen la seua base en l'economia: la **internacionalització**, amb l'extensió dels àmbits de la competència, i l'hegemonia del capital financer (el seu tret principal).

Aquesta globalització planteja les mateixes exigències a tot arreu. Són exigències que afecten de ple a la societat i de forma específica al món

del treball. El nou paradigma que ha portat la globalització neoliberal a les relacions laborals és la **flexibilitat**.

La flexibilitat ha substituït als paradigmes d'estabilitat i seguretat que sustentaven l'ocupació en l'època del pacte fordista. Totes les parts de la precarietat que es manifesten en l'actualitat en els centres de treball tenen el seu origen en la flexibilitat. En la contractació, la flexibilitat està suposant la reducció dels contractes "fixos". Les carreres professionals han estat devaluades per la flexibilitat. Els continguts dels treballs s'han convertit en una fira de multifuncions en la qual el i la treballadora són ninots de fira intercanviables. Els nous models de gestió empresarial, amb base en una gestió més flexible, han implantat una immensa fragmentació entre els diferents col·lectius de treballadors, mitjançant l'externalització i les subcontractacions.

Els estudis realitzats en diversos països de la UE han demostrat que el model d'ocupació estable es el que de debo garanteix la seguretat, que l'extensió de l'ocupació precària, que presenta moltes diferències entre països, sectors productius, col·lectius de persones, etc., porta inclosa amb ella la inseguretat.

No hi ha cap realitat social que avaluï la convivència de la flexibilitat i la seguretat; el que sí hi ha, d'una banda, és una experiència de resistència social a deixar-se penetrar per la flexibilitat i, per un altre, que la implantació de la flexibilitat implica precarietat.

3. Factors de la precarietat a l'estat espanyol. A l'estat espanyol s'ha donat una conjunció de factors propis, en bona mesura estructurals, que fan palès les dimensions tan aclaparants que ha pres la precarietat en les dues últimes dècades.

El primer és l'existència d'un **sistema productiu basat en un model d'ocupació d'alta intensitat de mà d'obra poc qualificada**. És producte d'una barreja de necessitats d'adaptació a la producció i d'estratègies empresarials.

El segon factor es refereix a l'estratègia empresarial basada en la **flexibilitat i els baixos costos salarials**. Presentada (i assumida pels sindicats grans espanyols) com una mesura "transitòria" per a plantar cara a les incerteses a curt termini de la producció, el temps ha deixat clar que es tracta d'un element central, permanent, de l'estratègia empresarial per a afrontar les noves condicions (econòmiques i socials) que es van crear a partir dels anys 80.

El tercer el constitueixen les **polítiques públiques favorables a l'ampliació de la temporalitat**. Aquestes polítiques no només s'han basat

en el canvi de les lleis en un sentit facilitador de la contractació temporal, així com en una actitud extraordinàriament permissiva de l'administració laboral amb el frau en la contractació, sinó en l'activitat directa de les administracions públiques com a ocupadores (a partir dels 90 s'imposa la privatització i descentralització de les grans empreses públiques i la subcontractació en la gestió dels serveis públics).

Els factors demogràfics, en quart lloc, també col·laboren a ampliar l'escletxa de la precarització. L'augment de l'oferta d'ocupació d'escassa qualitat serà cobert per població juvenil, que accedeix per primera vegada al mercat de treball, per la incorporació d'importants contingents de dones i per immigrants.

L'economia submergida (que s'estima entre el 15% i el 20% del PIB), que també pot entendre's com un factor de precarització, preferim subratllar-la, en aquest cas, com el precipitat resultant dels quatre factors que acabem d'assenyalar. Tots ells coadjuven per tal que aquest fenomen segueixi instal·lat amb poderoses arrels dintre de l'economia i de la societat de l'estat espanyol. Els rostres humans de l'economia submergida són, una vegada més, els del jovent, la immigració i les dones.

4. Reformes laborals i precarietat. El procés de reformes laborals a l'estat espanyol és llarg, ve desenvolupant-se des dels anys 80. En aquestes dues llargues dècades de contínua transformació de les relacions laborals, s'ha introduït un considerable grau d'inseguretat i inestabilitat pels treballadors i per les treballadores. La cultura de la flexibilitat arriba a establir que res ni ningú és intocable en la relació laboral i que a cada reforma és lògic que li segueixi una altra per a continuar adobant el camp cap a una regulació encara més flexible de l'ocupació o bé per a corregir efectes indesitjats, generats per les anteriors reformes.

Malgrat que el que normalment recordem de les reformes és, sobretot, el que afecta a la contractació i, de forma més clara, l'expansió de l'ocupació temporal, convé posar l'accent en totes les dimensions de l'atac a la qualitat de l'ocupació que s'han produït en aquests més de 20 anys:

La flexibilització o desregulació del temps de treball, supeditant cada vegada més la jornada laboral i la disponibilitat horària de les plantilles a les necessitats de producció, al mateix temps que es manté la justificació de la "necessitat" d'hores extres.

La precarització de les condicions salarials mitjançant diversos mecanismes:

4.1. Contenció salarial, fent difícil el manteniment del poder adquisitiu (incrementos salarials no superiors a l'IPC real dels diferents territoris

i/o comarques dels Països Catalans) i fent impossible la participació en el repartiment dels increments de productivitat.

4.2. Canvi de l'estructura salarial amb la incorporació de més conceptes variables. Aquesta orientació, amb el suport de la política sociolaboral del govern espanyol de mantindre un Salari Mínim Interprofessional molt baix i que anava perdent poder adquisitiu any rere any, ha donat lloc a un augment de les diferències salarials, sent especialment perjudicades les dones que tenen ocupacions de menor qualificació i salaris més baixos. El deteriorament de la salut en el treball, vinculat directament a la precarietat i a les estratègies empresarials de flexibilització. L'avaluació de l'efectivitat de la legislació sobre la salut i la seguretat en el treball, aprovada en 1995, es relaciona directament amb l'empitjorament de tots els índexs que mesuren l'incidència d'aquestes matèries i, de forma notable, amb els accidents en el treball i amb els accidents mortals. En definitiva, allò que ja sabem: la **precarietat mata**.

La formació per als i les treballadores temporals simplement és inexistent, i la desqualificació que implica aquest model d'ocupació no s'ha compensat amb la formació.

L'increment de la vulnerabilitat davant les agressions empresarials que sofreixen els i les treballadores temporals, a pesar de comptar formalment amb els mateixos "drets" que els i les treballadores amb contracte indefinit. La pèrdua continuada d'ocupació fixa "històrica", expandint-se el contracte "estable". Així, la temporalitat segueix estancada a més del 30% de l'ocupació, i s'ha convertit en política estructural permanent subvencionar a la patronal perquè segueixi contractant.

El manteniment de les empleades de la llar en la seua situació d'infatrabadores, amb menys drets en tots els àmbits de la relació laboral.

Aquests processos de precarització han aprofundit la segmentació de la classe treballadora. La temporalitat cronificada de més del 30% dels i les assalariades ens remet a una separació radical entre les diferents condicions dels i les treballadores. La precarietat laboral, fruit del mercat de treball, pot veure's mitigada mitjançant els diversos pilars de l'Estat de Benestar i, més concretament, pel pilar que conformen les pensions i pel pilar dels serveis socials. Això és en bona part el que ocorre a la major part dels estats europeus, on compten amb potents sistemes d'atur, de garanties d'ingressos (figura equivalent a la "Renda Bàsica" i les "Ajudes d'Emergència Social"), d'accés a l'habitatge i, en general, de serveis socials de tota mena. Però, a l'estat espanyol les reformes del mercat laboral també han anat reformant la protecció per atur i les pensions, no

amb l'objectiu de compensar en seguretat, mitjançant aquesta protecció pública, el que se'ns arrabassava en un mercat laboral en permanent reforma, sinó tot just el contrari. No hi ha hagut **cap** reforma dirigida a millorar els nivells de protecció i la qualitat de vida dels i les aturades, malgrat el reduït nivell de cobertura (al voltant del 40%) i de la quantia de les prescripcions (la **meitat** de la gent perceptora rep el **subsidi assistencial**, que suposa tan sols el **28% del salari mig**).

L'objectiu de retornar als i a les aturades en el menor temps possible a una ocupació s'ha traduït sistemàticament en un creixement de la precarietat, ja que aquestes persones es veuen obligades a acceptar qualsevol ocupació, per molt precària que sigui. Els recursos disponibles que anaven engreixant el superàvit de l'atur des de 1996, es podrien haver utilitzat per a compensar la inseguretat del mercat de treball, posant en marxa fórmules de seguretat basades en la protecció social dels i les aturades.

La conclusió és que, sense el matalàs social públic que esmorteïxi els efectes de la precarietat laboral, aquests s'estenen deixant un reguer de precarietat social que en bastants ocasions pren forma en un augment de l'exclusió i la pobresa crònica.

5. Precarietat laboral als Països Catalans (al sud de l'Albera):

5.1. Precarietat laboral femenina. Volem fer un esment especial, abans de res, a la precarietat que afecta a les dones. La diferencialitat (discriminació) de gènere que s'expressa en tots els àmbits de la nostra vida social no es recull encara amb la suficient solvència en la majoria d'estudis. La precarietat laboral que suporten les dones només es pot entendre realment si es parteix d'una visió àmplia del concepte treball. Així doncs, considerem que existeixen tres tipus de treball: el treball amb remuneració al mercat laboral (treball formal o assalariat); el treball domèstic (i no remunerat); i el treball voluntari.

El treball domèstic, ocupat majoritàriament per dones, queda fora de les partides de la comptabilitat estatal. No obstant això, els estudis realitzats en molts estats del nostre entorn parlen que la seua consideració estadística incrementaria el PIB per sobre del 60% del que avui es comptabilitza... què passaria doncs si es comptabilitzès? És obvi, que ens trobem davant d'una situació de no reconeixement tàcit de la no paritat i igualtat de lleis, al trobar-se discriminada i sense drets, més de la meitat de la població.

Expressat en termes socials, el treball domèstic és imprescindible per a mantindre les nostres vides i les nostres societats com avui les coneixem. Al ser el treball domèstic un treball no pagat a qui el realitza i no comptabilitzat en l'economia formal, resulta desvaloritzat. La seua desvalorització

s'estén a les dones que el realitzen (i ens trobaríem aquí amb una de les fonts de la violència masclista, partint de la desvalorització d'aquestes tasques... passant a la desvalorització de la persona en si mateixa).

Quan una dona s'integra en el mercat laboral el seu currículum de treballadora domèstica o no val res o és negatiu per a l'activitat que vulgui o degui desenvolupar. Això li suposa un handicap que degrada les seues possibilitats laborals formals, la fa més vulnerable i, en definitiva, li afegeix molts més punts de cara a patir una precarització, per davant d'un home. Vegem alguns exemples: les dones suporten major temporalitat; la major rotació en les ocupacions i la gairebé totalitat de la contractació a temps parcial, per la necessitat que tenen de combinar al llarg de les seues vides el treball domèstic i el treball assistencial amb el treball formal; les dones tenen menors nivells salarials que els homes perquè s'integren en sectors i professions menys valorats i perquè no compten amb tants complements com els homes (per exemple el complement d'antiguitat i d'altres que reforcen els salaris globals); les pitjors carreres laborals de les dones (en temps i en base de cotització) els perjudiquen a l'hora de convertir-se en pensionistes... I la llista d'exemples podria estendre's moltíssim més.

5.2. Síntesi qualitativa de la precarietat laboral als Països Catalans (al sud de l'Albera).

La **temporalitat** és el factor de precarietat més estès. No és acceptada voluntàriament, sinó imposada pel mercat laboral. Portem més d'una dècada en la que la temporalitat creix en el sector públic mentre que "retrocedeix" en el privat. La temporalitat s'ha imposat com forma majoritària d'accedir al mercat de treball, incidint de forma aclaparadora sobre el jovent. Per la seua banda, les dones suporten en major mesura la temporalitat, sobretot en els trams d'edat intermedis. La construcció i els serveis són els sectors productius amb major volum de temporalitat. La **rotació** de la gent amb contractes temporals i de les persones amb contractes fixos ha augmentat a causa del nou contracte "indefinit" implantat per la reforma laboral de 1997.

Els **baixos salaris** són una important causa de precarietat. Tan és així que la realitat de la gent assalariada pobra no deixa de créixer. Les dones, una vegada més, sofreixen una important discriminació salarial, i formen la major part, junt amb el jovent d'ambdós sexes, de la creixent població que hi sobreviu per sota del llindar de la pobresa (que als Països Catalans ja ronda el 20% de la població).

La precarietat provocada per la **jornada laboral** es deixa notar en: l'existència d'un percentatge de gent assalariada amb jornades superiors a les 40 hores setmanals; l'extensió del "temps parcial" (enquistat fonamentalment en la realitat de l'ocupació femenina); la distribució flexible de la

jornada a través del treball a torns; i el treball en caps de setmana (especialment per les dones, el jovent i els i les treballadores nouvingudes).

La **salut** i la **seguretat** en el treball, que estan molt associades a la qualitat de l'ocupació (no només a la seua temporalitat) són, al mateix temps, un important factor de precarietat. Els índexs de sinistralitat i de malalties professionals són terriblement negatius i fluctuants tant al Principat, com al País Valencià o a les Illes Balears, pintant un panorama terriblement negatiu.

Finalment, la **protecció per atur**, en reculada des de 1993, actua com multiplicador de la precarietat. Els i les treballadores aturades, al no tindre garantides unes mínimes condicions de vida dignes per un termini suficient, es veuen obligats/des a agafar feines sota qualsevol condició (per humiliant que pugui arribar a ser).

ALTERNATIVES A LA PRECARIETAT

1. Entre el dèficit de l'acció sindical contra la precarietat i la via morta dels pactes generals; podem desenvolupar alternatives? quines? A banda de la incapacitat demostrada per l'antic model sindical (sindicats grocs i altres d'alternatius), contra la precarietat, pot adduir-s'hi, per exemple: que el moviment obrer ha sofert un desgast molt important en les tres últimes dècades, a causa del canvi del terreny de joc de les relacions laborals (implantat per la gestió neoliberal de la globalització capitalista); que la desestructuració del món del treball, amb l'aparició de grans diferenciacions entre col·lectius de treballadors, dificulta enormement l'unificar els objectius reivindicatius per a portar a terme lluites de conjunt eficaces; i òbviament, l'escassa afiliació sindical dels i de les treballadores precàries (ja que no es veuen ni se senten representats, ni defesos, pels sindicats "majoritaris"); etc.

No obstant això, des de la COS, pensem que aquestes raons, són les que sempre s'exposen, i que ningú arriba a plantejar cap alternativa a aquesta situació real, patida per centenars de milers de treballadores i treballadors arreu dels Països Catalans... i simplement es demostra que el treball sindical seriós contra la precarietat, no és, en absolut, prioritari per la majoria dels sindicats. Es parla molt de la precarietat, no hi manquen l'anàlisi, el diagnòstic i el discurs, però no ocupa un lloc central en el desenvolupament de l'acció sindical majoritària.

El balanç de les reformes pactades per CC.OO. i UGT en estes últimes dos dècades mostra que sobren i sobraven les raons per oposar-s'hi. Principalment, perquè com s'ha demostrat, la patronal no va a cedir res. Per exemple, en la darrera reforma de 2006, veiem que la patronal no ha

perdut cap posició conquistada. La patronal, tot i que amb les reformes se bonifica econòmicament la contractació “estable” (a costa dels nostres impostos de treballadors), segueix tenint a la seua disposició totes les possibilitats de la contractació temporal (fins i tot el frau, que seguirà sense ser perseguit judicialment perquè al no permetre sentències d’acomiadament nul, amb dret a tornar al lloc de treball, no paga la pena anar a judici).

Són molts els treballadors i treballadores precàries que vénen a assessorar-se sobre el seu contracte i condicions laborals, i quan els hi plantejem que és fraudulent ens diuen que prefereixen no denunciar al patró perquè temen perdre l’ocupació...

Davant d’aquesta situació, és més que obvi i evident que ens cal canviar les formes del model i l’acció sindical, per poder tractar amb una mínima garantia i dignitat, i sempre amb una perspectiva àmplia de moviment (per sumar forces per avançar envers el nostre alliberament com a persones, com a classe i com a poble), totes aquestes problemàtiques, i avançar en la conscienciació i en el procés d’alliberament.

2. Apropament a la realitat concreta de la precarietat dels i de les que la patim. Ens trobem amb un panorama molt difícil, el nucli central del qual és la debilitat, la impotència i, també, la divisió i desorientació sindical (quan no traïció directa al conjunt de la nostra classe) per a armar una dinàmica resistent. A aquest panorama se li ha d’afegir que fins i tot concretar el propi fenomen de la precarietat, aquella amb la qual es conviu en cada empresa o sector, està poc clarificat.

Però, a més de la proposta de model organitzatiu i de la **Xarxa de Solidaritat Obrera dels Països Catalans** que fem i obrim des de la COS a tothom qui s’hi vulgui sumar, per a definir un programa d’acció sindical ens cal analitzar la precarietat més concretament. I aquest treball volem fer-lo des de les empreses i les comarques, mitjançant enquestes que ens permetin conèixer un mapa de la precarietat el més acurat possible. Açò, és força important fer-ho conjuntament amb altres col·lectius i organitzacions, per no quedar-nos curts en l’anàlisi, amb la qual cosa, ens estariem adaptant d’una altra forma a conviure amb la precarietat.

Si volem que tot plegat sigui real i que tingui un sentit pràctic, cal una vivència directa de la precarietat, coneixent de primera mà qui són/som, els i les companyes precàries del centre de treball on som, i com viuen i sofreixen el seu estatus de precari. I fer igualment amb les companyes i companys no precaris, perquè coneguïn l’altra realitat, augmentar el grau de consciència i arribar a majors nivells de solidaritat i suport mutu.

3. Tres dimensions per treballar. Articular una alternativa contra la precarietat exigeix, com més o menys ja hem articular al punt anterior, treballar en tres dimensions:

3.1. Necessitem construir una alternativa programàtica basada en l'ocupació de qualitat i contrària a la naturalització actual de la precarietat, una alternativa que sigui defensada en tots els moments de l'acció sindical (de la negociació col·lectiva fins al dia a dia de les relacions laborals), i en qualsevol altre punt i/o front de lluita. I, per a això, cal buscar la unitat de les plantilles, dels estables i dels precaris.

3.2. Acumulació de forces i expressió social. Perquè el descontentament, malestar i resistència que estan generant-se contra la precarietat prenguin expressió social organitzada i amb capacitat d'introduir canvis, prèviament ens cal un procés d'acumulació de forces que avui encara no hem assolit. Per a això es necessiten donar tres passos:

3.2.1. Seleccionar blancs. Encara que la precarietat inunda les relacions laborals i ha contaminat l'acció sindical, cal seleccionar alguns objectius que, per la seua dimensió objectiva (gravetat i extensió dels col·lectius als quals afecta) i subjectiva (sentiment de ràbia de la gent afectada), puguin resultar més apropiats a l'hora ser fixats com elements a combatre. Normalment, l'objectiu que seguim tenint en el cap és el de la temporalitat. Malgrat que, seguirà sent protagonista de la precarietat, hem de parer especial atenció a fenòmens com el de les **subcontractacions**, en permanent expansió i causa de molt pes de precarització de les ocupacions.

3.2.2. Cercar aliats. El primer aliat, evidentment, és la més àmplia unitat sindical compatible amb l'acord programàtic reivindicatiu i de lluita. Aquesta unitat ha de prendre cos en empreses i sectors, però també ha de superar les fronteres del món laboral, perquè la precarietat és una marea que s'estén molt més enllà del mercat de treball. Aquesta **Unitat d'Acció Contra la Precarietat, de la qual, la nostra Xarxa de Solidaritat Obrera** podria ser un pas més, estenent-la a tots els àmbits i espais de lluita repartits arreu de les nostres comarques. Entre aquests moviments, cal enfortir lligams amb els nous moviments feministes combatius, que estan parant especial atenció a la precarietat femenina des de tots els punts de vista i estan denunciant i actuant contra ella en la mesura de les seues possibilitats, per exemple. També, i òbviament les organitzacions del jovent i els i les estudiants combatives de l'EI, que estan fent grans esforços per explicar i proposar alternatives a la realitat que estan patint en pròpies carns, són organismes amb els quals s'ha de treballar colze a colze; etc.

3.2.3. Ampliar el marc de resistència. Això passa per sumar sectors socials que no estan en el mercat de treball i ampliar l'espectre dels agents als quals se'ls responsabilitza i se'ls demana actuacions, més enllà del

marc de la patronal. Per exemple, les campanyes i plataformes pel dret a l'habitatge, per la regulació dels i de les treballadors/es nouvingudes, etc.

3.3. Canvi cultural. Ara bé, per a avançar en la lluita contra la precarietat hem d'engegar i desenvolupar un treball en el terreny cultural i ideològic:

3.3.1. Cal desmuntar els arguments ideològics i pràctics que justifiquen la precarietat com un subproducte necessari d'un "bé major" que és la flexibilitat.

Cal presentar-la com el que és, una aposta estratègica del capital per a obtenir majors nivells d'explotació del treball assalariat.

3.3.2. Bandejar les principals bases de la cultura patriarcal que persisteixen i serveixen de fonament per a assentar la precarietat femenina. Cal ser honestos, coherents i realistes i igualar les condicions de partida per a homes i dones, en un primer moment al nostre entorn, reduint les possibilitats d'explotació laboral per a tot el món.

3.3.3. Cal reflexionar en termes d'innovacions socials. La precarietat és una "innovació" del capital. Combatre-la "només" en l'escenari del mercat laboral resulta, fet i fet, **insuficient**.

Què passaria si la seguretat econòmica es garantís per a tots i totes les treballadores amb una renda bàsica suficient en termes de subsistència? Una renda bàsica d'aquest tipus, obtinguda al marge del mercat de treball, sí seria compatible amb la flexibilitat. El poder del capital per a imposar la seua flexibilitat s'enfrontaria a la resistència d'unes persones que podrien no acceptar la flexibilitat i el corol·lari de la precarietat perquè tindrien garantit el seu dret a l'existència mitjançant la renda bàsica. Encara que una innovació social com aquesta que acabem de comentar sembli avui utòpica, ho és segurament menys que pensar en un mercat de treball capitalista que pugui assolir la plena ocupació efectiva i l'erradicació de la precarietat i la inseguretat.

MODEL SINDICAL D'ALLIBERAMENT DE GÈNERE, DE CLASSE I NACIONAL

Actualment als Països Catalans, ocupats colonialment per dos estats de la Unió Europea, ens trobem en una situació de progressiva desfeta socio-econòmica provocada per les polítiques absolutament predadores envers la classe treballadora dels respectius estats en general, i en concret de nosaltres, el Poble Treballador Català. I és per raó d'aquesta dependència colonial en tots els aspectes de la nostra vida (econòmic, laboral, cultural, lingüístic, territorial...) que ens ho juguem tot.

1. Perspectives davant les noves polítiques econòmiques i laborals. Només cal fer una ràpida ullada a les darreres mesures socio-econòmiques i laborals d'ambdós estats, aplicades amb major o menor èxit (Nova Reforma

Laboral, nova reforma fiscal... espanyoles, o el CPE, CN,... franceses), així com als índex cada cop més elevats de precarietat i sinistralitat laboral, al diferencial cada cop major entre l'augment real dels preus i el dels nostres salaris... per tenir-ho ben present.

Davant d'aquest context absolutament advers als nostres interessos de classe i nacionals, el "sindicalisme" sembla estar totalment fora de joc. És un fet real que els "vells" o "moderns" (segons qui ho miri) models sindicals es mostren totalment ineficaços, quan no col·laboracionistes, davant d'unes situacions de precarietat global, d'una enorme dificultat per arribar al jovent i d'un aparent retrocés de les idees anticapitalistes i de classe, que fan d'aquests sindicats, models totalment ineficaços, i fins i tot traïdors, als nostres drets davant del terror patronal i estatal.

I sí, aquestes "teòriques" dificultats, es veuen multiplicades a casa nostra al trobar-nos en una situació, com ja hem dit, de total domini colonial de dos estats brutalment capitalistes i oligàrquics, que per garantir els seus minsos beneficis actuals i els seus ridículs "mercats interiors", porten una política descarada de terra cremada envers el nostre país, destruint el nostre entorn, consentint i facilitant els tancaments i deslocalitzacions d'empreses... i sobre tot, fomentant un "patrioterisme" centralista per mantindre dividida la classe treballadora i enfrontada entre si, els uns per defensar els nostres drets socials i nacionals, i els "altres", enganyats, defensant la "*Unidad de la Patria* / *L'indivisibilité de la Republique*", mentre van apretant el seu propi dogall...

Davant d'aquestes perspectives, que per a molts poden semblar totalment desalentadores, des de la Coordinadora Obrera Sindical – COS pensem que comencen a obrir-se esclatxes reals i que hem d'apostar decididament per nous models sindicals i polítics per fer front a la situació... i, sobre tot, per véncer. No ens enganyem, malgrat els alts nivells de consumisme, d'individualisme... les xifres aportades per organitzacions tan poc revolucionàries com l'ONU, l'OIT o Cáritas, hi indiquen ben clarament el retrocés local i mundial que han patit teòrics drets universals com la sanitat, l'ensenyament... Cada dia moren més nens i nenes, més persones de fam o de malalties fàcilment erradicables... El capitalisme no funciona. I a casa nostra, tampoc. Aquí, per garantir les seues ridícoles parcel·les de poder, la burgesia espanyola i francesa (i la seua aliada catalana) estan dirigint un procés suïcida, que ja comença a provocar reaccions reals de rebuig. I no només les tan conegudes mobilitzacions de defensa del territori, contra el CPE, o les gairebé inexistents contra la Nova Reforma Laboral al nostre país, ens referim a coses molt més concretes i fins i tot més poderoses. Parlem de la misèria real que hem de patir les treballadores i treballadors d'aquest país cada dia i del descontent creixent i acumulatiu que va

produint-se i que és fàcilment visible en qualsevol bar, mercat o botigueta dels nostres barris. Un descontent suma del desencís real amb el sistema polític i de desconfiança absoluta amb eixos partits i sindicats del sistema, amb por i desconcert pel futur, amb feines gens estables, salaris irrissoris, hipoteques pels núvols... Davant d'aquesta situació, els i les militants de la COS i totes i tots aquells que treballen dia a dia per capgirar-la, que també la vivim i patim, hem de mirar al passat per poder tornar a mirar al futur. Per poder trobar així les claus pels nous models polític-sindicals que necessitem per poder construir el contrapoder obrer i popular que ens allibere com a persones, com a classe i com a poble.

2. Adaptació de la lluita i la solidaritat de classe a la nova situació sociolaboral i legal. Així, estudiant els orígens del moviment obrer internacional i de casa nostra, veurem el paper de les antigues societats obreres, les borses de treball... que s'aixecarien des de primers del S.XX fins l'any 37... Aquestes societats obreres basades en la solidaritat i el suport mutu, les caixes de resistència i altres formes d'actuació col·lectiva, aconseguiren avançar, créixer, enfortir-se i poder-li plantar cara al capital i a tots aquells al servei d'eixe estat explotador i colonial. Aquí és on estem obligats a començar a convergir envers models d'organització global als barris, viles i ciutats del nostre país, on el sindicat siga un complement de la resta de lluites, des de totes les facetes d'una política de classe i nacional. Pot semblar utòpic a primera vista, però estem absolutament convençuts que és la via a seguir.

Anem a pams. Amb l'aprovació actual de la Nova Reforma laboral a l'estat espanyol, s'estableix l'acomiadament gairebé lliure i sense possibilitat de recuperar el lloc de treball... davant d'aquesta situació, un sindicat que segueixi un model de gestoria (no només el del sindicalisme groc de CCOO i l'UGT, sinó també altres sindicats de classe i compromesos...) o de "gestió de crisi" no podrà sobreviure, ja que anirà perdent afiliació i grau d'implantació paulatinament entre la immensa majoria dels i les treballadores precàries, cada cop més nombroses, i a les que qüestions com "Negociació Col·lectiva" els sonaran a xinès... Aquestes estructures sindicals romandran com a eines de gestió i assessorament per al cada cop més petit grup de treballadores i treballadors fixes i funcionaris, romanent la resta, la majoria, fora dels seus paràmetres d'actuació, però patint les conseqüències de les seues decisions (només cal veure el resultat de qualsevol negociació portada per CC.OO. i UGT).

No, davant d'aquesta situació, cal establir nous models de resposta i autodefensa, de solidaritat, com a única forma segura de que disposarem els i les treballadores per defensar els nostres drets. És a dir, un sindicat que complís els punts següents:

Organització territorial (barri, vila / ciutat, comarca, regió, país), per garantir la presència a les assemblees de qualsevol treballador i treballadora, i facilitar així la solidaritat de classe entre diferents sectors d'activitat.

Possibilitar, a través de les assemblees, el recolzament i suport dels companys i companyes amb problemes econòmics, laborals... podent actuar conjuntament per poder trobar-los un treball (sempre seria més fàcil trobar una feina entre uns quants que no per un de sol), donant garanties laborals i una mínima assegurança per poder desenvolupar activisme sindical. Garantir així que la persona aturada no es trobi mai sola davant dels explotadors de les ETTs, i afavorint la seua implicació total en la vida i activitat del sindicat... Conseqüència, la paulatina implicació de més i més gent a eixa dinàmica.

Que tot açò es pugui desenvolupar no només des de les estructures pròpies del sindicat, sinó des de qualsevol col·lectiu, assemblea, ateneu... per garantir la implantació i expansió a població i sectors on d'altra forma seria força difícil quan no gairebé impossible d'entrar-hi. Amb un sol objectiu, fer avançar el moviment d'alliberament de gènere, de classe i nacional dels Països Catalans. En definitiva, enfortir el moviment d'alliberament del nostre país des de tots els punts de vista, des de totes les lluites.

Amb dinàmiques d'aquesta mena, connectades i lligades a d'altres assemblees, es lligarien les lluites "purament" econòmiques, amb la resta, enriquint el discurs del sindicat i dels seus militants, i al mateix temps, possibilitant la implicació d'altres persones al projecte d'alliberament de gènere, de classe i nacional dels Països Catalans.

Aquest model que sí és possible, és la clau fonamental pel futur del nostre moviment, l'entrelligament i participació col·lectiva de totes les assemblees, associacions, col·lectius... a tots els processos que ens afecten com a persones i com a poble.

Des de la Coordinadora Obrera Sindical, sindicat de classe dels Països Catalans, entenem que aquest és el sindicalisme de classe que durant aquest segle decidí per a la nostra història com a classe i com a poble caldrà fer funcionar de forma imperativa, com a part intrínseca del moviment global i col·lectiu d'alliberament social i nacional. De possibilitats n'hi han moltes, només cal posar-se en moviment. Si en altres llocs del món i fins i tot en alguns pobles del nostre país ja s'ha demostrat que açò és possible, per què no ens hi posem decididament? Paga la pena intentar-ho.

XI

El món del treball avui a les comarques de Castelló

CGT Castelló

EL TREBALL, ACCIÓ, INTERACCIÓ SOCIAL I REALITAT ACTUAL

El treball, com l'acció de treballar, té moltes diferents visions, siga quin siga el factor que l'analitza (empresarial, social, econòmic, classe obrera...), fins que arriba a la mateixa societat, com activitat necessària perquè tot funcione, i aquest món nostre està 24 hores al dia en funcionament, ja fa molts segles que corre el rellotge laboral.

Des del punt de vista social, el treball és una activitat comú, col·lectiva, convenientment organitzada, que mitjançant la combinació d'una sèrie de recursos de materials diferents, permet l'esser humà aconseguir uns objectius prefixats i satisfer unes necessitats, individuals i col·lectives. **En cap moment del procés, comporta explotació, esclavitud humana o animal, agressió econòmica o social per mantindre la divisió de classes, pobres i rics, favorits o desfavorits.**

I amb tot açò, arribem al segle XXI, a l'any 2008, és l'era del món globalitzat, i el món del treball no podia ser una excepció, i Castelló i les seues comarques tampoc. Si la globalització, mirada socialment com l'apropament de pobles i cultures és un fet important i positiu, inestimable, allò cert és

que no ha estat així, ja que la globalització s'ha fet i s'està fent des de la perspectiva capitalista. El moment present pot definir-se pel gran augment dels poders econòmics. Cada dia és més gran la separació dels bons resultats econòmics de la macroeconomia i la realitat de la situació de les persones que deuen viure a costa d'un salari. **És a costa d'acurtar el benestar col·lectiu, de llevar-li recursos al poble, el que els rics siguen més rics.**

Les enormes possibilitats de creació i repartiment de riquesa que els grans avenços tècnics generen, avui en dia es tradueixen en precarietat. La societat que pareix més rica i próspera, és cada dia més desigual, amb la riquesa concentrada en mans d'uns pocs i res de res que arriba a la majoria social, quedant exclosos sectors cada vegada més nombrosos, és així com sorgiran noves realitats:

La precarietat i l'exclusió. La degradació de les nostres condicions de vida i de treball, estan girant al voltant de la privatització d'allò públic, retallades socials i laborals, pèrdua de drets tant salarials com de condicions de treball. Tot açò és una realitat a Castelló i les seues comarques.

SECTORS PRODUCTIUS I LABORALS A LES COMARQUES DE CASTELLÓ

La nostra terra, Castelló, avui en dia, segons les fons del 2007 del INE, té una població de 573.282 habitants, repartits molt desigualment. La gran majoria viuen a la franja costera, d'Almenara fins a Vinaròs, i la resta a l'interior, la gran majoria de vegades, abandonat per les administracions, en serveis públics, accessos i nivell de vida. L'interior de Castelló és un gran vedat privat, molt golut per als especuladors i els capitalistes. Dominat per "clans històrics" i per "cognoms de trist record", el nostre interior és *caciquil* (amb el record del "cossi" ben present), endarrerit, moltes vegades pobre i abandonat. Comarques com l'Alt Millars, Palància i Alt Palància, l'Alcalatén, paratges com Penyagolosa, Tinença de Benifassà, les bogues al nord, en Terol i València, Vilafranca i Villahermosa, Cortes i Puebla de Arenoso, Barracas i El Toro, que el segle passat vivien del sector primari, agricultura i ramaderia, que els seus termes eren un símbol de constància i respecte al medi, estan sense gent, abandonats de serveis, sense nens ni escoles, sense transports públics ni metges. La muntanya, un recurs forestal, sense gestió ambiental, els fruits secs (l'ametlla, avellana,..) sense preu, la ramaderia, l'oli, en resum: tot el sector primari de l'interior de Castelló ja no existeix.

Sector del taulellet, la gran ASCER, des d'Onda, Betxí, Vila-real, Alcora, Almassora, Nules, bàsicament, grans beneficis empresarials i nivells de contaminació ciutadana brutals, 40% de l'ocupació laboral directa, interacciona amb la construcció i el transport de sorra, mai negocia convenis progressis-

tes i socials. Conviu amb el suport de les administracions locals, autonòmiques i estatals.

Sector de la construcció, privada i pública, amb LUBASA al front, té el major *pelotazo* urbanístic en Marina D'Or, i des de Vinaròs fins a Almenara, amb la complicitat dels diferents Ajuntaments, Conselleries i Ministeri de Foment, aprofita tot tipus de terrenys per fer habitatges, polígons i noves carreteres i accessos. El seu model és la subcontrata, el treball "a astall per colles" i el treball en negre.

Sector de la hostaleria, bàsicament costanera i anomenada turisme de costa, amb els grans hotels i grups turístics, nacionals i internacionals. El treball és de temporada, es contracta individualment, per tasques i funcions (cuina, neteja, cambrer, altres) i és un sector conflictiu i desregulitzat.

Sector petroquímic, és una illa de contaminació dins d'una terra d'especulació, s'anomena polígon "El Serrallo", entre el Grau de Castelló i Almassora, té un gran creixement econòmic (hidrocarburs i energètiques), poca plantilla i quasi tota especialitzada, a més mou quantitats astronòmiques de diners. Complicitat plena de les administracions, totes en general, a l'hora de l'obtenció de permisos, autoritzacions d'ampliacions i en resum, tenen el poder a les seues mans.

Sector del taronger, desaparegut el xicotet llaurador, desaparegudes les xicotetes explotacions familiars, està creixent l'agricultura empresarial. Diners de la construcció i la ceràmica, es desvien a grans finques, de més de 300-400 fanecades, per netejar beneficis i justificar inversions, sols queden unes poques cooperatives, mal gestionades i unes marques exportadores, interrelacionades directament amb cadenes alimentàries europees. És el sector més desregulat i variable, amb tendència a desaparèixer.

Sector serveis, públics i privats. Ací, des de la Banca, empreses de gestió, tota l'administració local, autonòmica i estatal, i les seues àrees específiques, Diputació i empreses externes, hi ha, almenys, un 15% d'ocupació laboral, funciona molt l'amiguisme i l'*enchufismo*. L'exemple major es troba a l'UJI, niu de col·locacions a dit. Sector amb fort sentiment de privilegis i favors. Hi ha borses de treball en tot el sector i la situació laboral és de "menfotisme i privilegi general".

SINISTRALITAT I SALUT LABORAL DELS SECTORS

Tota acció humana comporta risc, la pròpia activitat diària està rodejada d'actes i funcions que poden produir alteracions, lesions i efectes negatius en la salut personal. Més en el món del treball, tot allò que ocorre al procés laboral, des de l'inici de la jornada fins la tornada a casa, que acabe en

incident lleu, accident, lesió, malaltia laboral, fins la mort, és traumàtic, és el producte de la degradació de les condicions de treball, és primar els beneficis empresarials contra la prevenció i la salut laboral.

La llei 31/95, del 8 de Novembre, és la que regula la prevenció i legislació al voltant de la salut laboral, en tots els sectors del món del treball. Ha rebut modificacions fins ara, que recullen l'evolució del món laboral i els seus canvis, més podem assegurar que molts empresaris no la compleixen, que els delegats de prevenció no la coneixen i que molts accidents i morts són evitables. Per augmentar el compte de beneficis, per retallar les despeses en prevenció, un sector empresarial d'avui en dia es passa la legislació preventiva "pel forro", ni vestuari, ni mitjans de protecció (EPIS), manteniment general i control de la salut de la plantilla, entre d'altres.

La CGT de Castelló, mitjançant les seues seccions sindicals, denuncia i exigeix el compliment de la llei, a la vegada que proposa modificacions i millores necessàries als centres de treball. Les estadístiques del nostre Estat, en matèria de sinistralitat en el 2007 han estat clares i demolidores, 1.191 treballadors/es mortes en els talls, nosaltres exigim que aquesta situació s'acabe.

Un dels últims morts, a L'Alcora, al caure dins d'un dipòsit de sorra, ens fa reflexionar al voltant de la prevenció, de les inversions en salut laboral, de l'obligació de millorar la legislació. En la Construcció, la Ceràmica i el Transport és on hi ha el major percentatge de sinistralitat. En tot el procés d'aquests dos sectors, la perillositat de la jornada laboral és alta, tant en l'utilització de maquinària pesada i perillosa, la manca de prevenció i formació, els materials tòxics i perillosos que dia a dia són en mans obreres, ens porten a les següents conclusions:

- 1) Necessitat urgent de constituir Comitès Sectorials de Salut Laboral, que abarque l'obligatorietat d'inversions en prevenció, formació i eliminació de riscos i perills.
- 2) Necessitat urgent de creació de Comitès de formació contínua. Tenim des de la CGT una assignatura pendent, que a poc a poc anem aprenent i és **cultura en prevenció laboral**.

PRECARIETAT, EXPLOTACIÓ I ABUSIUS BENEFICIS EMPRESARIALS. ELS SECTORS POBLACIONALS AFECTATS: DONA, JOVENTUT, MIGRACIÓ...

En el terreny labora, s'està canviant atur per precarietat, s'estan perdent drets històrics, que tant van costar de guanyar, s'està degradant el treball diari. La gran oferta de treballadors/es immigrants ha agreujat la situació, més en benefici del capital i l'empresariat.

Els contractes d'aprenentatge per a joves, tapadores d'explotació i treball submergit, el creixement de treballadores de la llar, cuidadores a domicili il·legals, sense drets ni contracte, especialment dones immigrants, els contractes via ETT, a mesura del contractador, subcontractes i obligatorietat de facturar com autònoms (freelance), sense estar dins dels convenis, al cap i a la fi, han sorgit com xampinyons unes noves figures laborals que ens recorden a l'esclavatge.

Les màfies laborals, introduïdes en tots els sectors, estan creant una nova classe treballadora, callada i submissa, amagada, més del que tots i totes coneixem, també a l'administració (local, autonòmica i estatal).

Lamentablement, el món de la prostitució és el més flagrant delictes d'explotació, principalment femenina, tant al carrer com a centres privats. També a la construcció, les màfies xineses i de l'est pacten amb empresaris sense escrúpols tot tipus de treball, sense drets, horaris ni regulació. La neteja, tant de cases com de centres de treball, privats i públics, col·labora en la precarietat de gènere.

El sector joventut, el sector del primer treball, també ha arribat a unes cotes de precarietat alarmant, sense formació i encadenats a un procés laboral agressiu. L'increment de les ETT's, és símptoma d'un sistema explotador, basat en els beneficis ràpids (subcontractació). És tasca de tots, també de la CGT, desemmascarar totes aquestes injustícies, als explotadors i aliats, per retornar a un món laboral just, solidari i social, **per retornar-li a la paraula treball la seua dignitat.**

RENDA BÀSICA I REPARTIMENT DE LA RIQUESA

Per tal que la riquesa es transforme en benestar col·lectiu, és necessari que es repartisca. Aprofitem l'ocasió, per recordar una anècdota, contada pels avis d'Almassora, majoritàriament de la CNT local, llauradors i amb molts anys de presó darrere, que en els matins, al costat del foc matiner, acabaven dient, *"quins temps aquells del 36 que li diem al ric i al burgès: prepara't, que ve La Repartidora!"*, referint-se a les col·lectivitzacions, l'eliminació de les classes i dels diners. Per tal que la riquesa arribi a totes i tots, i es convertisca en garantia universal de condicions de vida dignes i col·lectives, és necessària una mentalitat de sentiment solidari, fratern, una mentalitat igualitària i lliure. No tan sols és repartir els beneficis, o pagaments per resultats, és un concepte global de concepció humana, de respecte i ajuda mútua, de treball en equip, sense explotació.

Un dels mètodes proposats des de fa temps per la nostra organització, la CGT, és la Renda Bàsica.

El primer principi: ingrés pagat per l'Estat, com un dret ciutadà i social, que rep cada membre de la comunitat, siga membre de ple dret o sols

resident en la societat, fins i tot si no vol treballar de manera remunerada, sense consideracions de classe, ric o pobre, més clar: independentment de com visca o amb qui visca. La Renda Bàsica no és un subsidi, no és l'atur, **és un dret de totes i tots**, a partir del qual, cadascú pot, o no, optar per treballs remunerats, serveis socials voluntaris, comunitaris...o contemplar els ocells.

La Renda Bàsica no és una mesura social, és econòmica. És precís entendre aquest terme, perquè és una revolució de l'economia, perquè portaria un canvi social a millor a la majoria de la ciutadania. Seria obligatori redefinir el mercat laboral, des de l'estructura, el procés i els suposats beneficis, a redistribuir-se entre tots els factors i elements del procés productiu. Hi hauria que redefinir la relació productivitat/retribucions, en sentit de la protecció social. En resum, l'ésser humà, aplegaria a una nova dimensió de la responsabilitat, tant individual com col·lectiva, entesa des de la **llibertat** i no la **necessitat**.

Per acabar, avui en dia, podríem quantificar aquesta Renda Bàsica en el mínim interprofessional (són 600 euros al 2008), pendent de desenvolupar un estudi al voltant de l'exempció d'impostos generals, taxes, transport, sanitat, educació, habitatge, medi ambient, etc, a grups afectats (immigrants, joventut, exclosos socials...). És un tema pendent de totes les societats modernes, i la solució és nostra si volem i participem en la transformació social.

EPÍLEG: LA FALSA CRISI, O COM ELS RICS AFONEN L'ECONOMIA DE LA CLASSE TREBALLADORA

CGT de Castelló no creu precisament en paraules buïdes, com crisi, recessió econòmica, *crack* financer, ni milongues, que els poders establerts de sempre, últimament donen com a realitat evident. No és moment ara, per a la classe obrera i menys per a la CGT, de seguir el joc al sistema econòmic actual, fracassat completament per corrupte i capitalista. Ni cas fem als portaveus manipulats que ens volen acobardir, siga la televisió i els mitjans de comunicació i deformació globals. Ja sabem com les gasten la Banca, la Patronal i els Governos de torn, amb la "*lleï de l'embut: l'ample per a mi i l'estret per a tu*". Nosaltres sí participem de juntar les nostres forces, de tirar endavant sense permetre retrocesos laborals ni socials.

Hem vist al combat diari com el sector del taulell, la contrucció i la destrucció del territori, l'especulació i l'amiguisme polític, estaven totalment arrelats a la vida pública de Castelló. Com les entitats culturals i socials, la cúpula de la Universitat i les fundacions locals es nutreixen de subvencions de les petroquímiques del Serrallo, agafen diners de les multinacionals sense cap remordiment per la contaminació massiva de les

nostres platjes, muntanyes i comarques. Així que ara que les cues de treballadors i treballadores s'amontonen a la porta del INEM, nosaltres exigim i denunciem que els beneficis empresarials que en la cultura del "*pelotazo del ladrillo*", de les urbanitzacions costaneres, del petroli del Serrallo, repercutisca directament a les economies dels productors, dels treballadors, ara aturats, en una renda bàsica i permanent que garantisca la dignitat de la seua vida i la dels seus. És molt senzill, repartiment de la riquesa, benestar social col·lectiu, no permetre més la misèria i la pobresa.

El nostre País Valencià i més concretament la *nostra terreta*, la Plana de Castelló i les seues comarques, ha vist com la patronal ASCER, la de la Construcció, CIERVAL, el sector del metall, el primari de l'agricultura, amaga i conserva tots els beneficis obtinguts en els últims 10 anys, totes les subvencions de Diners públics, en resum, segueix mantenint el privilegi d'un nivell de vida de classe rica, i a canvi, destrueix dia rere dia llocs de treball, convoca ERES, reducció de plantilles, acomiadaments massius i insolidaris, amb el beneplàcit de l'Administració Autònoma, i el consentiment d'UGT i CCOO. Des de l'estiu del 2008 fins avui, hem vist com mes de 30.000 aturades i aturats valencians entren a les dades de la Conselleria de Treball i Inem, hem vist com passavem de 9.000 aturats més en setembre, 16.000 a l'octubre, 21.300 al novembre, 24.900 al desembre,...

Hem vist com el Plà Valencià per a la Creació de Treball (PAVACE II/2009/2013), signat per la patronal valenciana i els sindicats majoritaris, amb una inversió de 4.848 milions d'euros, diners públics, sols recull destrucció de treball, a l'igual que manté els privilegis d'uns sindicalistes cada dia més allunyats del poble treballador.

Les prestacions del atur, cada dia més baixes i de curta durada, demostren ja clarament l'insolidaritat d'un sistema social i econòmic com el que patim avui a Castelló. Per acabar, la nostra proposta, clara i responsable es: Salari social indefinit, al menys el salari bàsic interprofessional (600 euros), indefinit fins que les i els treballadors troben ocupació, control dels diners públics i la seua destinació, reversió dels beneficis empresarials de l'última decada en impostos directes pel pagament del salari social.

XII

No al treball assalariat

Grup Anarquista Ànima Llibertària

“Un cadàver domina la societat: el cadàver del treball”. D’aquesta forma comença el famós *Manifiesto contra el trabajo* tret pel grup Krisis (Ed. Virus, 2002). I nosaltres hi afegim: *“I a més fa olor!!!”*

Considerem el treball com una de les formes de dominació i d’alienació més ferotges que existeixen. Un sistema de dominació perquè ens trobem sovint amb persones dominades, són gent que se sent al marge dels seus productes, dels seus esforços, mentre que, altres, són els que se’n duen els seus beneficis, els dominadors.

Al treball, majoritàriament, els/les treballadors/es o embrutits/des venen la seua força, el seu temps i la seua vida per un salari. Això implica una relació desigual basada en la injustícia i l’explotació. D’altra banda, despulla l’individu de la seua pròpia subjectivitat i del seu lliure albir, condemnant-lo a repetir exactament horaris, rols, relacions buides i fent que el seu dia a dia sigui una perpètua roda per a menjar, defecar, treballar i dormir. Però el més trist és que aquest dóna als individus unes coordenades de referència en la societat: una identitat social, un status. D’aquesta manera podem entendre que l’esclavatge ha canviat de nom i s’ha reduït a les hores de la jornada laboral. Per això nosaltres no ens acontentem amb

reformes laborals, nosaltres estem per l'abolició del treball entès com un sistema de dominació, com un mode més d'imposar una rutina necessària per a mantindre una classe treballadora sense cap tipus de consciència de perquè està en aquest món.

A banda de tot açò, el treball divideix les persones en classes socials segons el seu poder adquisitiu, sobreposant unes persones sobre unes altres i creant un tipus de pressió social relacionat amb una cursa per a aconseguir tindre un salari major que els/les altres. El treball, tal i com el coneixem avui en dia, sempre va vinculat amb el sistema capitalista. Un treball sempre deuria aportar-nos un benefici i aquest benefici s'ha convertit únicament en espècie. Depenent dels beneficis que el treballador aporta a favor del sistema, el seu salari serà major o menor. No cobra el mateix un banquer que un peó malgrat que el treball d'aquest últim sigue més costós i necessari que el del banquer. Aquesta relació desigual no només roman en la nòmina mensual, sinó en un major grau d'acceptació social, entesa com a un treball -el del banquer- el qual té més prestigi, cosa que atorga una major posició social. Es comercia amb nosaltres, se'ns explota, se'ns humilia i se'ns margina. El pitjor és que els treballadors d'avui dia no volen adonar-se'n, pensant solament que volen ser com els seus amos en comptes de lluitar contra ells.

El treball pren forma, en la majoria dels casos, de piràmide. Sobre la resta de treballadors trobem a l'amo de l'empresa, després poden anar encarregats o directament els treballadors depenent de la grandària d'aquesta. És a dir, que no solament separa a les persones depenent del seu salari en la societat, sinó que també les separa dins del treball. Eixa divisió crea també una mini societat molt ben diferenciada dins de la mateixa empresa o lloc de treball, una divisió mitjançant la qual aquells/es que tenen un treball més relacionat amb l'administració de l'empresa, tenen, a més d'un bon sou, una major categoria social dins de la mateixa, reproduint els mateixos rols que la societat capitalista crea per a formar tota una sèrie de classes socials ben definides i quasi immòbils, tot i que les classes no estan tancades, no deixen el pas de grans grups de poblacions d'una a l'altra, ja que sense explotats/des no pot haver-hi explotadors/es, per tant perquè es produïska eixe moviment ha de caure un altre grup dels de dalt, d'aquesta forma el capitalisme s'assegura tindre la gran massa de consumidors/es inactua, ja que són aquests/es els qui mantenen el sistema.

Per tant, compilant tot açò pensem que al món laboral ha de produir-se un canvi tan gran com aquell que deu portar la revolució social, ja que com hem explicat les relacions empresa-societat formen part del engranatge de forma que, sense un canvi social seria impossible una variació de les relacions laborals. Es tracta que cada societat s'agrupe lliurement com crega

convenient per a ocupar un treball just, sostingut en la igualtat de manera que no supose cap tipus de jerarquia. Amb això assoliríem una major satisfacció de l'individu unida segurament a una major eficiència, de forma que l'individu no es veuria alienat.

Amb tot açò, pensem que el treball suposa una forma de desenvolupament personal i col·lectiu en la societat -no només en l'actual, cosa que el fa necessari sempre i quan es base en unes relacions d'igualtat i llibertat per a tota persona que forme part d'ell. No creiem que siga necessària una estructura imposada prèviament on les persones se senten sota un domini que els empenta cap una vida insubstancial, sinó que les relacions laborals han de prendre un sentit molt més social, abans que un canvi que revolucione les formes de producció, cal que les persones tinguem una sèrie de relacions fluides dins del món laboral, que els porte a abandonar la competitivitat que enruna qualsevol tipus de canvi en les relacions socials de producció. Per un treball just i igualitari, pensa i lluita!

XIII

Manifest 1er de Maig 2010

Casal Popular de Castelló

Davant el primer de Maig, el Casal Popular de Castelló vol manifestar la seua posició en front els problemes que travessa la classe treballadora, tant en el nostre país com arreu del món, mostrant així la seua solidaritat en aquesta i el seu compromís en la lluita emancipatòria front al capitalisme. Per altra banda som conscients del moment crític d'este primer de Maig, a causa de l'actual situació de crisi, així com la importància que ara té la presa de posició i la mobilització, davant el deliberat i conscient intent per paraitzar els mecanismes de resposta de les treballadores i treballadors, per part dels que detenen el poder econòmic i polític. Per aquest motiu emetem el següent manifest:

LA CRISI ÉS LA CRISI DEL CAPITALISME

Front als intents d'emascarar la Crisi com una acumulació d'errades de financers desproveïts d'escrúpols, declarem que la present crisi és la crisi de tot el sistema capitalista en el seu conjunt. No sols s'està enfonsant el sistema financer sinó que s'està mostrant el fracàs històric del sistema capitalista. Un sistema que no sols ha fracassat en portar el benestar i desenvolupament als pobles, a més a més, s'ha mostrat com un model generador de violència, sofriment i destrucció com a pocs en la història de l'ésser humà.

LA CRISI NO HA FINALITZAT

Front a l'interès que mostren els que detenen el poder polític i econòmic en mostrar bones notícies al voltant de la recuperació, recolzats per l'immens suport dels mitjans de comunicació, és necessari recalcar que la crisi està lluny d'haver acabat. Possiblement aquest any haja estat un any excel·lent per als banksters i el món de les finances, gràcies a l'assalt perpetuat per l'oligarquia financera als recursos públics (amb la fraternal ajuda dels governs), però estem davant de la major destrucció de llocs de treball des de la segona Guerra Mundial. Cal ésser clar en este punt: per absorbir la quantitat d'atur és necessari un nivell de creixement econòmic molt difícil d'aconseguir. Ací rau una de les majors estafes de la classe política: negar el problema i prometre una solució ràpida que pot comportar la incapacitat de la societat per donar una resposta racional a la situació.

NÚVOLS NEGRES A L'HORIZÓ

L'altra cara de la moneda de l'operació de rescat del sistema financer per part dels estats és l'altíssim nivell d'endeutament dels estats capitalistes (mai no vist en la història). És el preu que haurem de pagar pel rescat dels bancs. El que s'està preparant d'ací als propers anys per rebaixar el deute és un massiu retall de les despeses socials, el que suposarà la fi definitiva de l'estat del benestar a Europa. Això probablement accelerarà el procés de privatització del sistema sanitari (ja en curs), del sistema educatiu i del sistema de pensions. Per altra banda la reforma laboral que a l'estat espanyol s'està preparant suposarà la fi definitiva del sistema de protecció laboral, instaurant una situació d'acomiadament lliure de fet.

ÉS L'HORA DE LA RUPTURA

Tot i els missatges que d'una manera obsessiva repeteixen els mitjans de comunicació de masses (controlats tots ells pel capital) al voltant de la recuperació, cal assenyalar que esta és altament improbable. El capitalisme pot trobar-se en una situació sense eixida i sense capacitat de regeneració. És necessari tindre en compte això i començar ja a pensar que el desenvolupament social necessita trencar amb el desenvolupament econòmic capitalista. És precís insistir que el creixement econòmic necessari per a crear treball de qualitat no tornarà, pel que serà imprescindible buscar eixides que trenquen la lògica del capital. Per tant, és imprescindible lluitar per obrir espais i mecanismes que no estiguen marcats per la lògica del benefici sinó per la lògica de la satisfacció de les necessitats en tots els nivells, des dels locals fins als globals.

La lluita a la que estem abocats és una lluita que comença en tots els punts on es trenca en la lògica del capital i que només pot finalitzar amb l'abolició del capitalisme i en la instauració d'una societat en la que les eines de producció estiguen controlades per les dones i homes per la satisfacció de llurs necessitats i la dels pobles.

XIV

La vaga que no va ser:

Entrevista amb l'impulsor del projecte web

“Noticias obreras del sector del azulejo”

Observatori Social de Castelló

Durant la primavera de 2008, mentre a nivell estatal tenia lloc una vaga salvatge del sector del transport per carretera que va aconseguir paraitzar el tràfic de mercaderies així com algunes indústries importants, a Castelló es va negociar la renovació del conveni col·lectiu de la indústria ceràmica. Al llarg d'unes setmanes, semblava que la vaga general al sector era imminent. Així ho van escenificar els sindicats oficials (CC.OO i UGT), fins que finalment van acceptar, quasi al peu de la lletra, les condicions dels patrons d'ASCER. Una vegada més, els representants sindicals s'identificaven més amb els interessos patronals que amb els de les i els treballadors.

L'Observatori Social de Castelló es va posar en contacte amb els redactors de la web “Noticias obreras del sector del azulejo” (<http://www.everyoneweb.es/azulejo/>), amb els quals vam realitzar dues entrevistes mentre durava el procés de negociació, i de (possible) convocatòria de vaga. Tot i haver passat ja un temps de l'entrevista, i malgrat que la vaga finalment no es va fer, ens semblava interessant recollir ací l'entrevista com a material que posa de relleu la crua situació que travessen moltes i molts treballadors del sector ceràmic; així com també deixar testimoni de denúncia, conflictes i autocrítica de les dinàmiques a les taulelleres de les nostres comarques.

Pregunta.- Com està l'actual situació laboral en el sector de la ceràmica (condicions de treball, torns, salaris, drets socials...)?

Resposta.- La situació laboral del sector de la ceràmica és senzillament insostenible des del punt de vista obrer. La relació salari/producció està absolutament descompensada. Els resultats econòmics de les empreses, aclaparadorament alts, són un exemple clar del que dic, el diari Mediterráneo del dia 19 de maig del 2008, a les seues dos primeres pàgines i amb tot luxe de detalls, donava coneixement dels comptes de resultats del sector, i en elles quedava reflectit l'absurd de la postura d'ASCER, respecte a la negociació del conveni col·lectiu, escudant-se, per a no arribar a acords, en eixa suposada crisi que tots coneixem. L'expansió del sector en els últims vint o vint-i-cinc anys és coneguda per tots i no obstant, les condicions laborals a penes han sigut millorades des que es van firmar els primers acords allà pels anys setanta. Continuem mantenint el mateix articulat, i patint uns pactes que si llavors van poder ser afavorits per a compensar alguna situació concreta, amb el pas del temps, eixes condicions han canviat, però no així els articles que la regulaven.

El treball a triple torn és un exemple claríssim d'abús, en el que se succeeixen de forma continuada situacions que necessàriament ha d'estar compensades d'una forma més raonable. Treballar festius, caps de setmana, de nit, nadal o nit de cap d'any, no és precisament, una bona experiència; però inclús ho és menys, si en el sou no es veu reflectit eixe sacrifici. En un dels primers acords que es van fixar en els anys setanta, va ser inclòs un article que pretenia compensar eixe sacrifici, i per a això, es va acordar abonar de manera compensable i absorbible, un percentatge del salari base, a tots aquells treballadors que compliren la seua jornada a triple torn. En aquell temps va ser una bona mesura, perquè així es compensava el sacrifici d'eixos treballadors, en relació a aquells altres, que treballaven a jornada partida. Ara eixa diferència ja no existeix perquè en totes les seccions es cobra algun tipus de prima, i la dels treballadors a triple torn és absorbida per eixa altra.

Els salaris en general són baixos. Limitats al que s'acorda en el conveni col·lectiu, amb el parany de les primes variables i algunes altres mesures que unilateralment prenen les empreses. N'hi ha que no paguen primes i es limiten a abonar el salari segons conveni, altres continuen treballant amb estalls i inclús s'abona part del salari amb diners negres.

P.- Com veieu el nivell de consciència obrera a les fàbriques i al vostre entorn?

R.- Ens hem aburgosat. Els sindicats immersos en la contemplació del seu melic, a penes han desenvolupat alguna tasca de caire pedagògic, amb la que poder ajudar que els nivells de conscienciació isquen d'aquesta situació de baix mínims. En eixe sentit, vam perdre tots l'oportunitat que

vam tindre de formar els nostres joves en eixa necessària assignatura que és la consciència de classe i en la importància que té mantindre viva la flama de la lluita obrera.

P.- Què opineu sobre el paper dels sindicats oficials en el conflicte que ens ocupa? Quins creieu que són els seus interessos? Quins els dels treballadors i treballadores?

R.- El paper dels sindicats és el d'un actor més en el marc institucional i de les relacions laborals. Els sindicats amb el pas dels anys han anat assumint un paper de comparsa; les patronals els accepten com necessaris i des dels diferents governs amb prou indiferència. La tebiesa amb la qual es manifesten, malgrat que intenten donar una imatge de fortalesa i de control, és prou lamentable. Ací tenim la història i les diferents situacions per les quals hem hagut de passar. Alguns acords posen de manifest la falta de sentit i de consciència obrera. Altres no són mes que solucions per a eixir del pas. I els més, el resultat de les moltes baixades de pantalons que hem hagut d'anar suportant.

Els interessos sindicals són aquells que els permeten seguir a roda del capital, complint amb la seua tasca de defensor dels drets dels treballadors, davant dels patrons, i davant del conjunt de la societat. Formen part de les institucions i com a tals, han d'estar ací representant el seu paper. La major part dels sindicalistes de despatx són senzillament funcionaris i la major part dels delegats són personatges amb molt poca o nul·la consciència obrera, que es presenten a l'elecció per interessos personals i no del col·lectiu.

Els interessos dels treballadors i treballadores són, o haurien de ser, aquells que estan relacionats amb el seu benestar i amb la seua qualitat de vida. Aquells que li permeten disposar lliurement del seu temps, aquells que li donen seguretat i confiança en el seu lloc de treball, en el sentit de no haver de dependir d'una finalització de contracte inoportuna i aquells que li garanteixen un salari digne, que no s'haja de realitzar trenta o quaranta hores extraordinàries (en alguns casos mal pagades) per a dignificar-ho.

P.- Quina comparació podríem fer amb les lluites en el sector durant la Transició política (en especial la primera vaga)? Quines coses han canviat?

R.- Les últimes vagues del sector no s'assemblen en res a aquelles dels anys setanta. Les que es van produir abans, durant i després de la transició van ser vagues amb prou contingut polític i social. Cal tenir en compte que les primeres, aquelles que va haver-hi durant els primers anys setanta, eren il·legals i encara que Franco ja estava donant les últimes glopades, encara podia veure's el temor en les cares dels companys que reclamaven els seus drets, en quant es veia aparèixer a la guàrdia civil. Les reunions éren fins i tot clandestines, i de vegades, ens estàvem jugant una miqueta més que una pujada salarial. Després de la transició, l'experiència de lluites anteriors, unida

a la possibilitat de disfrutar de la legalitat de la vaga, donava un contingut diferent de les mobilitzacions i portar-les a cap sense la por a la guàrdia civil, enfortia la postura obrera. Aquella primera vaga “legal” a la que fas referència és un exemple del que dic.

I si aquella vaga va ser, per dir-lo d'alguna manera, la que va marcar un abans i un després al sector del taulellet, no és menys cert que les anteriors, aquelles que encara eren “il·legals”, van ser les que van iniciar el camí de la lluita obrera en La Plana.

P.- En la vostra web parleu de la consciència de classe i el paper de les assemblees obreres per a gestionar els conflictes i les lluites, i de com s'ha perdut eixa tradició històrica present fa unes dècades a les nostres comarques. Quines fórmules o estratègies es podrien desenvolupar per a recuperar-les? Què podem fer davant d'una possible vaga al sector?

R.- L'assemblea tanca en si mateixa l'arma més poderosa de la que pot disposar l'obrer. Debate sobre els problemes sectorials, les causes que generen els conflictes, la situació i les condicions laborals en la pròpia empresa i fer extensiu el debat a la resta de sectors, marcar estratègies i accions a mamprendre, creure en la participació, en el diàleg i en el compromís amb la causa obrera, ajuda a crear eixe *caldo* de cultiu necessari davant de possibles mobilitzacions, manté viva la flama de la unitat i de la consciència de classe. Entenem que l'assemblea és bàsicament, l'embrió de la lluita i haver deixat que desaparega la cultura assembleària, significa la desaparició de la mateixa manera, de les possibilitats de lluitar units pels nostres interessos obrers i de classe.

Recuperar eixa tradició és certament difícil. Els sindicats no han sabut aprofitar la conjuntura que els permetia, mitjançant el seu poder de convocatòria, mantindre eixe costum. Tan sols a nivell de delegats es produeixen eixes assemblees, i pel que tinc entès, no són precisament exemplaritzants. Reunions on el debat és més, sobre xafardejos interns de caràcter particular, que discussions plenes de contingut social, polític o laboral. Jo he tractat moltes vegades de traslladar els responsables sindicals eixa necessitat, i a través de la seua gestió, anar cada dia realitzant convocatòries més i més àmplies. Sempre m'he trobat amb excuses i amb acusacions per part dels propis delegats, en el sentit de la falta de suport per part de la resta dels treballadors, o amb la intransigència a l'hora de mantindre eixes reunions durant el temps lliure de cada persona.

Pel que respecta a l'actitud que hem de tenir les i els treballadors davant la possible vaga al sector, la meua postura és la de donar suport massivament a la convocatòria, sense por i sense dramatitzar.

Crec que igual que va succeir en la vaga del 77, esta mobilització marcarà un abans i un després en tot el sector. És un moment clau i el seguiment que fem, marcarà el futur del sector en els pròxims anys. Depèn de

nosaltres i del nostre grau d'unitat, inclinar la balança del nostre costat, o sotmetre'ns a les imposicions patronals. Pensem que els períodes de crisi no són més que un reajustament del sistema, a les regles noves d'un mercat en constant canvi. Els que de veritat patixen la crisi són aquells treballadors que lamentablement, queden en la cuneta.

P.-Creieu que els treballadors donen suport a la vaga i les reivindicacions? Com és l'ambient a les empreses? Han participat al procés de negociació i convocatòria de sobra?

R.- És difícil valorar que percentatges. La falta d'informació provoca un efecte sedant, i si a això afegim l'alarmisme generalitzat respecte a la desacceleració de l'economia mundial, el cercle es tanca. Hi ha, per descomptat, qui dona suport a la vaga. I són moltes i molts els que no necessiten que ningú els esperone. No obstant, també són molts, potser massa, que pensen que el moment no és bo i que d'alguna forma, estan immersos en eixa espècie de síndrome d'Estocolm que concedeix al patró l'avantatge necessari per a tenir controlada la situació, sense a penes moure un dit.

L'ambient en les fabriques? Expectant. Les i els treballadors estan a l'espera de notícies. Estan inquietos, pregunten com van les coses i si hi ha canvis. Jo crec que quasi tots esperen que es desconvoque la vaga. La majoria no té consciència de classe definida. A més, pareix que aquesta situació els siga aliena, com si amb ells no fóra. Entenen la postura de la patronal com una postura defensiva, perquè: "*pobres... si no vénen, que han de fer?*". Ridícula afirmació que en boca d'algun treballador resulta encara més ridícula. Pel que respecta a si participen al procés de negociació, doncs he de dir que no. Les coses, sembla, que no funcionen d'aquesta manera.

P.-Per què creieu que el taulellet, sent un sector tan important, amb més de 25.000 treballadors, té tan males condicions de treball i és tan poc conflictiu?

R.- Jo també m'he fet eixa pregunta centenars de vegades. No crec tenir una resposta concloent, encara que basant-me en conjectures, podria contestar-te que, la desconexió interempresarial, a nivell del treballador és tan gran que a penes hi ha relació. L'única manera que se m'ocorre possible, és a nivell de delegats sindicals, quan acudeixen al sindicat però, em consta que la relació és prou pobre. Eixa tasca, relacionada amb establir formes d'estar en contacte i que jo trobe com importantíssima, ens va portar a crear la web i posar-la a disposició de tots, un canal de comunicació, que vinculara les nostres necessitats.

Aquest sector no és conflictiu per moltes raons, entre elles el caràcter familiar de moltes de les empreses; especialment les assentades a L'Alcora i Onda, que sent el bressol del taulellet, és a més un llast afegit per al desenvolupament del sector a nivell de l'obrer, a causa de la forma en

què es produeix la relació entre el treballador i el patró, precisament per eixa condició d'empresa familiar que li confereix una sèrie de circumstàncies especials: estalls, diners negres, acords particulars entre el patró i l'empleat. Recorda: dividir és sinònim de victòria. A tot això, cal afegir la falta d'interés dels sindicats a realitzar una tasca pedagògica de conscienciació tan necessària en la nostra lluita. D'aquesta manca de conscienciació, es deriva la falta de conflictivitat.

P.-“El salari mitjà hauria d'augmentar en cinc-cents euros de mitja, per a parlar de dignitat salarial”. Quin és el calat real dels punts que s'estan negociant: augment salarial, flexibilitat, antiguitat, drets socials, duració del conveni? Quines condicions laborals estan en joc?

R.-“Tenim una capacitat de treball, de la que només nosaltres som amos, per a bé o per a mal”. I hem de ser nosaltres els que posem preu a eixa capacitat”. La flexibilitat laboral és un dels objectius principals de la patronal, junt amb la congelació de l'antiguitat. Van formar part en un lloc destacat de la seua plataforma, en totes les negociacions futures i és fonamental per a ells, aconseguir un pacte que els garantisca controlar aquests conceptes. La flexibilitat laboral és una arma d'una importància terrible i les seues conseqüències per als treballadors serien devastadores, com ho és, en altres sectors, en els que aquesta flexibilitat ja està imposada. Parle del sector serveis, als grans centres comercials, per exemple, on es dóna aquesta pràctica, i on per a realitzar una jornada de set hores, has de romandre en el centre de treball, dotze.

En el cas que ens ocupa, em veig fixant l'eixida, quan una màquina s'avaria, i tornant a fixar l'entrada, quan l'avaria queda resolta. Treballant de dia o de nit, festiu o laboral, només quan a ells els convinga, i això no hem de consentir-ho. Tenim una família i una vida per viure. Dret a disposar del nostre temps i de la nostra vida com ens convinga. No estem al servei del patró. Tenim una capacitat de treball, de la que només nosaltres som amos, per a bé o per a mal, i hem de ser nosaltres els que posem preu a aquesta capacitat. És el nostre dret i la nostra garantia, que no ens tiren al carrer per quatre euros.

Els drets socials són la garantia de la nostra salut i la del sector. La llei d'igualtat, la jubilació anticipada, amb el cent per cent, fent insistència en aquells treballadors que exercisquen la seua jornada a triple torn, baixes laborals, cobrades des del primer dia i amb les mateixes condicions, ja siga de malaltia o d'accident, permisos per paternitat igual que la dona etc.

Per tal que us feu una idea de fins on arriba la fal·làcia empresarial al que repecta a les baixes laborals, puc dir que hi ha empreses on, quan per a la desgràcia de què, cau malalt o ha tingut un accident diguem lleu, en compte d'anar-se'n a la seua casa i romandre diàriament en ella fins a la seua recuperació, han disposat a les empreses una mena d'àrea de descans a la que has d'acudir diàriament, i romandre allà durant el que seria la teua jornada laboral, durant el temps que dure la recuperació. D'aquesta forma es camuflen les baixes laborals i els accidents de treball.

XV

Resposta obrera als nous ritmes de treball:

Oposició a noves formes d'organització del treball a la indústria taulellera a principis dels anys 60 del segle XX

Josep Lluís Blazquez

En les presents línies intentarem fer una breu referència a la resposta obrera local a la implantació en la indústria taulellera de l'“*organització científica del treball*” durant els principis de la dècada dels anys seixanta del segle XX. Com sabem, a partir del 1950 i, sobretot, del 1960 es produí un augment espectacular de la producció taulellera valenciana. La producció estatal augmentarà un poc més del doble de 1960 fins 1965, tot això en condicions productives gairebé similars al període de 1955 fins 1960. Així, serà a partir de la segona meitat de la darrera dècada que es produirà una profunda renovació tecnològica, basada en la importació massiva de maquinària, la utilització de noves matèries primeres, etc. Tot això implicarà la total mecanització del procés productiu, en una situació dependent d'un mercat mundial controlat pels països més desenvolupats que produeixen bàsicament béns de capital o producció (maquinària) i on els costos laborals i socials són superiors. D'aquesta manera, la indústria taulellera valenciana només pot competir oferint l'única cosa que pot: una mà d'obra més barata en el mercat mundial, per un costat, i una externalització descarada i consentida d'una part de les despeses produïdes per l'activitat taulellera, per l'altre. Respecte a l'externalització entenem les despeses provocades per la contaminació, l'eliminació de residus, etc. En aquesta qüestió els empresaris taulellers van optar per dues opcions: descarregar aquestes sobre

l'administració pública o simplement no fer res (no posar filtres a les emissions atmosfèriques, no depurar...). Respecte a l'altra manera de competir mundialment, amb la mecanització i simplificació de tasques, la indústria taulellera necessitava gran quantitat de mà d'obra sense qualificar. Sobre el control d'eixa mà d'obra i la resposta d'aquesta tractarem a continuació.

TREBALLAR COM A BURROS

Com sabem, a partir de 1959 l'estat franquista posa en marxa els convenis col·lectius sindicals provincials amb els quals, i junt a altres mesures, busquen un augment de la productivitat econòmica. D'aquesta manera, en un context autoritari, el Sindicat Vertical de Castelló i l'administració del govern posaran tots el seus esforços en plasmar en un text unes noves bases salarials, amb incentius per productivitat, hores extraordinàries, etc. Per una banda, la maquinària sindical amb el seu quefer de control i, per l'altra, els tècnics enviats a les fàbriques per tal de cronometrar la producció taulellera.

Però, pel que sembla, les autoritats es trobaren amb una certa oposició en les fàbriques. Ressenyarem tot seguit tota una sèrie de respostes obreres al "pacte col·lectiu", algunes d'elles tractades amb caràcter d'ordre públic i la majoria referents al rebuig a l'augment dels ritmes de treball durant la dècada del canvi en la indústria taulellera.

Així, durant l'inici de l'implantació de la nova norma laboral, el juny de 1961, la comissaria de policia de Castelló emet una nota titulada "*Ambiente entre patronos y obreros en relación a las horas extraordinarias*" on, entre altres qüestions, es fa referència a que les noves taules salarials no funcionen i que, per exemple, per la categoria de "peó" el jornal no arribaria al que significaria el mínim pel sosteniment humà. Pel que sembla, aquest "peó" hauria de realitzar moltes hores extraordinàries o accelerar el ritme de treball per tal de superar un salari mínim. Com sabem, el treball a destall (a escarada, a preu fet) també es donava a d'altres sectors com l'agrícola, en la construcció, etc. I pel que sembla també, aquest recurs fou utilitzat per tal d'arribar a la supervivència. I alguns s'expressaven contraris, com era el cas d'un treballador d'una empresa de teules i atobons de Sant Joan de Moró acomiadat el 2 d'agost de 1962, perquè feia "propaganda" en el centre de treball "*diciendo a los trabajadores que estaban haciendo trabajos de burro, y que no debían esforzarse tanto en la producción*", segons la nota que justifica l'acomiadament, on també es diu que amb els seus "*procedimientos hacía sus efectos en el trabajo y con su proceder sembraba el desconcierto entre empresa y productores*" i que l'acomiadat havia amenaçat la filla de l'amo de l'empresa dient-li que si "*el Régimen cambiara ella moriría ahorcada*".

Un altre exemple de les condicions laborals el trobem als dies següents, quan el 12 de setembre d'eixe any la Guàrdia Civil de Vila-real emet una nota

informativa titulada “*Malestar del personal de la empresa azulejera Gozalbo de Villarreal*”. Així, segons el cos armat, en aquesta taulellera els treballadors i les treballadores no reben el jornal que els pertoca i, a més, al pagar-los no els entreguen cap justificant. Per una altra banda, tampoc els satisfan correctament la part corresponent a gratificacions. Aquesta darrera qüestió fou posada en coneixement de l’empresa quan la Comissió de treballadors corresponent anà a les oficines de l’empresa a interessar-se pel tema, moment en el que foren expulsats per l’encarregat de la fàbrica, un tal Font de Mora, gendre d’un dels dos germans propietaris. Tot això havia creat un cert malestar entre els empleats, tot i que no s’atreuen a posar-lo en coneixement d’organismes superiors per temor a represàlies empresarials. Però, igualment la Guàrdia Civil també fa referència al “*trato desconsiderado*” que reben per part dels capatassos de l’empresa que, de manera similar, no degeneren “*en riña muchas veces por temor*”. Finalment, també assenyalen que hi treballen un bon nombre de xics i xiques d’edats compreses entre els 14 i 15 anys i que també són objecte de les mateixes “*desconsideraciones*” que els majors, “*lo cual contribuye a aumentar el malestar general*”.

Aquesta denúncia provocà un informe del Delegat de Treball, en el qual afirma que no ha trobat indicis de maltractament, que l’empresa ho té tot en regla però que està “*confundida*” en alguns aspectes laborals i que no s’ha pogut advertir cap malestar social si exceptuem el “*general existente entre los trabajadores como consecuencia de la constante subida de precios en artículos primarios en su economía, cuya solución rebasa las posibilidades de una economía industrial individualmente considerable*”.

NO AL PACTE COL·LECTIU

El mateix mes d’agost són enviats diversos anònims signats per un, suposem que inexistent, “*comité revolucionari de la província*” i que exigien que no es posara en marxa el nou conveni col·lectiu. En total reberen els anònims amenaçadors la taulellera de Ballesmar, Cedolesa i Azulejo Español, totes d’Onda; la de Sanchis i Gaya de l’Alcora, i la d’Arzo de Ribesalbes. De la mateixa manera també rebé un anònim semblant el Governador Civil. A l’anònim dirigit a aquest darrer el feien responsable per tal que no se signara el conveni, ja que els treballadors eixien perdent. Al de l’industrial Ballesmar li demanaven “*sin pretextos ningunos pedimos el aumento de jornal de 100 pesetas sin pactos colectivos, no queremos acuerdos con la tiranía capitalista, ya nos han explotado suficientes años*” amenaçant per tal que donaren l’augment exigint “*sin ruegos*” o del contrari passaran a l’acció directa. De la mateixa manera s’expressava l’anònim enviat a l’industrial Vicente Sanchis Nebot: “*Señor Vicentico, nos hemos enterado que usted es el más guapo de la comisión del pacto colectivo. Pues le participamos el comité de la provincia que no queremos pactos colectivos. Si esto pasa adelante serás tu el responsable del crimen*”. Així, també li exigeixen un augment de 100 pessetes “*pero no*

aumento de trabajo” i li demanen que faça la pressió necessària per tal que no se signe el “pacte col·lectiu”, col·lectiu per a finalitzar tot recordant-li a la seua família: “*No recuerdas como murió tu padre, no recuerdas de tu hermanito, pues ves haciendo memoria que para tí es una vergüenza el papel que estás desempeñando*”.

Davant de tot això, les autoritats revisen les màquines d’escriure de 22 taulel·leres i establiments públics i les de sis particulars, a més de comparar les signatures de nòmines per a no trobar res en concret. Malgrat això sospiten de tres enllaços sindicals de l’Alcora que s’havien reunit amb un altre enllaç d’Onda per tal de parlar del conveni. També sospiten d’un enllaç sindical de Gaya al qual posen a disposició de jutjat d’instrucció i se li obrin unes diligències prèvies. En aquestes, es defensa dient que ell simplement és l’enllaç sindical de Gaya, que no coneix a cap comunista i que ha sentit comentar que per aquests fets també han estat emprenyats per la policia gent de l’HOAC (Hermandad Obrera de acción Católica). Pel que sembla tot aquest afer no li ocasionà cap problema a aquest enllaç sindical de Gaya perquè pocs mesos després, exactament l’onze de març de 1963 i segons la Guàrdia Civil, dirigí un “*plante*” laboral a l’empresa. Així, eixe dia 14 obrers del departament de pintura fan una aturada laboral des de les 8 fins a les 11 del matí, i, lliuren els fulls de control del rendiment als capatassos tot manifestant el seu desacord amb les noves bases del conveni. Poc després se sumarien també 4 obrers del departament de forns i 4 del magatzem. Posteriorment, es reuneixen l’amo de l’empresa i els enllaços sindicals en la seu de *Sindicatos* i, tot després, l’amo i l’instigador de la protesta.

Al dia següent, a la fàbrica de Sanchis, la totalitat del personal del departament de premses no van voler sotmetre’s al control de rendiment tot manifestant-ho quan els eren lliurats els fulls de control i, a més, “*haciéndole presente al gerente que ellos trabajarían a jornal y harían la producción ordinaria que venían efectuando antes de establecerse dicho Convenio*” i així, segons s’expressava la Guàrdia Civil, “*siendo evidente la disconformidad de todos los obreros con las bases establecidas*”.

El cas era que s’havia creat un nou conveni on s’establien unes noves categories salarials basades en la productivitat, tot utilitzant sistemes d’organització i control com el Bedaux, amb uns cronometratges realitzats per personal del Ministeri de Treball a diverses factories. És a dir, els salaris augmentaven respecte als anteriors però hi havia discrepància amb el sistema que obligava a un volum determinat, qüestió aquesta que provocà que en “*algunas fábricas de Onda llevó a la actitud de obstaculizar la labor de los conometradores de la OTEA, realizando el trabajo de forma lenta, para que el control obtenido o tipo de producción resultase bajo, excesivos a su juicio...*”. Segons la Guàrdia Civil, en algunes factories obrers i patrons havien pactat

unes “gratificacions” supletòries per a compensar aquest augment de producció. D’aquesta manera, s’esperen noves conseqüències en els reajustaments de les categories de “peó” i “peó especialista” així com el treball a preu fet, però, no sospiten de conflictes laborals.

ADAPTACIÓ, REBUIG I ACOMODACIÓ?

Poc després a les dates en què ocorrien els fets dels exemples adés esmentats, iniciada la dita renovació tecnològica, algunes fàbriques renovaren el sistema de producció, d’altres tancaren, i també es creaven noves fàbriques ja amb un funcionament global nou. Caldria tot un estudi rigorós dels propis convenis sindicals al taulell: la seua implantació a les fàbriques, l’afectació de la limitació governamental en els salaris a finals dels seixanta i que, potser, provocaren que l’autoritat laboral dictara una norma d’obligat acompliment del text del conveni, així com altres temes institucionals. Per una altra banda, caldria advertir una certa participació política en els conflictes haguts ja a principis de la dècada del 70.

Pel que sembla, continuaren els problemes amb els diferents ritmes de treball. D’aquesta manera, hi hagueren problemes sobre el pagament de la “productivitat” a Ferro Enamel el 1970. El 1975, a l’empresa Zirconio de Vila-real hi ha diversos problemes laborals. Segons un informe sindical de maig, en aquesta empresa existeix una “tensió” a causa del sistema de “punts” adoptat per l’empresa, sistema pel qual *“según la conducta, productividad, etc., de los trabajadores sube o baja el salario”*. Al mes següent, un activista polític era acomiadat de Zirconio. Feia poc temps que treballava a l’empresa i li havian trobat un quants pamflets de propaganda “subversiva” a dintre de la factoria: *“haciendo referencia a que la monarquía cuenta con 7 muertos, de que es heredera de los crímenes franquistas, a las muertes de Elda y al poder capitalista que sigue matando obreros”*, segons la nota redactada el 19 de juny.

El 1973, també hi havia problemes similars a Azulejos Aranda de Ribesalbes. El cas era que a la citada fàbrica hi funcionaven fins llavors dos forns bicanals per on passaven taulells d’una superfície de 15x15 centímetres, mentre que ara passaven taulells de diferents mides, amb l’augment d’esforç que suposava. Els de la secció d’emmagatzematge tenen problemes semblants i tots plegats havian aconseguit una gratificació de 700 pessetes, tot i que l’empresa intenta escamotejar-los la gratificació incloent-la dins l’augment obligatori del salari.

Observarem ara un cas referent a la modalitat de treball a preu fet. Aquest sistema havia estat adoptat a la secció de classificació de l’empresa Planomyr d’Onda. També en 1973, tres treballadors d’aquesta secció guanyaven entre 2.800 i 3.000 pessetes setmanals amb les gratificacions corresponents i realitzant la jornada a preu fet. El cas era que no estaven

conformes i passen a realitzar la jornada laboral ordinària durant un cert temps per a, novament, tornar al sistema a preu fet i, finalment, tots tres causen baixa voluntària a l'empresa.

Sobre aquest darrer aspecte, no ens ha d'estranyar perquè ja una dècada abans, exactament el juny de 1963, uns quants obrers de la taulellera Figueroles SA demanen un augment del salari i, com no aconsegueixen la petició, també es donen de baixa voluntàriament. Qüestió aquesta que ens fa pensar que aquest cert rebuig dels obrers del taulell era permès per una demanda de mà d'obra important: en molts casos, els treballadors rebutjaven segons quines condicions i, suposem, aquesta facilitat a l'hora de cercar una altra feina els portava a intentar cercar una altra fàbrica que s'acoblés molt més als seus interessos.

Per una altra banda, aquesta necessitat de mà d'obra també va atraure al xicotet propietari agrícola, molts d'ells també jornalers. Com sabem, la majoria d'explotacions agrícoles de la comarca de la Plana estava en mans de "llauradors a temps parcial" i els possibles guanys eren en aquesta època bàsicament un complement.

En fi, només hem volgut amb aquestes breus línies aportar un poc d'ajuda en el coneixement de la resposta obrera durant les darreries del franquisme. Hem fet referència als sectors del taulell, amb la implantació de les noves formes laborals necessàries per tal de fer competitiva mundialment la producció taulellera a la Plana en aquesta època. I hem vist com aquesta implantació no fou del tot fàcil per als empresaris, car hi existí una certa pressió obrera.

Esbrinar la intensitat i naturalesa d'aquesta "força" obrera és el que cal fer adequadament. Simplement, acabarem citant un extracte d'una octaveta editada per les Plataformes Anticapitalistes de la Plana poc després dels fets de Vitòria de 1976: "(...) *aquí, en la Plana, no nos matan a tiros, aquí nos asesinan cada día con el plomo y los tóxicos de las fábricas de azulejos, con los accidentes y pésimas condiciones de trabajo en la construcción, con las largas y agotadoras jornadas de trabajo, con los cronometrajes y ritmos de producción, con los jornales de miseria...*".

XVI

Notes per a una crònica del moviment assembleari comarcal

La conflictivitat laboral a les nostres comarques
i les Plataformes Obreres Anticapitalistes

Raül Beltran

A continuació, fem un repàs a alguns episodis de conflictivitat laboral a les nostres comarques durant la dècada dels 70, amb especial atenció al fenomen de les Plataformes Obreres Anticapitalistes. Aquest text ha estat elaborat a partir d'una sèrie d'entrevistes, —realitzades per Sergi Salvador i qui redacta aquestes línies—, amb militants de l'època, i d'algunes ressenyes bibliogràfiques i d'arxiu. No es pretén el rigor d'un article històric, sinó presentar uns testimonis que s'emmarquen als anys 70 (del segle XX) a les comarques de Castelló dins d'un context més ampli: el de l'organització obrera, autònoma i assembleària, durant els darrers anys del franquisme.

EL CONFLICTE LABORAL A CASTELLÓ: L'EXEMPLE DE RADIADORES ORDOÑEZ.

A Castelló trobem la presència de l'HOAC (*Hermanidad Obrera de Acción Católica*), que a principis dels anys 70 organitza un “Seminari sobre moviment obrer”, d'on sortiran alguns militants obrers locals. Aquest seminari, es basa principalment en l'estudi de l'obra “*Historia del anarcosindicalismo español*” d'Abad de Santillán. Durant aquests primers anys 70, ténen lloc les primeres vagues a les fàbriques, impulsades per comissions i assemblees de fàbrica o taller. És el cas de la vaga a la fàbrica Radiadores Ordoñez (la

primera a Castelló de la Plana des de 1939), impulsada per una comissió assembleària, que aconseguirà aturar la producció durant alguns dies i que acabarà amb l'acomiadament de diferents obrers.

Les condicions de treball a Ordoñez, com a la gran majoria de fàbriques i tallers, éren molt dures: jornades laborals interminables, treball a destall, salari per productivitat, ús intensiu de mà d'obra, treball manual poc qualificat... La fàbrica ocupava al voltant de 400 treballadors. Aquest era el brou de cultiu de la conflictivitat i solidaritat obrera. Severià Rodríguez ens relata la situació a la fàbrica als inicis de la vaga:

“Nosaltres vam començar a elaborar una Plataforma reivindicativa després d'un procés de diferents assemblees, fora de la fàbrica, sempre fèiem les coses fora de la fàbrica, al camp, a un mas o a l'església, alguna casa d'un mossén... I a partir d'ahí, entrem en la qüestió de qui presenta la Plataforma a l'empresa, a la direcció. Ahí a Ordoñez tot funcionava a base de faena, moltes hores de treball, no hi havia una tecnologia avançada ni molt menys. Hi havia premses, però la tecnologia brillava per la seua absència. Els propietaris tenien un pèrit que era família d'ells, i introduïa alguns elements de tecnologia però molt baixa. Ahí, si una màquina no funcionava, li pegaves una “garrotà”, que en aquella època es deia allò del “martillaso”, (és a dir) pegar un colp a la màquina i a funcionar.”

La Plataforma reivindicativa s'acorda en assemblea i és lliurada a la direcció de l'empresa per un treballador anarquista, nou a l'empresa i resident al Barranquet d'Almassora, qui s'ofereix voluntari per fer de delegat. Aquest moviment de la plantilla, engegarà el posterior conflicte per la reacció de la patronal:

“Nosaltres ens constituïm dins de la fàbrica en una Plataforma reivindicativa i a més en una representació de treballadors en la que ningú tenia relació amb el Sindicat Vertical, érem quatre o cinc. Ens criden a l'oficina per parlar, i comencem la negociació. La Plataforma tenia la principal reivindicació de l'augment de sou, vestidors, roba de treball, botes de seguretat, una miqueta de seguretat en les seccions més perilloses, perquè molta gent tenia (com jo) el dit tallat, la mà, coses d'aquestes... ahí va començar la lluita. Aquestos decideixen no fer-nos cas, i nosaltres convoquem una vaga de baix rendiment: estàs a l'empresa, però treballes a baix rendiment a peu de màquina. I es convoca una assemblea de tota la fàbrica, la gent dona una bona resposta. I la gent major, que ja portava molts anys ... que eixa és una altra història, doncs hi havia empreses a Castelló on molts expresos de la Guerra hi treballaven a les fàbriques per salaris més baixos i pitjors condicions.”

Finalment, després d'alguns dies de treball a baix rendiment, de pressions patronals i policials, i de l'acomiadament de cinc treballadors, es decideix proclamar la vaga. Aquesta va acabar als pocs dies amb l'acomiadament de quatre treballadors més. Com conclou Severià: “Eixa

és la primera lluita que va hi haver a Castelló, i no va hi haver cap empresa del metall que se solidaritzara, tal volta per qüestions de no haver tingut relacions, o de no haver coordinat un moviment més ample a nivell de vaga. (...) I ens vam quedar al carrer, però les Plataformes continuaven organitzant-se. Aleshores és quan va vindre, després d'un temps de preparació, la vaga del taulell. La vaga del taulell va començar, ací a Castelló, a la fàbrica Valls de la carretera de L'Alcora. Hi havia dos o tres treballadors organitzats que van començar la vaga. Es va parar també la (fàbrica) Inca.”

L'any 1976 destaquen les lluites a les fàbriques del taulell Bagan, Azulvalls i Azuyde. Les lluites comencen per reivindicacions de tipus salarial i de boicot a les hores extra, i s'intensifiquen arran d'acomiadaments d'alguns obrers destacats en el conflicte. Els treballadors organitzen una gran concentració a la “Farola” de Castelló, nom popular de la Plaça de la Independència, i ocupen al dia següent la seu del Sindicat Vertical per realitzar una assemblea. Els mateixos dies, es realitza un tancament a una església de la capital, en protesta per la repressió patronal. Aquests successos donaran pas a la vaga general al sector per aconseguir un conveni col·lectiu, que serà monopolitzada per partits i sindicats, ja tolerats i permesos, de cara a legitimar el nou ordre polític i econòmic a nivell estatal mitjançant els Pactes de la Moncloa.

MOVIMENT ASSEMBLEARI A LA INDÚSTRIA DEL TAULELL

A L'Alcora també es comencen a estendre formes assembleàries d'organització obrera des d'inicis dels anys 70, a partir del treball d'agitació i conscienciació política d'un grup de militants. Tal com ens relata Toni Albert, *“En eixe moment coincideix que arriba una sèrie de gent de fora, sobretot mestres, gent del moviment cristià, que ens comencen a fer reunions informatives, de tota la problemàtica del món obrer. A les primeres reunions poden arribar a haver 30 o 40 persones, dins del que era la parròquia, portada per un cura que era prou progressista, i que estava en el moviment obrer també. Eixes reunions s'acaben, en un moment donat, supose que perquè reben ordres del bisbat o d'on siga, perquè s'arriben a enterar de que s'estaven fent, i se suspelen en aquell moment i es traslladen al camp. Quan es traslladen al camp eixes reunions, ja es planteja el tema de crear unes Plataformes Anticapitalistes”*.

De forma assembleària, a partir de l'embrió creat a eixes reunions, es decideix proclamar una vaga al taulell de L'Alcora cap a l'any 1973. Aquesta vaga serà frustrada i reprimida, ja que no arriba a quallar a les fàbriques, i va ser impulsada per uns dos-cents militants organitzats a les Plataformes Anticapitalistes. Les Plataformes pateixen una lleugera parada, i seran recuperades per militants provinents de l'Organització d'Esquerra Comunista. Des d'aquesta organització, d'orientació consellista (alguns militants la qualifiquen d'espartaquista o luxemburguista) i amb implantació a nivell

estatal, es treballa per estendre i coordinar les Plataformes a tot el territori (amb contactes amb altres Plataformes de València, Sagunt i el cinturó industrial de Barcelona).

I així s'arribarà a la vaga general del taulell de finals del 1977, impulsada també per les Plataformes, organitzada en assemblees i coordinada en comitès. La vaga serà un èxit d'organització, tot i les temptatives de conduir-la per part dels sindicats i els partits polítics. Així mateix, a les nostres comarques, com no podia ser d'altra forma, encara arriba el ressò dels trets i les morts de companys obrers a Vitòria. Com explica el mateix militant: *“La vaga va ser el mateix any que la vaga general de Vitòria, que per cert ens va afectar molt perquè va ser un poc abans, sobretot perquè la Guàrdia Civil arran de la vaga general es va posar a encanonar a treballadors a la sortida de la fàbrica, per a evitar que ixqueren, i clar, tenint el record de Vitòria, la veritat és que ens va fer agarrar por. Però encara així, la vaga es va engegar. Es va haver d'anar a la majoria de les fàbriques a acabar de convèncer a les assemblees, però el millor va ser que quasi el 50% de fàbriques, sobretot les més grans, convocaven assemblea eixe dia, per decidir si participaven o no participaven en la vaga general. El moviment assembleari estava ja tan consolidat, que això ja resultava relativament fàcil, per tota l'experiència que ja portàvem des de la primera vaga (...) En les assemblees anteriors a la vaga es va crear ja un comitè, una mena de comissió d'informació, que es va dedicar a anar a informar a totes les assemblees, allà on hi havia encara dubtes de participació, com si foren piquets de vaga, que nosaltres enteníem com una comissió informativa. Que a més anaven en eixe pla, a res més. I van aconseguir convèncer pràcticament tothom, de les empreses que encara estaven tenint dubtes. I el que es va fer, que ja es tenia planificat, va ser ocupar un lloc públic, el camp de futbol, que tenia molta capacitat. A L'Alcora aleshores hi havia vora 5.000 treballadors... no, 3.000, aleshores tenia 3.000, i a Onda podrien ser un nombre paregut. Aleshores, es van ocupar tant el camp de futbol de L'Alcora com el d'Onda i la gent anava acudint. Tal com anava convencent-se, anava acudint als camps de futbol a trobar-se amb la resta de gent, en un sentiment més de força que és molt important, que va anar funcionant i es va anar incrementant, el sentiment eixe de poder obrer, que dèiem”.*

L'organització i la gestió del conflicte es basava en assemblees de fàbrica, comitès de delegats revocables i assemblea general de treballadors. Així es debatien i acordaven reivindicacions, formes d'actuació i de resistència. Al mateix temps, durant les primeres etapes de la lluita obrera, s'aconsegueix mantindre a ratlla els sindicats i els intents patronals d'avortar el conflicte. *“El que es demanava en aquell moment era que en lloc dels sindicats s'acceptaren les estructures assembleàries que generaren el moviment obrer. Un poc com va passar en Vitòria.”*

Així, malgrat la derrota parcial de la vaga i el control sobre l'autonomia obrera que van aconseguir els sindicats i partits polítics, quedà un valuós

exemple d'organització assembleària i solidaritat de classe a les nostres comarques: *“La vaga general va durar quatre dies, crec recordar, la primera vaga. I el dia a dia d'una assemblea de vaga era eixe; arribava la informació resumida del dia anterior, del que s'havia debatut, dels acords que s'havien decidit, la gent es col·locava a la zona dels espectadors, fora del camp, aleshores era més fàcil contar-los des del centre. Totes les decisions es prenen a mà alçada, i quan s'havien de debatre qüestions tècniques, com la caixa de resistència, per exemple, a qui se li donava ajuda perquè estava malament, o amb qui s'havia de negociar en un moment concret, perquè hi havia una fàbrica que havia acomiadat a dos o tres treballadors, per a totes eixes coses sí que hi havia una reunió de delegats que s'havien elegit en les fàbriques, on tot això es concretava, plantejaven les opcions possibles perquè l'assemblea decidira entre eixes opcions, perquè sinó es feia etern. Hi havia molt de temps, perquè la sort era eixa, hi havia molt de temps perquè com estàvem tot el dia, féiem la jornada de treball que aleshores era de 8 a 19h, sense cap problema. Eixes éren les vagues a diari, tots els dies que va durar la vaga, fins que ens va traure la policia.”*

INFO COL·LECTIUS PARTICIPANTS

COS-La Plana: Secció comarcal del sindicat Coordinadora Obrera Sindical.

Telf: 622 901 212 | www.sindicatcos.cat | info@sindicatcos.cat

CGT La Plana: Secció comarcal del sindicat Confederació General del Treball.

Carrer Cerdan de Tallada, 23 B entresòl · 12004 Castelló (la Plana)

Telf: 964 250 636 | www.cgtpv.org | ravachol-cgt@hotmail.com

SOV-CNT La Plana: Secció comarcal del sindicat Confederació Nacional del Treball.

Carrer Sant Miquel n°4 · 12004 Castelló (la Plana)

Telf: 964 244 850 | <http://sovlaplana.sakeos.net> | sovlaplana@gmail.com

Ànima Llibertària: Col·lectiu de joves centrat en difondre les idees anarquistes. “Es-tem en contra de tot tipus de dominació, contra la qual actuem en els seus diferents àmbits. Format per treballadors i estudiants, pensem en l’anarquisme com a una forma de vida i una teoria que cal difondre i per la qual cal lluitar.”

MÉS INFO: <http://animallibertaria.lespiga.org> | animallibertariacs@gmail.com

Xarxa Feminista de la Plana: Iniciativa oberta a la participació de tothom que naix del treball comú de diferents col·lectius al voltant del feminisme. La Xarxa té uns principis de funcionament basats en l’assemblearisme, l’horitzontalitat, l’autogestió i la co-responsabilitat. L’únic lligam és el treball que cadascuna aportem en la perspectiva de gènere com a lluita col·lectiva.

MÉS INFO: xarxafeministadelaplana@gmail.com

Observatori Social de Castelló: web que neix amb la vocació de ser un espai per a la difusió i anàlisi crítica de diverses informacions referents a la realitat social de les comarques de Castelló. Espai participatiu i de col·laboració des d’on difondre, aquella informació que sovint no arriba als debats públics sobre la qüestió i el conflicte social.

MÉS INFO: <http://observatorisocialcastello.blogspot.com>

Casal Popular de Castelló: és un centre social autogestionat i assembleari que funciona a Castelló des de l’any 2004; un espai autònom des d’on dinamitzar i realitzar activitats de caire crític envers la nostra realitat més pròxima. A l’actualitat, el Casal Popular de Castelló conta amb més de 120 persones associades que amb les seues quotes permeten pagar el lloguer de l’espai. Amb aquestes, compartint local, trobem com el Casal Popular queda conformat per diversos i heterogenis col·lectius: Grup per la Recerca de la Memòria Històrica de Castelló, Col·lectiu de suport a presos i preses, Sindicat d’Estudiants dels Països Catalans, Ànima Llibertària, Maulets, Endavant, Coordinadora per la terra, Coordinadora Obrera Sindical, Cooperativa de consum responsable Cennuc, Xarxa Feminista de la Plana, Solidaritat amb Palestina, les editores i distribuïdores alternatives Comú i Jamaican Memories, Indy-media la Plana o el Centre de Documentació dels Moviments Socials de la Plana que treballen en diferents camps (l’ecologisme, la cultura i contracultura, o la transformació social) i que donen com a resultat tot un enriquidor calidoscopi de dinàmiques i moviments.

MÉS INFO: carrer d’Amunt, 167 · 12001 Castelló (la Plana)

<http://casalpopulardecastello.blogspot.com> | casalpopulardecastello@gmail.com

